

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
2019-YL-137

**YEREL YÖNETİM VERGİLERİNİN VATANDAŞ
ÜZERİNDEKİ ALGISAL YÜKÜ HAKKINDA BİR
DEĞERLENDİRME. EFELER BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN.
Fatma Gül ERBİL

DANIŞMAN.
Aynur UÇKAÇ

AYDIN- 2019

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatma Gül ERBİL tarafından hazırlanan “Yerel Yönetim Vergilerinin Vatandaş Üzerindeki Algısal Yükü Hakkında Bir Değerlendirme. Efeler Belediyesi Örneği ” başlıklı tez, 16/08/2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan	Prof. Dr. Ayla OĞUŞ BİNATLI	İEÜ	
Üye	Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE	AADÜ	
Üye	Dr. Öğr. Üys. Aynur UÇKAÇ	AADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet Can BAKKALCI
Enstitü Müdürü

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Fatma Gül ERBİL

ÖZET

YEREL YÖNETİM VERGİLERİNİN VATANDAŞ ÜZERİNDEKİ ALGISAL YÜKÜ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME. EFELER BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Fatma Gül ERBİL

Yüksek Lisans Tezi, Maliye Anabilim Dalı
Tez Danışmanı. Dr. Öğr. Üyesi Aynur UÇKAÇ

2019, XVI 108sayfa

Yerel gereksinimlerin zamanında belirlenmesi ve kaliteli hizmetlerin sunulması kentleşmenin yüksek olduğu ülkemizde bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında yerel yönetimlerin ekonomik ve mali durumları ile vatandaşın yerel hizmet anlayışındaki değişimler vs. gelmektedir. Kaynak bulma ve oluşturma konusunda yetkileri kısıtlı olan mahalli idareler merkezi yönetimin mali desteğine muhtaçtır. İlgili yasalar ile kendisine tanınan sınırlar içerisinde ekonomisi şekillendirilen yerel yönetimler zamanla değişen sorgulayan açık ve şeffaf yönetim isteyen vatandaşın bakış açısına cevap verebilir bir yönetim tarzını benimsemesi giderek önem kazanmaktadır. Vatandaşın hizmet beklediği belediyelerin mali olarak yetkin olduğuna dair görüşleri, onları yerel vergisel bilinç oluşturmaları konusunda bir fikir sahibi yapmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER. Yerel Yönetimler, Vergi Bilinci, Belediye Gelirleri, Yerel Vergileme

ABSTRACT

AN ASSESSMENT OF THE PERCEPTUAL BURDEN OF LOCAL GOVERNMENT TAXES ON CITIZENS. MUNICIPALITY OF EFELER

Fatma Gül ERBİL

Master Thesis, Department of Basic Education Sciences

Thesis Advisor. Lecturer. Member

2019 XVI 108 pages

The timely determination of local needs and the provision of quality services bring some problems in our country where urbanization is high. At the beginning of these problems, the economic and financial situation of local governments and changes in the citizens' understanding of local services, etc. It comes. Local administrations, which have limited powers in finding and creating funds, need financial support of central government. It is becoming increasingly important that local governments, whose economy is shaped within the boundaries granted to them by relevant laws, adopt a management style that can respond to the perspective of the citizen who demands open and transparent governance that changes over time. Citizens' views that the municipalities where they expect service are financially competent make them have an idea of creating local tax awareness.

Key Words. Local Governments, Tax Awareness, Municipal Revenues, Local Taxation

ÖNSÖZ

Yerel yönetimler bilindiği üzere ülkemizde sınırları belli bir coğrafya içinde bulunan, küçük yönetim teşkilatları olup; orada yaşayan yerel halk için ekonomik ve siyasi bir güç olmakta, onların çeşitli tepki veya desteğini toplamaktadır. Bu etkiler bireyin algı ve bilincine göre değişim göstermekte ve özellikle belediyelerin; idari yapı, vergisel ve finansal birer potansiyel olmaları konusunda vatandaş fikir sahibi yapmasıyla önem taşımaktadır. Yaptığım bu çalışmada bana yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üys. Aynur UÇKAÇ' a, teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hayatımın her alanında olduğu gibi beni her zaman yürekte destekleyen değerli anne, baba ve ağabeyime, her zaman yanımda bulunan sevgili dostlarıma, ayrıca ankete katılım sağlayıp görüşlerini bildiren tüm katılımcılara gönülden teşekkür ederim.

FATMA GÜL ERBİL

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
TABLO LİSTESİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	4
1. YEREL YÖNETİM VE VERGİ YÜKÜ KAVRAMLARI.....	4
1.1. Yerel Yönetim Kavramlarına İlişkin Genel Açıklamalar.....	4
1.1.1. Kavram olarak Yerel Yönetim	4
1.1.1.1. Yerel Yönetimlerin Ülkemizdeki Mevcut Durumu.....	6
1.1.2. Vergi Yükü Kavramı	15
1.1.2.1. Vergi Yükü Çeşitleri	17
1.1.2.2. Vergi Yükünün Önemi	18
1.1.2.3. Yerel Vergi Yükü ve Yönetimi	19
1.1.2.4. Ülkemizdeki Vergi Yönetiminin Vergi Yüküne Etkisi.....	20
1.1.2.5. Mevzuatlarda Mevcut Olan ve Yerel Vergilerin Özellikleri.....	21
1.1.2.6. Yerel Vergi Yönetiminde Etkili Olan Yetki/Yetkililer	23
2. BÖLÜM.....	25
2. MAHALLİ İDARELERİN GELİR GİDER DURUMU	25
2.1. Yerel Yönetimlerin Çeşitlerine Göre Gelirleri	29
2.1.1. İl Özel İdarelerinin Gelirleri.....	29
2.1.2. Belediyelerin Gelirleri	29
2.2.1. Belediye Vergileri.....	30
2.2.1.1. Emlak Vergisi	30
2.2.1.2. İlan ve Reklam Vergisi	31
2.2.1.3. Eğlence Vergisi.....	33
2.2.1.4. Haberleşme Vergisi	34
2.2.1.5. Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi.	35

2.2.1.6. Yangın Sigortası Vergisi	36
2.2.1.7. Çevre Temizlik Vergisi	36
2.2.2. Belediye Harçları	37
2.2.2.1. İşgal Harcı	37
2.2.2.2. Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	38
2.2.2.3. Kaynak Suları Harcı	39
2.2.2.4. Tellallık Harcı	39
2.2.2.5. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	40
2.2.2.6. Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	40
2.2.2.7. Bina İnşaat Harcı	41
2.2.2.8. Kayıt ve Suret harcı	43
2.2.2.9. Altyapı Kazı İzni Harcı	44
2.2.2.10. İmar ile İlgili Harçlar	44
2.2.2.11. İşyeri Açma İzni Harcı	45
2.2.2.12. Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	45
2.2.2.13. Sağlık Belgesi Harcı	45
2.2.2.14 Çeşitli Harçlar	46
2.2.3. Harcamalara Katılma Payları	46
2.2.3.1. Yol Harcamalarına Katılma Payı	47
2.2.3.2. Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı	47
2.2.3.3. Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı	47
2.2.4. Ücret Gelirleri	48
2.2.5. Diğer Öz Gelir Kaynakları	48
2.2.6. Transferler	48
2.2.7. Borçlanma Gelirleri	49
2.1.3. Köy 'ün Gelirleri	49
2.1.4. Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri	50
2.2. Yerel Yönetimlerde Bütçeleme ve Denetim	52
3. BÖLÜM	55
3. EFELER BELEDİYESİ VE EFELER BELEDİYESİNDE YAŞAYAN VATANDAŞIN VERGİ ALGISI	55
3.1. Efeler Belediyesi Hakkında	55
3.1.1. Efeler Belediyesi'nin 2017-2018 Yılı Gelir Gider Durumu	56

3.2. Efeler Belediyesi'nde Yaşayan Vatandaşlarının Yerel Vergi Bilinci ve Algısı	58
3.2.1. Anket Verilerinin Değerlendirilmesi	58
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	96
5. KAYNAKLAR.....	100
6. EKLER	105
ÖZGEÇMİŞ.....	108

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. 2017 Yılı Yerel Yönetimlerin Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı	27
Şekil 2.2. 2017 Yılı Yerel Yönetimlerin Bütçe Gelirlerinin Dağılımı	28

TABLolar DİZİNİ

Tablo1.1. Türlerine Göre Yerel Yönetimlerin Sayısı (2017)	6
Tablo 2.1. Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Gelirleri	25
Tablo 2.2. Yerel Yönetimlerin 2016-2017 Yılı Gelir Gider Durumları	26
Tablo 2.3. İlan ve Reklam Vergisi Tarifeleri.....	32
Tablo 2.4. Eğlence Vergisi Tarifesi.....	34
Tablo 2.5. Çevre Temizlik Vergisi Tarifeleri	37
Tablo 2.6. İşgal Harcı Tarifeleri	38
Tablo 2.7. Kaynak Suları Harcı	39
Tablo 2.8. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı Tarifesi.....	40
Tablo 2.9. Ölçü Ve Tartı Muayene Harcı Tarifesi	41
Tablo 2.10. Bina İnşaat Harcı.....	43
Tablo 2.11. Çeşitli Harçların Tarifeleri	46
Tablo 2.12. 2017 Yılı Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	52
Tablo 2.13. Kamu İdarelerinin Bütçe/Bilanço Büyüklükleri İtibarıyla Denetlenme Oranı.....	54
Tablo 3.1. Efeler Belediyesi 2017-2018 Yılları Faaliyet Sonuçları Tablosu	56
Tablo 3.2. Efeler Belediyesi 2017-2018 Yılları Gelir- Gider Durumu	56
Tablo 3.3. Efeler Belediyesi 01.01.2018-31.12.2018 Yılı Vergi Tahsilatları	57
Tablo 3.4. Efeler Belediyesi 01.01.2018-31.12.2018 Yılı Harç Tahsilatları.....	57
Tablo 3.5. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş, Eğitim, Medeni Durumlarına Göre Durumları....	58
Tablo 3.6. Emlak Vergisi Ödüyor Musunuz?.....	60
Tablo 3.7. Fiili Olarak Belediyeye Başka Bir Vergi Ödüyor Musunuz?	60
Tablo 3.8. Belediyeye Ait Vergilerinizi Düzenli Ödüyor Musunuz?.....	60
Tablo 3.9. Vergi, bir vatandaşlık ödevidir.....	61
Tablo 3.10. Vergi, ahlaki bir ödevdir.	61

Tablo 3.11. Vergi, kamu hizmetlerinin karşılığıdır.....	62
Tablo 3.12. Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.	62
Tablo 3.13. Bireylerin gelir seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.	63
Tablo 3.14. Bireylerin kültür seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.....	63
Tablo 3.15. Ödenen vergilerin nereye harcandığının vatandaşlara açıklanması vergi bilincini artırır.....	64
Tablo 3.16. Ülkemizde belediyelerin topladığı vergilerin oranları yüksektir.	64
Tablo 3.17. Belediyelerin gelir kaynakları yeterlidir.	65
Tablo 3.18. Ülkemizde belediyelerin gelir ve harcamaları vatandaşlara hesap verebilecek kadar şeffaftır.	65
Tablo 3.19. Ülkemizde belediyelerin harcamalarında savurganlık ve israf vardır.....	66
Tablo 3.20. Belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyaçları vardır.	66
Tablo 3.21. Belediyelere ödenen vergiler, mükellefin bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır.....	67
Tablo 3.22. Belediyelerin gerçekleştireceği büyük projeler için merkezi yönetimin mali kaynaklarını kullanması gerekir.....	67
Tablo 3.23. Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların arttırılması gerekir.....	68
Tablo 3.24. Belediyelerin gelir ve tahsilat biriminde çalışan personelinin kendi alanında uzman kişilerden oluşmaktadır.	68
Tablo 3.25. Belediyelerin denetim biriminde çalışan personellerinin kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmaktadır.....	69
Tablo 2.26. Belediyelerin vergi denetimleri veya kesilen cezalar, vergi tahsilatına olumlu etki eder.....	70
Tablo 3.27. Seçim zamanlarında belediyelerin vergi denetiminde mükellef lehine esnek davranmaktadır.....	70
Tablo 3.28. Seçim zamanlarında belediyelerin vergi tahsilatlarında mükellef lehine esnek davranmaktadır.....	71

Tablo 3.29. İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.....	71
Tablo 3.30. Belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilgin var.....	72
Tablo 3.31. Çevre temizlik vergisinden elde edilen gelirler, çevre temizlik hizmetleri için yeterlidir.	72
Tablo 3.32. Belediye sınırları içinde ikamet eden kişilerin taşıtlarına ait motorlu taşıtlar vergisi ilgili belediyelerce alınmalıdır.....	73
Tablo 3.33. Belediyelere KDV oranlarını belirleme ve toplama yetkisi verilmelidir.	73
Tablo 3.34. Emlak vergisi oranlarını belediyeler tespit etmelidir.	74
Tablo 3.35. Belediye meclislerinin TBMM gibi vergi oran ve tarifelerini belirlemesi gerekir.....	74
Tablo 3.36. Belediyelerin merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturabilme kapasitesi olması gerekir.	75
Tablo 3.37. Belediyelere mali özerklik verilmelidir.....	76
Tablo 3.38. Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Vergi Algısı	77
Tablo 3.39. Kişilerin Eğitim Durumlarına Göre Vergiyi Gelir Ve Kültür Seviyesi Üzerinden Değerlendirmesi.....	79
Tablo 3.40. Kişilerin Eğitim Durumu ve Belediye Vergileri Bilgisi	80
Tablo 3.41. Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Belediye Vergilerinin Bütçelerinde ki Payı.....	81
Tablo 3.42. Kişilerin Emlak Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergi Oranlarına Bakışı.....	81
Tablo 3.43. Kişilerin Emlak Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Emlak Vergisi Oranlarını Belirlemesine Bakışı	82
Tablo 3.44. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergilerine Bakışı.....	83
Tablo 3.45. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Vergiyi Kamu Hizmeti Olarak Değerlendirmesi.....	84

Tablo 3.46. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergileri Bilgisi.....	85
Tablo 3.47. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Hesap Verebilecek Kadar Şeffaflık Olduğunu Değerlendirmesi....	86
Tablo 3.48. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Denetim / Tahsilat Çalışanlarını Değerlendirmesi.....	87
Tablo 3.49. Bireylerin Yaş Grubuna Göre Belediyelerin Merkezi Yönetimden Ayrı Gelir Oluşturmasını Değerlendirmesi	88
Tablo 3.50. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Çevre Temizlik Vergisi'ni Değerlendirmesi.....	89
Tablo 3.51. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Motorlu Taşıtlar Vergisi'nin İlgili Belediyelerce Alınması Yönünde ki Değerlendirmesi	90
Tablo 3.52. Kişilerin Belediye Vergileri Hakkındaki Bilgileri İle Belediye Meclislerinin Vergi oran Ve Tariflerini Belirleme Arasındaki Düşünceleri.....	92
Tablo 3.53. Belediyelerin Merkezi Yönetimin Mali Desteğine İhtiyacı Vardır. ile İktidar Partisinin Kendine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır'ın Karşılaştırılması.....	93
Tablo 3.54. İktidar Partisinin Kendilerine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır ile Belediyelerin Merkezi Yönetimden Ayrı Bir Gelir Kaynağı Oluşturmalıdır'ın Karşılaştırılması	94
Tablo 3.55. İktidar Partisinin Kendilerine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır ile Belediyeleri Mali Özerklik Verilmedi' in Karşılaştırılması ..	95

KISALTMALAR DİZİNİ

AB: Avrupa Birliği

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

MİGM: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

KDV: Katma Değer Vergisi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Verginin tanımı ve vatandaşın ona bakışı arasında kurulan ilişki geçmiş yıllardan günümüze kadar sancılı bir süreç oluşturmaktadır. Modern devletlerin kurulması ve halka tanınan haklar ile vatandaş bilinci oturmuş ve vergiye kamusal hizmetin bir gereği olduğu düşüncesiyle sorgulayıcı bir bakış açısı getirmiştir.

Ülkemizde Cumhuriyet öncesi Osmanlı Tanzimat döneminde vergisel konularda düzenlemeler yapılsa da bunlar nizamname talimatname ve iradeleri ile gerçekleşmiştir. Verginin kanunsal niteliği ise Islahat Fermanı ile “Devlet tarafından eşitlik ve adalet ilkesine göre toplanacağı”nın belirtilmesi ile olmuştur (Yılmaz, 2019. 18-19).

Yerel yönetimler modern hukuk devletlerinin önce de kurulmuş olup varlığını sürdürmüşlerdir. Yetki ve hizmet sınırları hukuksal anlamda kısıtlı bir alanı kapsayan bu teşkilatların vergileme ve mali kaynak oluşturma kapasitesi tartışmalara konu olmuştur.

Merkezi yönetimlerin yerel hizmetleri yerine getirirken büyük destek gördüğü mahalli idareler fiziksel ve yönetsel olarak vatandaşa daha yakın olmuştur. Bu idarelerin, özellikle belediyelerin hizmetleri onlara tanınan haklar ve mali kaynakları vergisel kapasiteleri yerel vatandaşın hem yerel hem de genel bir bilinç oluşturmada oldukça etkilidir.

Ülkemizde 442 Sayılı Köy, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi, 5393 Sayılı Belediye, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye ayrıca 2464 Sayılı Belediye Gelirleri ve 1319 Sayılı Emlak Vergisi gibi kanunlar ile tanımları yapılan; yetki, imtiyaz ve gelirleri belirlenen yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin hesap verebilir ve şeffaf bir yapıya kavuşması mükelleflerin vergiye uyumunu belediyelerin verimliliğini nihayetinde vergi tahsilatına olumlu etki yapacağı açıktır (Arıkboğa,2015.16).

Çalışma 3 bölümden oluşmuş olup ilk bölümünde mahalli idare ve vergi yükü kavramlarının üzerinde durulmuş, ülkemizde ki mevcut yerel yönetim teşkilatlarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde bu yerel yönetimlerin hangi gelir kaynaklarına sahip olduğu özellikle belediyelerin tahsil ettiği vergiler ve harçlar vs. ele alınmış kurumların güncel bütçe gerçekleştirmeleri ilgili raporlar baz alınarak aktarılmıştır. Çalışmanın son kısmını oluşturan bölümde ise Efeler Belediyesi vatandaşlarına uygulanan anket sorularına cevaplar

alınmış ve vatandaşın vergiye genel olarak bakış açısı, bilinci ve belediyelerin yönetsel ve mali kaynakları hakkında ki görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırma Verilerinin Hazırlanması ve Kullanılan Yöntem

Farklı araştırmacılar tarafından değişik illerde farklı evrenlere yöneltilen “vatandaşların vergi bilinci ve belediye vergilerine bakışı” hakkında yapılan çalışmalarda kullanılan teste tabi tutulan varsayımlar burada da ele alınmaya çalışılmıştır. Anket formu hazırlanırken bu alanla ilgili olarak yapılmış çalışmalardan. Mükelleflerin Vergi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bir Araştırma Doç. Dr. Metin Sağlam¹, Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisi, Dr. Fazilet Kömürçüler 'in Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisi. Türkiye Ve Seçilmiş Ülkeler Karşılaştırması, (2014) anket sorularından yararlanılmıştır.

Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Mahalli idare vergileri hakkında algılarını öğrenebilmek için Aydın İli, Efeler İlçesi vatandaşlarına anket çalışması yapılarak, sonuçlar; IBM SPSS Statistics 22 programı ile değerlendirilmiştir. Araştırmada hedef kitle büyüklüğü $\pm$ %5 örneklem hatasına göre² 383 olmakla beraber anket soruları internet üzerinden Efeler ilçesinde yaşayan kişilere ulaştırılmıştır ve toplamda 401 katılımcının verileri SPSS programına girilmiştir. Frekans ve çapraz tablolardan yararlanılarak ilgili veriler incelenmiştir. Çalışmada de katılımcıların demografik özelliklerine istinaden, vergi ahlakı, bilinci ve belediye gelir kaynaklarına yönelik bakış açılarının varsayımlarına ilişkin bulgular çıkarılmış ve değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre;

- Vatandaşların cinsiyetlerine bağlı olarak algıladıkları vergi ahlakı, bilinci ve belediye yapısına, gelir kaynaklarına ve vergilerine bakış açısı arasında ilişkisinde bir bağ olup olmadığı incelenmiştir.

- Yaş durumlarına göre, vatandaşların algıladıkları vergi ahlakı, bilinci ve belediye yapısına, gelir kaynaklarına ve vergilerine bakış açısı arasında farklılık olup olmadığına

---

¹Mükelleflerin Vergiye İlişkin Düşünceleri,

(<http://www.ctso.org.tr/files/ANKET%201%20M%C3%9CKELLEFLER%C4%B0N%20VERG%C4%B0YE%20C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%20D%C3%9C%C5%9E%C3%9CNCELER%C4%B0.docx>), erişim tarihi: 04.05.2019

²Örneklem Seçimi ve Hesaplaması, (http://www.baskent.edu.tr/~matemel/courses/ornekleme_notlari) erişim tarihi: 01.05.2019

bakılmıştır.

- Eğitim durumlarına göre, vatandaşların algıladıkları vergi ahlakı, bilinci ve belediye yapısına, gelir kaynaklarına ve vergilerine bakış açısı arasında farklılık olup olmadığını bakılmıştır.

- Belediyeye ait vergilerini düzenli ödeyip ödemediğine göre, vergi kavramına, özellikle belediye vergilerine bakış açısı ve belediyenin gelir/denetim birimi personeli çalışanların yeterlilik düzeylerine etkisine bakılmıştır.

- Yerel vergilerin özellikle belediye vergilerinin vatandaşın bilgi düzeylerine bakılmıştır.

- Vatandaşın belediyelerin iktidar partisinin kendilerine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunduğu düşüncesine katılma düzeyine bakarak; belediyelerin mali kaynak yapıları, ayrı bir gelir kaynağı oluşturma kapasiteleri ve mali özerklik konularındaki kararları algısal olarak değerlendirilmek istenmiştir.

1. BÖLÜM

1. YEREL YÖNETİM VE VERGİ YÜKÜ KAVRAMLARI

1.1. Yerel Yönetim Kavramlarına İlişkin Genel Açıklamalar

1.1.1. Kavram olarak Yerel Yönetim

Yerel yönetimler, kendi görev alanlarında bulunan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş örgütlü yapılardır. Bu yapılar, Osmanlı da yerel yönetimlerin teşkilatlanması Avrupa'nın bizden üstün olduğunu kabulüyle başlamış olan reform hareketlerinin zamanla idari alana etki etmesiyle görülmeye başlamıştır. Daha eskiye bakıldığında ise Selçuklu Devleti'nde vilayetler yerinden yönetim esasına göre örgütlenerek özerk yapıda yönetilmişlerdir. Bu durum vilayetlerin bağımsız bir beylik haline getirerek devletin parçalanması neden olmuştur. Akabinde Osmanlı Devleti'nde merkeziyetçiliğin hâkim olmasına neden olmuştur (Çiçek, 2014. 56).

Selçuklu Devleti'nden beri başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi hayır işi ile meşgul olan kuruluşlar aynı zamanda birer yerel idari hizmetler üstlenmişlerdir. Yerel yönetimler, köy ve mahalle birimleri olarak geleneksel dönemde Osmanlı Devleti'nde varlığını sürdürmüşlerdir. Tanzimat dönemine kadar kadıların, emrinde ki görevlilerle; gerek yerel gerekse yargısal ve yönetsel vazifeleri yaptıklarını hatırlamak lazım. O yıllarda kadılar hem esnafın belediye işlerinden meydana gelen sorunlarını çözmekte de görevliydi. Akabinde ki süreçte değişik yıllarda, çıkarılan vilayet nizamnameleriyle yerel katılımın özendirilerek artırılmak istenmiş, yönetime katılıma kültürü oluşturulmuştur. Bu sayede il ve belediye gibi idarelerinin ortaya çıkmasına olanak getiren düzenlemeler de yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nde yaşanan modernleşme sürecinin zorunlu bir sonucu olarak kurulma süreçleri başlamıştır. Bu süreçte iki temel etken belirleyici olmuştur. Birincisi; kentlerin altyapı tesislerinin yetersizliği ve kamusal hizmetlerin düzensizliği, her türlü ekonomik ve kültürel faaliyetin gelişmesine mani olmasıdır. İkincisi; batılı ülkeler, iktisadi faaliyetlerin Osmanlı topraklarında kolayca yürütülmesi için özellikle liman kentlerinin düzenlenmesini istemeleridir (Bakır, 2007.4-5).

Türkiye'de ise 1921 Anayasası yerel idarelere en geniş haklar ve özgürlükler tanıyan demokratik altyapı sunan anayasamız olmuştur. Lakin o da Cumhuriyet'in ilanını takiben kabul edilen 1924 Anayasası ile yürürlükten kaldırılmıştır. Akabinde 1960 darbesinin

getirdiği yeni dönemde 1961 Anayasası kabul edilmiş ve hak ve özgürlüklerin alanı genişletilmiş ve bağımsız olan kurumlar ile yürütmenin denetlenmesi sağlanmıştır (Ersoy, 1989. 3-4).

Mevcut Anayasamız “Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş, esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” (TC 1982 Anayasası Madde. 127) diyerek hem yerel yönetimin tanımını hem de türlerini düzenlemiştir.

Yerel yönetim ve benzeri kurumlar merkezi yönetime yardımcı olmak için oluşturulmaktadır. Merkezi yönetimler doğası gereği bütün ülke vatandaşlarının gereksinimlerini karşılamaya yönelik hizmetleri yerine getirirken, yerel yönetimler yerel halkın hizmetlerini görmek yerel sorunlarla bizzat ilgilenmektedirler (Seyidođlu’dan aktaran Ayvenli, 2008. 4).

Merkezi yönetimden ayrı bir ayrı tüzel kişiliğe sahip olan yerel yönetimler kendi bütçelerini yapma ve uygulama ayrıcalığı ile donatılmışlardır. Ayrıca bu kurumlar, kendilerine has ve gelirler ile yerel hizmetleri sunmak, gerekli olan giderleri karşılamak zorundadırlar. Bütçelerinin düzenlenmesinde merkezi idarenin vesayeti altında olsalar da zamanla bütçe üzerindeki merkezi yönetim vesayeti azaltılmaktadır (Ayvenli, 2008. 7).

Ülkemizde yerel yönetimlerin düzenli bir teşkilat haline bürünmesi parlamenter sistem içerisinde olmuştur (İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köyler) yerel yönetimlerin yetki ve hizmet alanları kanuna kendilerine tanınan sınırlar içerisinde. Gelişmiş ülkelerde var olan yerel yönetimlerde ki demokratik yapının ülkemizde de oluşabilmesi için bireylerin eğitilmesi şarttır. Hizmet verimliliğinin artmasında idarecilerinde de payı oldukça fazladır (Üste, 2005. 50-55).

Mahalli iktisadi kuruluşlar olarak da adlandırabileceğimiz yerel yönetimler mali durumları ile aldıkları kararların incelenmesi birçok mühim çalışma konularında yer almaktadır. Bu kurumların değerleri ülkeden ülkeye farklılık oluştursa da, milli ekonominin Türkiye gibi ülkelerde %5’ini, Avrupa Birliği ülkelerinde %12’si gibi büyük oranlarına tekabül etmektedir (Tekeli, 2015.xi).

Yerel idareler hizmetlerini ifa ederken beşeri ve mali kaynakları kullanır ve ekipman ve diğer donanımlardan faydalanırlar. Bu hizmetleri belli yerel, toplumsal, siyasal önceliklere göre yerine getirir (E. Arıkboğa, 2008. 157) Ülke kalkınması ve demokratikleşme sürecinde etkin ve verimli biçimde kullanmanın en etkili yolu yerel yönetim kurumlarının güçlendirilmesidir (Ertan, 2002, 29).

1.1.1.1. Yerel Yönetimlerin Ülkemizdeki Mevcut Durumu

Yerel yönetimleri düzenleyen kanunları esas alarak, (442 Sayılı Köy Kanunu, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu) ülkemizdeki yerel yönetim birimleri olan il özel idareleri, belediyeler ve köyden oluşmaktadır.

Tablo 1.1. Türlerine Göre Yerel Yönetimlerin Sayısı (2017)

Türü	İl Özel İdaresi	Belediye	Köy
Sayısı	51	1.398	18.380

(Gökçeada ve Bozcaada mahalli idareleri hariç, MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2018)³

Tabloya bakıldığında ülkemiz 51 il özel idaresi, 1.398 belediye, 18.380 köy ile birlikte toplam 19.829 adet yerel yönetim vardır (2017 Genel Faaliyet Raporu, 2018. 76).

İl Özel İdaresi

İl özel idarelerinin oluşması şekillenmesi açısından 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi önemli bir başlangıç oluşturur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olan bir il yönetimi oluşturulmuş ve ilde yaşayan halkın bazı yerel giderlere katılımı amaçlanmıştır (2017 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 5).

1929 yılında İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu çıkarılmıştır. Daha sonra 26 Mayıs 1987 tarihinde 3360 sayılı yasa ile İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir. Ülkemizde 2003 yılında başlatılan Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması süreci İl Özel idarelerinin sıkıntılılarına çözüm olması için 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile

---

³ Kaynak: https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2017_m-_gnl_faal_rpr-20180904082437.pdf, Erişim Tarihi, 21/10/2018.

nihayetlendirilmiştir (Çetin, 2015.253).

Kanunun 3. maddesine göre İl özel idaresi; il sınırlarında yaşayan halkın ortak kabul edilen ihtiyaçlarını karşılamak için, karar mercileri seçmenlerin tercihi ile oluşturulan, kamu tüzel kişiliğine verilen isimdir. Bu kurumlar ilin kurulmasına dair kanunla kurulup ve kanunla kaldırılırlar. Yetkileri görevli olduğu il sınırları dâhilindedir (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Madde. 3).

Bilindiği üzere Büyükşehir belediyelerinde il özel idareleri bulunmamaktadır. Ülkemizde son olarak 2014 yerel seçimi ile kurulan 12 Kasım 2012 tarihli 6360 Sayılı Kanun kapsamında 14 İl Özel İdaresi Büyükşehir Belediyesi'ne görevlerini devretmiş ve faaliyetine son vermiştir.

İlgili kanun ile kent-taşra ayrımı ortadan kaldırmış, belediyeleri kentlerin tek yerel yönetim birimi olarak bırakmıştır (Durgun, 2018. 103).

“İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî isler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk isleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak ihtiyaca göre başka birimlerde oluşturulabilir” (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Madde. 35).

İl Özel İdaresinin Yetki ve İmtiyazları

İl özel idarelerine 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 7. maddesine göre kendilerine verilen yetkiler aşağıdaki şekildedir.

- Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunur ve kamu hizmeti faaliyetinde bulunmak isteyenlere izin ve ruhsatları verir denetler.
- Kanunların tanıdığı hak ile yönetmelik çıkarır, emir verir, yasak koyar, ceza verir.
- Hizmetlerin ifası için, taşınır ve taşınmaz malları alır, satar, kiralar, gerekirse takas eder, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis eder.
- Borç alır ve bağış kabul eder.
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeş milyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıklar da anlaşma yaparak tasfiyesine karar verir.

- Özel kanunları gereğince kendisine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapar.

- Belediye sınırları dışında kalan gayri sıhî müesseseler ile halka açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat verir ve denetler.

- Belediye sınırları dışında, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni, hizmete girecek olan asansörlerin tescilini yapar, yıllık periyodik kontrollerini yapar ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşlarına yaptırır, gerekirse hizmet dışı bırakır (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde. 7)

İl Genel Meclisi

İl özel idaresi yönetiminin karar aldığı mercidir. İlçeler adına seçilen üyelerden meydana gelir. Meclisin üye sayısı ilçe sayısına ve nüfus oranına göre ilden ilen fark eder. Beş yıl görev süresi olup, kendi üyeleri arasından seçtiği bir başkanı varır. İl genel meclisi, üye tam sayısının yarısından bir fazlasıyla toplanır ve bu toplananların salt çoğunluğuyla karar verir (Kalko, 2010. 95).

Görevleri arasında yatırım programları ile stratejik planı, il özel idaresinin faaliyetlerini görüşmek; karara bağlamak, gerektiğinde borçlanmaya karar vermek, bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, taşınmaz mal alım, satım veya trampa edilmesine karar vermek, şartlı bağışları kabul etmek vardır (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde. 10)

İl Encümeni

Genel sekreter ve il genel meclisinin her yıl kendi arasından seçtiği 3 üye ile ayrıca valinin birim amirleri arasından takdir ettiği 2 üyeden meydana gelir. Valinin kontrolünde toplantı yapan il encümeni, onun bulunmadığı zaman genel sekreter başkanlığında toplanır. (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde. 25).

İl genel meclisine karar alması için bütçe ve kesin hesap hakkında ayrıca stratejik plan ile yıllık çalışma programı ile ilgili görüş bildirir. Kamulaştırma kararı alır ve uygular. Kanunlarda belirtilen cezaları verilmesini sağlar. İl özel İdaresi'nin denetiminde olan halka açık yerlerin açılma ve kapanma saatlerini belirler (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde. 26).

Vali

İl Özel İdaresinde yürütmenin başında bulunur ve kuruma ait olan tüzel kişiliği temsil eder. Bunlara istinaden kurumu yönetir ve halkın çıkarlarını korur. Sonuçta stratejik plân dâhilinde yönetir, kurumsal bir strateji oluşturur, sonunda tüm bunlara uygun olarak bütçeyi hazırlar. Kurumun faaliyetlerini ve personelin performans ölçütleri ile ilgili raporları meclise sunar. Meclisi ve encümen kararlarını uygular (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Madde. 30-31).

Belediye

Osmanlı Devleti'nde belediyenin kurulması Kırım Savaşı sırasında müttefiklerin etkisiyle başlamıştır. İstanbul'da yaşayan 100 bini aşan yabancı nüfusun bakımlı bir şehirde yaşamalarını istemeleri neden olarak gösterilmiştir. 1855 yılında İstanbul'da Fransa'nın idare teşkilatından etkilenecek şekilde yapılan bir belediye denemesi olan “Şehremaneti” kurulmuştur. Organları; merkezi hükümet tarafından atanan Şehremini ve Şehir Meclisi'nden oluşmaktaydı. Şehremaneti'nin iyi eşlemesi sonucunda hükümetin yani Bab-ı Ali'nin çalışmalarıyla yabancı dil bilen Avrupa tarzını bilen Müslümanların oluşturduğu “İntizam-ı Şehir Komisyonu” kurulmuştur. Bu komisyon Nizamname-i Umumiye hazırlanmış, padişahın onayıyla İstanbul'u farklı 14 daireye ayırıp bunlarda ayrı ayrı belediye kurulmasını planlamıştır (Çiçek, 2014. 57)

Birinci adım ise Beyoğlu ve Galata semtlerinde 1858 yılında “Altıncı Daire-i Belediye” ismiyle ilk belediye kurulması olmuştur. 1868 yılında ise İstanbul dışında da belediye teşkilatının kurulması öngörülmüş ve kanunlaşmıştır. Taşradaki kentler için Vilayet Belediye Kanunu tasarısı hazırlanmıştır (Atıngöz, 2011. 34)

Belediyeler, kendi kanunlarına göre;

- Yerel ve ortak nitelikte olmak şartıyla; ulaşım, kanalizasyon, su ve imar, gibi alt yapı düzenlemelerini yapar. Kentlerinde bilgi sistemleri kurar.
- Çevre sağlığına, temizliğine katkı atıkların toplanması için gerekli düzenlemeleri yapar.
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma hizmetleri yerine getirir.

- Şehir içi trafiği düzenler.
- Defin işlemlerini ve mezarlıkların kontrolünü sağlar.
- Kentte ağaçlandırma yaparak, park ve yeşil alanlar oluşturur.
- Sosyal hizmetlerde bulunur, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma faaliyetlerinde bulunur.
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi için gereken hizmetleri yapar veya yaptırır.
- Kültürel ve sanatsal aktiviteler hazırlar ve destekler. Kentin tanıtımı ve turizminin geliştirilmesi için çalışır.
- Gençlik ve spor faaliyetlerinde bulunur. Sporu teşvik etmek için gençlere spor malzemesi verir. Amatör spor takımlarına yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, spor müsabakaları düzenler.
- Devlet okullarının binalarının onarımını yapabilir veya yaptırabilir. Her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir.
- Sağlıkla ilgili tesisler açabilir ve işletebilir.
- Gerektiğinde ibadethanelerin yapımı, bakımı, onarımını sağlar.
- Kültür ve tabiat varlıkları ile kent tarihi açısından önemli olan yerleri korunmasını sağlar ve bakım ve onarımını yapabilir. Çok tahribata uğramış olanları ise yeniden aslına uygun olarak inşa edebilir.
- Gıda bankacılığı gibi faaliyetlerde bulunabilir.(5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 14)

Belediyelerin Yetki ve İmtiyazları

- Kendi sınırları içinde yerel halkın ortak olan ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü girişim ve faaliyette bulunabilir.
- Kanunlardan aldığı yetki ile yönetmelik çıkarır, yasak koyar ve bunları uygular, gerektiğinde ceza verir.

- Sınırları dâhilinde olan işyerlerine ruhsat izin ve ruhsat verir, denetler.
- Özel kanunlar ile kendinde tanınan vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapar. Özel hukuk hükümlerine göre tahsil edilmesi gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapar veya yaptırır.
- İçme, kullanma ve endüstri suyu sağlamaya çalışır. Atık su ve yağmur sularının tahliye edilmesini sağlar. Bunun için tesisleri kurar veya kurdurur. Ayrıca kaynak sularını işler veya işlettirir.
- Toplu taşıma yapmak için otobüs, deniz ulaşım araçları, tünel, raylı sistem gibi her türlü toplu taşıma sistemlerini kurar, kurdurur, işletir veya işlettirir.
- Katı atıkların toplanması, ayrıştırılması, depolanması ve geri kazanımının sağlanması veya ortadan kaldırılması ile ilgili bütün hizmetleri yapar veya yaptırır.
- Kendi sınırları içinde kamu yararı amacıyla taşınmaz alır, kamulaştırma yapar, satar, veya kiraya verir, gerekirse tahsis eder ve bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis eder..
- Bağış kabul eder ve gerektiğinde borç alır.
- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminalleri, fuar alanları ve mezbahalar kurar veya kurdurur. Kendisine tanınan başka yasalar gereğince yat limanı ve iskele kurabilir. Bunları işletebilir veya işlettirebilir. Gerekirse bu konuda faaliyette bulunacaklara izin verebilir.
- Vergi, resim ve harçlardan kaynaklanmayan davalarda uyuşmazlıkları anlaşma ile tasfiye edilmesine karar verir.
- Halka açık dinlenme ve eğlence yerlerine ruhsat verir ve denetler.
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi için izinsiz ve kayıtsız satış yapan seyyar satıcıların faaliyetlerine son verir.
- Reklam ve tanıtıcı tabelalar ile ilgili standartlar koyar.
- Çevreye etkisi olan ve halkın sağlığını ilgilendiren işyerlerini kentin belirli yerinde toplayabilir. Hafriyat ve moloz döküm alanları ile inşaat malzemeleri, kömür, odun ve hurda

ile sınıvlaştırılmış petrol gazının depolanmasını ve satış yerlerini belirler. Gereken tedbirleri alır.

- Kara, deniz, su ve demiryolu ile faaliyet gösteren her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını belirler. Bunların biletlerini, ücret ve tarifelerini, faaliyet zaman ve güzergâhlarını ve durak yerlerini düzenler. Araç park yerlerini tespit eder ve trafik düzenlemesini yapar.

- Kendi yetki sınırlarında bulunan ilgili kanun gereğince tesis edilen elektronik haberleşme istasyonlarına belirlenen ücret karşılığında yer seçim belgesi verir.

- Kullanma izini ve ruhsatı hangi idarece verildiğine bakılmaksızın kendi sınırlarında bulunan ve hizmet, asansörlerin tescilini ve kontrolünü yapar (5393 Sayılı Belediye Kanunu Madde. 15).

Vatandaşlara en yakın ve en uygun yöntemlerle belediye hizmetleri yerine getirilir. Engelli, yaşlı, düşkünlerin ve dar gelirlili kişilerin durumuna göre münasip bir yol izlenir (Ertaş, 2016. 12) Sorumluluk ve yetki alanı görevli olduğu belediye sınırlarını kapsasa bile bu durum belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da ulaşabilir. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri ve sivil hava ulaşım havaalanları ile bunların kapsayan tüm tesisler Belediye Kanununun dışındadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 14).

Belediye Meclisi

Genel karar mekanizması olan bu meclis o yörede yaşayan halkın oyu ile seçilir. Üyelerinin sayıları belediyeden belediyeye, yani nüfusuna göre fark eder yani değişir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 17).

Belediyenin faaliyetlerini, stratejik planını, yatırım ve çalışma programlarını, bütçe ile kesin hesabı görüşüp, kabul eder. Çevre düzenlenmesi ve imar durumlarını görüşüp ve onaylar. Gerekliğinde belediyenin borçlanmasına karar verir. Taşınmazların alım, satım ve tahsisine karar verebilir. Kanunlarda kendisine verilen ve ilgili yerlerin isteğine bakarak ücret tarifelerini belirler. Belediyeye yapılan şartlı bağışları kabul eder (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 18).

Belediye Encümeni

Belediyenin meclisinin kararlarını ve günlük faaliyetlerini uygulamakla görevlidir. Belediye başkanı ise encümenin başıdır. Nüfusu yüz bini aşan il belediyelerinde kendi üyeleri arasından her yıl için seçilen 3 üyeden ve biri “mali hizmetler birim amiri” ve başkanın diğer birim amirleri arasından seçtiği toplam 7 kişiden meydana gelir. Diğer belediyelerde ise meclisin kendi üyelerinden bir yıl için seçtiği 2 üye ile biri “mali hizmetler birim amiri” olmak üzere başkanın seçtiği 2 birim amiri ile birlikte toplam 5 üyeden oluşur (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 33).

Belediyenin yıllık çalışma programı, stratejik planı, bütçe ve kesin hesabını inceleyerek belediye meclisine görüş bildirir. Kamu faydası düşünülerek kamulaştırma kararı alır, taşınmaz alım satımı ve tahsisine ilişkin meclisin verdiği kararları uygular. Kanunlarla belediyelere hak olarak tanınan cezaları verir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 34).

Belediye Başkanı

Kurumdaki yürütmenin başıdır. Ayrıca belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Yerel seçimler sonucunda doğrudan yerel halkın oyları ile seçilir. Görevi boyunca siyasi partilerde yönetim ve denetim organlarında görev alması yasaktır. Profesyonel spor kulüplerinin yönetiminde görev alamaz ve başkan olamaz (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 37).

Stratejik plana uygun olarak belediyeyi yönetir ve aynı plana uygun olarak; bütçeyi, performans ölçütlerini hazırlayarak, uygular ve raporlarını meclise sunar. Belediye meclisi ve encümenine başkanlık eder. Belediye gerekli olan birimlere personel atar. Belediyede yaşayan halkın huzur ve mutluluğuna ilişkin tedbirler alır. İdaresinde bulunduğu belediyenin gelirlerini ve alacaklarını takip eder tahsilatını yapar. Belediyeyi Devlet önünde her türlü temsil eder veya temsilde bulunması için vekil tayin eder (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 38).

Köy

Köyler Osmanlı Devleti zamanlarında da bu günlerde olduğu gibi taşra idare hiyerarşisinin en altında yer alan yerleşimlerdir. Köyler de Sipahi, kethüda gibi memurların gayrimüslim köylerde ise cemaatin zengin üyeleri veya papazları, idaresinde bulunuyorlardı. Köyler 19 YY’de, II Mahmut döneminde muhtarlıklar kuruluncaya kadar endi başlarına bir

olgu değillerdir (Gençoğlu, 2011. 31)

Ülkemizde köy kurulması, köyün yönetimi ve köyle ilgili diğer genel düzenlemeler 1924 tarihli, 442 sayılı Kanun ile yapılmıştır. Kanunda köyün tanımı “Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil eder” (Köy Kanunu Madde. 2) şeklinde yapılmıştır. Köyün yönetimi diğer mahalli idarelerden biraz farklı olarak, köy muhtarı, ihtiyar heyeti ve muhtar seçme hakkına sahip bütün köylülerin oluşturduğu bir köy derneği vardır ve yönetim bunlar arasında paylaştırılmıştır. Nüfusu iki binden az yerleşim yerlerine köy, iki bin ile yirmi bin arasında kalanlara kasaba geriye kalan yani yirmi binden fazla nüfuslu yerler ise şehir olarak adlandırılır. Bu durumu sağlayamayan yani iki binden daha az kalan yerlerde mevcut bir belediye teşkilatı var ise bu nahiyeler Belediye Kanununa tabi olmaya devam ederler (442 Sayılı Köy Kanunu, Madde. 1)

Büyükşehir Belediyesi

Bu kurumun tanımı, içeriği ve amacı 2004 tarihli 5216 sayılı kanunda belirtilmiştir. Yasaya göre, en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyelerin koordineli şekilde çalışmasını; kendisine verilen sorumlulukları yapan ve bu iş için yetkilerini kullanan; mali ve yönetsel özerkliği bulunan kamu tüzel kişilerine büyükşehir belediyeleri denir. Her yerel yönetim kurumu gibi karar organları büyük şehir sınırında yaşayan seçmenler belirler (Büyükşehir Belediyesi Kanunu Madde. 3).

Kanuna göre bu belediyelerin kurulup, örgütlenmesi için öngörülen nüfus şartı toplam 750.000’dir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu Madde. 4)

Yerleşim sınırları dâhilinde ilgili belediyeler, bu sınırların haricinde il özel idareleri karar ve uygulama mercileriyle değişen yasa ile büyükşehir belediyesi kapsamına giren illerde kaldırılan il özel idarelerinin yetkilerini büyükşehir belediyelerine devrettiğini unutmamak gerekir.

Ülkemizde Büyükşehir Belediyesi sistemine 1984 yılında 3030 sayılı yasa ile geçilmiş olup, 3 büyük il yani İstanbul, Ankara ve İzmir’de ilk adım olarak büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. 2004 yılı 5216 sayılı büyükşehir belediye kanunuyla ilçe belediyelerinin sorumluluklarının bir kısmı büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Son olarak 2012 yılında çıkan 6360 sayılı kanun ile 2014 yerel seçiminde

mevcut 16 büyükşehir, 14 adet yeni büyükşehir belediyesi eklenmiş olup; mevcut sayı 30'a çıkmıştır (Yazıcı, 2018. 76-77)

Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır. Kendi kanunda belirtilen esaslara uygun olarak seçilen üyelerden meydana gelir. Büyükşehir belediye başkanı bu meclisin de aynı zamanda başkanıdır. Büyükşehir sınırlarını oluşturulan diğer ilçe belediyelerin başkanları, meclisin tabii üyesidir. Her ayın 2. haftası; meclisin belirlediği bir günde olağan yerinde toplanır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde. 12-13)

Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni belediyenin icraat organıdır. Büyükşehir belediye başkanının başkanlığında görev yapar. Büyükşehir belediye meclisi kendi üyeleri içinden 1 yıl olmak şartıyla gizli oy ile belirlediği 5 üye encümen olur. Diğer 5 üyeyi ise birim amirleri içinden, biri “genel sekreter”, biri “malî hizmetler birim amiri” olacak şekilde belediye başkanı belirler (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde. 16).

Büyükşehir Belediye Başkanı

Başkan her kurumda olduğu gibi burada da yönetiminin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. İlgili kanunda belirtilen teamüllere göre büyükşehir belediyesi sınırlarında yaşayan seçmenler oyu ile seçilir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde. 17).

Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetir. Belediyenin hak ve menfaatlerini gözeterek sevk ve idare eder. Meclise ve encümene başkanlık eder. Bütçeyi ve kesin hesap cetvellerini hazırlar. Personeli atar, belediyeye bağlı kuruluşları denetler. Belediyeyi davacı ve davalı sıfatı ile temsil eder (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Madde. 18).

1.1.2. Vergi Yükü Kavramı

Vergi mükellefleri, ödedikleri vergiyi satın aldıkları veya hizmetini gördükleri şeylerin bir karşılığı olarak düşünmekte ve görmektedirler. Bu bakış açısıyla bir kişi fayda görme umuduyla para veya ücretini verdiği mal ve hizmetten nasıl bir olumlu bir davranış geliştiriyor ise, vergisel konularda da aynı etkinin varlığından bahsedebiliriz. Vergiyi bir

hizmetin bedeli olarak gören mükellefler, vergiye olumsuz bir duruş, bir düşünce içerisinde bulunmaları da beklenmez. Bir vergi konulurken, vatandaşın nasıl tepkiler vereceği dikkate alınmalıdır. İşte bu yüzden vergi psikolojisinin, yükümlülerin vergilere karşı donanımları, geliştirdikleri savunma mekanizmaları, mali politikaların düzenlenmesinde hayli önem taşımakta ve ülkelerin hedeflerini gerçekleştirilmesinde bu psikolojiyi çok iyi bilinmesi gereklidir (Çataloluk, 2008. 215, 216). Vergi yükü kavramı burada kendini toplumsal, sosyo-ekonomik, bilimsel ve politik çevrelere kabul ettirmektedir.

Ödenen vergilerin geliri etkileme yüzdesi olarak adlandırılabilen vergi yükü, halkın kamusal ihtiyaçların karşılanmasına duyduğu sorumluluk ve çabasının bir sonucudur (Tekbaş ve Dökmen, 2007. 196). Genel olarak belirli zaman diliminde devlete verilen “vergilerin esas alınan ölçüğe göre değişebilecek nitelikteki gelire oranı” olarak belirtilebilir. Buradan hareketle bu kavramın hesaplamaları gelir dağılımını düzenlenmesi için, ekonomik kalkınmanın oluşturulabilmesi için ve maliye politikasının verimliliği için ülkeler adına çok büyük önem arz etmektedir. Ayrıca vergisel düzenin oluşması ile vergi yapısının inşasında önemli bir hammadde yani bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelikay, 2017. 170). Mikro ve makroekonomik yönlerden bakılmakta ve değerlendirmeye tabi alınmaktadır (Tekbaş ve Dökmen, 2007. 196).

Vergi ile verginin gelirinin içinden ödendiği gelir ve servet arasından ki ilişkiyi oransal olarak. Belirli bir dönemde elde edilen gelirin ve o dönemde gelir üzerinden alınan vergiyi formüle koyarak vergi yükünü ortalama olarak bulabiliriz. Formül hali. Vergi Yükü = Ödenen Vergi toplamı / Gelir. Vergi yükü ödenen vergi ile doğru orantılı iken elde edilen gelirle ters orantılıdır. “Diğer değişkenler sabitken, ödenen vergi arttıkça artarken, ödeme gücü arttıkça azalır” (Beşel, 2017. 4).

Öte yandan ülkemizde ödenen sosyal güvenlik primleri işverenlerin katlanmak mecburiyetinde olduğu yüklerdendir. Ayrıca bürokratik işlemlerden meydana mali külfeti arttırarak mükellefe verilen yükler arasında bulunduğu düşünülebilir (Savaşan ve Odabaş, 2005. 4).

1.1.2.1. Vergi Yüğü Çeşitleri

Toplam Vergi Yüğü

Bir sene zarfında toplanan vergi ve benzeri bedellerin belirli ekonomi üzerindeki yüğü olarak kabul edilmektedir. Klasik maliyede devletin milli gelirden aldığı pay vergi yüğü olarak tarif edilirken bugün artık devletin milli gelirden değil, gayri safi milli hasıladan aldığı pay üzerinde durulmaktadır. Hesaplamalarında, vergi benzeri gelirler sayılan sosyal güvenlik kuruluşları kesintileri ile belli bir hizmet karşılığı olarak alınan cebri ödeme niteliğindeki harçlar da vergi gelirleri olarak dikkate alınmaktadır (Kalender, 2013. 5).

Bir ülkede belli bir dönemde ödenen tüm vergilerin ilgili dönemde elde edilen GSYİH oranlanması ile bulunmaktadır (İnaltong, 2012. 16).

Bölgesel Vergi Yüğü

İktisadi, sosyal ve coğrafi yönlerden karışık olan bölgeler için yapılan yüğü hesaplamalarıdır (Kalender, 2013. 5). Belirli bir dönemde belirli bir bölgede ödenen vergiler ile aynı dönemde o bölgenin geliri arasındaki ilişkiyi gösterir. Bölgeler arasında karşılaştırma yapılmasına olanak verdiği gibi, onların arasındaki dengesizliğin giderilmesine de imkân verebilir (Beşel, 2017. 12).

Sektörel Vergi Yüğü

Bir ekonomide çeşitli sektörlerin devlete ödediği vergilerin GSMH içindeki oranları, bize e sektörün vergi yükünü verir. Ekonomiyi oluşturan farklı sektörlerin vergi yükünü tanımlar. Sektörün elde ettiği gelir ile ödediği vergi arasındaki orandır. Farklı sektörlerdeki vergi oranlarını karşılaştırmayı sağlarken sektörlerin vergi yüğü sorunlarını tespit edilmesine yardımcı olabilir (Beşel, 2017. 12).

Bireysel Vergi Yüğü

Kişi başına düşen vergi gelirlerinin birey başına GSMH'ye oranlanması ile bireysel vergi yüğü hesaplanmaktadır. Bireyin gelir sabitken, ödediği vergi miktarı artarsa yüğü de artmış olur. Kişisel vergi yüğü olarak da adlandırılan bu durum öncelikle gelire, dolaylı olarak servete ve kişinin içinde bulunduğu koşullara da bağlantılıdır (Beşel, 2017. 10)

Bireyin ödediği tüm vergilerin ilgili yılda elde ettiği toplam gelire oranı kullanılarak hesaplanmaktadır (İnaltong, 2012. 16).

Net Vergi Yükü

Kişi ve ekonomi açısından ayrı ayrı ölçülebilir. Birey için, ödediği vergiden kamu hizmetlerinden sağlanan fayda çıkarıldıktan sonra bulunan yüküdür. Tahsil edilen vergilerin bir kısmı transferler, yardımlar ve muhtelif ödemeler şeklinde hizmetlerin ifasında kullanılabilir. Bunların toplam vergilerden düşülmesiyle net vergi yükü ortaya çıkar. İktisadi açıdan ise vergi ve vergi benzeri (parafiskal gelir) gelirlerden kişilere sağlanan fayda çıkarıldığında bulunan farkın milli gelire oranı net vergi yükünü verir (Kalender, 2013. 6).

Gerçek Vergi Yükü

Verginin kişi veya ekonomi üzerindeki kayıp ve kazançları toplu olarak değerlendirilmektedir. Kişi için verginin, bireysel gelir ve refahını etkilemesi; ekonomi içinse vergi artışının, milli gelir ve halkın refahına kazandırdığı katkı olarak adlandırılabilir. Verginin ekonomiye dolaylı dolaysız bütün etkileri hesaba katılarak, neden olduğu bütün kayıp ve kazançların birlikte düşünülmesi halinde gerçek vergi yüküne ulaşılır (Kalender, 2013. 6).

1.1.2.2. Vergi Yükünün Önemi

Mevcut anayasamızda herkesin ödeme gücüne göre vergi vermek zorunda olduğu belirtilse de; verginin kamu harcamalarını karşılamak amacıyla devlet otoritesiyle, yasal teamüllere uygun olarak, kişiler veya kurumlardan karşılıksız olarak alınan nakdi ödeme olması ve zorunlu olarak alınması onun mükellefler için sadece bir görev değil aynı zamanda bir yük yapmıştır (1982 Anayasası, Madde. 73).

Ayrıca devletlerin vergilendirme becerisinin verimliliği vergiyi hangi kaynaktan elde ediyorsa onu bu alandaki vergi sisteminin başarısını göstermektedir. “Verginin verimliliğinin arttırılması, yeni kaynakların ve bunların kullanılma düzeyinin bilinmesinin yanında, mevcut vergi uygulamalarının da gözden geçirilmesini gerektirmektedir” (Tekbaş ve Dökmen, 2007. 197).

Vergilerin makroekonomik etkileri, onların hangi kaynaklardan elde edildiğini ve bunların kullanıldığı yerlerin bilinmesiyle belirlenebilir. Vergi yükü; toplam talebe,

tasarrufa ve yatırımlara tesiri niteliğiyle milli gelir ve gelişme oranını belirleyici etkindir (Kalender, 2013. 6).

Vergilerin arttırılması ihtiyaç nedeniyle olabilir. Ancak vergi gelirleri arttırılırken vergileme kapasitesi ve vergi yükü dikkate alınmalıdır. Toplumsal olarak vergilendirilebilir kapasite, halkın asgari seviyede gereksinimlerini gidermeye yetecek düzeyin üzerindeki finansal güç şeklinde adlandırılabilir (Altay'dan aktaran Beşel, 2017. 5). Vergi yükünün artarak vergilemenin sınırına ulaşması, bu sınırı halk içinde infial yaratmakta ve bezen yönetimlere karşı isyan boyutuna taşıyabilmektedir. Gerek Türk tarihine gerekse yabancı devletlerin tarihine bakıldığında idari yönetimlerin vergi yüklerinden kaynaklı birçok isyanla karşı karşıya kaldığı bilinmektedir (Beşel, 2017. 6).

Aynı zamanda vergi sistemindeki eksikliklerin tespitini sağlayabileceği gibi vergi sisteminde yapılacak reformlarının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini de olanak verir. Vergi gelirlerinin ekonomiye etkilerinin belirlenmesi ve buna ilişkin değerlendirilme yapılması vergi kapasitesini belirleme ve vergiye karşı oluşabilecek olası tepkilere dair fikir verme işlevi de bulunmaktadır. Siyasi aktörlerin vergi yükünü dikkate alarak adımlar atması onların politik başarısına önemli etki edebilir.(Beşel, 2017. 6).

Halkın bütününe alakadar eden vergi politikası, hem hazırlık hem de uygulama evresinde, konu ile bağlantılı tüm aktörlerin katkısına muhtaçtır. Bu bağlamda ülkeleri idare edenlere düşen vazife, bu negatif görüşü olabilecek en az düzeye düşürmektir. Ayrıca bireylerin vergiye gönüllü uyumunu makul bir seviyeye getirmektir (Çiftçi, Kılıçer ve Peker, 2012. 84).

1.1.2.3. Yerel Vergi Yükü ve Yönetimi

Vergi oranlarında artış yaşandıkça, vergi yükünün de arttığı anlaşılmaktadır (İlhan, 2007. 7) Buna ilaveten devletin belirli hizmetleri sunması elde ettiği kamu kaynaklarına bağlıdır. Biliyoruz ki bu kaynakların büyük bir bölümünü vergilerden meydana gelmektedir. Kamu finansman kaynakları olma işlevinin yanı sıra vergilerin gelir dağılımının düzenlenmesi ve ekonomik hedeflerin de gerçekleşmesinde kullanılan önemli bir aktör olmaktadır. Ülkeler hem bir kaynak oluşturmak hem de sosyoekonomik hedeflerini gerçekleştirmek için vergi almak zorunda olup egemenliğine dayanarak vergilendirme yetkisini kullanmaktadır (Beşel, 2017.3).

Merkezi yönetimler son zamanlarda gittikçe daha çok sorumluluk ve harcama ayrıcalıklarının, yerel yönetimlere devretmektedir. Toplumun kamusal hizmetlere olan talebindeki artışı karşısında, sunulan hizmetlerin farklılaşması ile mahalli idareleri bu hizmetlerin verimliliğinde daha çok seçilen ve ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir. Modern kent yaşamının beraberinde getirdiği kamusal hizmet için büyük finansman kaynaklarının kullanılmasını zorunlu kılan ve bunları yerine getirmekte güçlük çeken veya zor duruma düşen belediyeler maalesef ki borçlanmaya yoluna gitmektedirler. Bu finansman kaynağı geri ödemesi bakımından kamu yükünün seneler içinde ileriye dönük bir şekilde pay edilmesini sağlar. Fakat gelecek kuşaklar üzerinde büyük bir mali külfet yükleyen bir kaynak olmaktadır. Gelirlerinin büyük bir bölümünü personel maaşlarına ayıran yerel yönetimler sermaye bulamadıklarında borçlanmaya başvurarak gelir elde etme ve hizmetlerini bu kanal ile ifa etmek zorunda kalmaktadır (Uğur, 2009. 178).

Yerel yönetimlerin, genel bütçe vergi payı transferine bağımlılığı yüksektir. Yerel vergilerin tarife oran belirlemelerinde bir esneklikleri yoktur. Bu nedenle mahalli idarelerin finansman politikası borçlanma ve dışında ücretlendirilebilir mal ve hizmetler üzerinde şekillenmektedir. Borç ödeme düzeni ve sistemi maalesef ki oluşmamıştır. Hızlı şehirleşmenin neden olduğu altyapı sorunu kaynak gereksinimini oldukça yükseltirken, ölçek yapısı ise sunulan hizmetin maliyetini negatif yöne çekmektedir (Uğur, 2009. 181).

Vergi yönetim modellerine incelendiğinde idarelerin kendilerine has artı ve eksileri bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Nasıl bir model uygulanacağı düşüncesinde yönetimler bu olumlu ve olumsuzları göz önüne alarak bir politika geliştirmektedir. Bu yönetim modeli her ülkenin siyasi, iktisadi ve yönetsel, örgütlenişine ve toplumsal değerlerine göre farklılık gösterebilmektedir (Arıkboğa, 2015. 6).

Ülkemizde ücret gelirlerinde bulunan vergi yükü Avrupa Birliği üyelerine kıyasla daha düşük çıkmaktadır. Fakat asıl sorun kayıt altında olan mükellefler ile dolaylı vergilerin ülkemiz vergileri içindeki payının yüksek olması sebebiyle, dar gelirli vatandaşların bu yükten daha olumsuz bir şekilde etkilenmesiyle ortaya çıkmaktadır (Öztürk ve Ozansoy, 2011. 212).

1.1.2.4. Ülkemizdeki Vergi Yönetiminin Vergi Yüküne Etkisi

Devletin, faaliyetlerini yürütmek, halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak, toplumda huzur ve adaleti tesis etmek gibi temel amaçlarını yerine getirebilmesi için belirli gelirlere

ihtiyacı vardır (Sağdıç, 2015. 243). Yerel yönetim birimlerinin de sayılan bu görevleri yerel halka hizmet için mali kaynaklara muhtaçtır.

Vergilerin ülkelerin iktisadi yapılarındaki yeri çok önemlidir. Yapılan vergi reformları veya vergi oranlarındaki bir farklılık ekonomik değişimi etkilemektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde; savaşlar nedeniyle özellikle de II. Dünya Savaşı'ndan sonra artan sosyal refah harcamaları ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıla içindeki vergi paylarını sürekli artırmış, bu da az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin vergi yapılarının değişiklik göstermesine neden olmuştur (Ay ve Haydanlı, 2017. 137).

Vergi yükünü ölçmek için farklı kıstaslar oluşturulmuştur. Harcamalar, gelirler ve servetler üzerinden alınan vergiler şeklinde bir ayırım ile vergiler tasnif edilmiştir. Türkiye'de de diğer ülkelerde uygulandığı gibi en fazla rağbet göre sınıflandırma verginin hangi kaynaktan elde edildiğine göre yapılan sınıflandırmadır (Kılıçaslan ve Yavan, 2017. 36).

Yerel vergilerin yerel kaynaklardan elde edilmesi, onları; yerel bir yük olarak değerlendirmemiz gerektiğini göstermektedir. Fakat bu oran ve tariflerin her mahalde aynı olması, yani yönetim birimi değişse de vergisel bir oran değişikliğinin bulunmaması yerel vergi yükünü genel olarak incelenmesine yol açmaktadır.

1.1.2.5. Mevzuatlarda Mevcut Olan ve Yerel Vergilerin Özellikleri

Vergilendirme ekonomik bir olgu olarak karşımıza çıktığı kadar siyasal bir süreç içerisinde şekillendiğinden aynı zamanda politik karar almayı da gerektirmektedir. Bu nedenle politikacılar siyasi hayatlarında oy sayılarını artırmak için menfaatleri doğrultusunda politikaları oluşturulabilmektedirler. Günümüzde iktisadi ve siyasal bütünleşmenin fazlalaşması ile beraber ülkelerin vergi politikaları konusunda tercih yapma yetkileri de bir anlamda sınırlandırılmaktadır (Ay ve Haydanlı, 2017. 137-138).

Ülkemizde vergileme de genel kurallar verginin koyulması ve oran ve tarifelerin düzenlenmesi hakkında görevli olan aktörler anayasada belirlenmiştir. Anayasamızda; (73 Madde) vergi ödevi başlığı altında ise önceki anayasa da yer alan ilkelere genişletilerek, vergi yükünün adil ve dengeli bir biçimde paylaşılması, maliye politikasının sosyal hedefleri olarak göze çarpmaktadır (Bağotur, 2018. 17).

“Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisna ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi Bakanlar Kurulu’nun tasarrufuna bırakılmıştır.” (Arıkboğa, 2015. 6).

Alt ve üst sınırları belirleme yetkisi olsa da, bu hüküm siyasilere bilhassa istisnalar, indirimler ve muafıklar konusunda vergiyi siyasal manada keyfiliğe çekmiş ve onu vatandaş üzerinde daha bir yük yapmıştır. Siyasielere kanunsal bir yükümlülük getirmeden vergi yükünü etkileme olanağı vermiştir. Seçim zamanları fırsatçı bir şekilde; çıkar arama, rant yaratma faaliyetlerini özendirmektedir (Berksoy, Demir, 2017. 571).

Türkiye’de vergiler sadece yasama yani meclis tarafından konulabilmekte, mahalli idarelerin vergi çıkarma, değiştirme veya kaldırma inisiyatifi mevcut değildir. Oranlarını belirlenmesi ile muafiyet ve istisnalar ile de mahalli idarelere bir ayrıcalık tanınmamıştır. Sadece yasalarla mahalli idarelere bazı vergi kaynakları bırakılmış ve bunların tahsil etme imkanı tanınmış olup, merkezi yönetim ile arasında kaynaklar paylaştırılmıştır. Mahalli İdarelerin vergi gelirleri dışında kalan kaynak gereksinimi, merkezden yapılan transferlerle karşılanmaktadır. Türkiye’de etkin ve randımanlı olan kaynaklar merkezi idareye tahsis edilmiştir. Mahalli idarelere kalan vergi gelirleri tam tersine verimsiz kaynak olmaktan ileri gidememiştir (Arıkboğa, 2015. 6-7).

Anayasamızın 127’nci maddesinde yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir sağlanır demiştir. Belediyelerin kaynaklarına baktığımızda ise ilgili kanunda yani Belediye Gelirleri Kanununda bulunan gelirler ile emlak vergisi yer almaktadır (Acar, Aydın, 2013. v).

- Emlak, (1319 Sayılı Emlak Vergisi)
- Çevre Temizlik,
- Eğlence,
- Haberleşme,
- İlan ve Reklam,
- Yangın Sigorta,

- Elektrik Havagazı ve Tüketim vergileri (5393 Sayılı Belediye Kanunu) belediyelerin öz gelirlerini oluşturmaktadır.

Bunlara ilişkin mevzuata bakıldığında verginin konusu, mükellefi, matrahı, istisna ve muafiyetler gibi konular yukarıdaki yasalarda belirlenmiştir. Fakat belirtilen yasalarda bunların denetimleri, cezaları, tahakkuk ve tahsilatlarına ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Tahsilatına ilişkin konular 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile diğer hususlar ise 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer almaktadır (Arıkboğa, 2015. 7)

1.1.2.6. Yerel Vergi Yönetiminde Etkili Olan Yetki/Yetkililer

Ülkemizde yerel-merkez arasında kaynakların paylaşılması için bir sistem bulunmamaktadır. Payın büyüğünü kendine ayıran merkezi yönetim, mahalli idarelere yetki ve pay vermede cimri davranmıştır (Tavşancı, 2005. 2).

Egemenlik gücü ile vergi tahsil etmesi, devletin mali alanda güç ve yetkilerin en önemli silahıdır. Yani devletlerin hâkimiyetlerini devam ettirebilmesi için bu silahlarını etkin bir şekilde kullanmaya ihtiyacı vardır (Erkin, 2013. 1112).

Her ülkenin kendine özgü vergi sistemi olmaktadır. Buna istinaden vergi yasalarının hazırlayanlar ülkelerin gerçeklerini, ekonomik ve sosyal durumunu iyi bilen kişilerden oluşmalıdır. Vergi yükü ile uygulanan yasaları ile daha adilane bir çözüme kavuşturulabilir (Tüzgen, 1990. 164).

Vergilemeye ilişkin yönetsel düzenlemelerin yapılması, vergi gelirlerinin öngörülmesi, amaçların saptanması, gerçekleştirmelerin takip edilmesi, mükellef ilişkilerinin yürütülmesi, vergisel borcun çıkarılması, tahakkuku, tahsilatı, itirazların ve şikâyetlerin sonuçlanması, vergi dairelerinde görevli personelin eğitimi, vergi idaresinin denetimi gibi birçok aşama vergi yönetim sürecini oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2015. 8).

Ülkemizde mahalli idareler. yerel vergi tahsilatı konusunda yetkili olan mercilerdir. Sınırlı olarak tarifeler hakkında söz hakları da oldukça sınırlıdır. Bunlar. ilan ve reklam vergisi, biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlerden alınan eğlence vergisi belediye meclisinin kararı ile öneride bulunarak ya da vergi takdir komisyonlarına katılarak oldukça kısıtlı ölçülerde ortaya çıkmaktadır (Arıkboğa, 2015. 9).

Türkiye'de olan kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi çabası, birbiriyle bağlantılı pek çok sorun barındırmaktadır. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere görev ve sorumlulukların aktarılmasının anayasal açıdan imkânı olsa bile ancak çok önemli sonuçlar ve sorunlar doğurabileceği öngörülmektedir (Erençin, 2006. 26).

2. BÖLÜM

2. MAHALLİ İDARELERİN GELİR GİDER DURUMU

Belediye bütçelerinin önceden belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmesinde gelirlerin kontrolü çok önemlidir. Belediyelerin gelirlerini vaktinde ve belirlenen ölçüde elde etmesi öngörülen faaliyetlerin verimli olarak yerine getirilmesinde önem taşımaktadır. Bu yüzden belediyelerin yerel düzeyde mühim kaynağı olan yerel vergi ve vergi benzeri gelirlerinin denetlenmesi, irdelenmesi gereken bir konudur (Korlu, Gerçek ve Çetinkaya 2106.711-712).

Tablo 2.1. Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Gelirleri⁴

Türü	(1.000 TL)	
	2016	2017
Belediyeler	80.994.408	97.148.981
Belediye Bağlı İdareler	18.934.469	21.788.042
İl Özel İdareleri	8.424.206	9.288.491
Konsolide Toplam*	108.353.083	128.225.514

Kaynak. 2017 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 86

Belediye ve bağlı idarelerin elde ettiği gelirin yerel yönetimler içindeki payı oldukça fazladır. Bu belediyelerin yerel yönetimler içinde ki yerini oldukça güçlendirmektedir. Yerel yönetimler 2017 yılında bir önceki yıla göre gelirlerini %22,30 oranında yükseltmişlerdir. Genel olarak bakıldığında ise belediyelerde %19,95, belediye bağlı idarelerinde %15,07, il özel idarelerinde %10,26 olarak oranında yükselme mevcuttur. Belediyeler yine ilk sırada yer almaktadır (2017 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 86.)

2017 yılında yerel yönetimlerin konsolide bütçe giderleri ise 151 milyar 263 milyon TL olmuş, bütçe gelirleri 133 milyar 767 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 17 milyar 496 milyon TL bütçe açığı ortaya çıkmıştır (2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 78)

Yerel yönetimlerin konsolide bütçesinin gelir ve gider detaylarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

⁴ Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Tablo 2.2. Yerel Yönetimlerin 2016-2017 Yılı Gelir Gider Durumları

	2016	2017	2017-2017 DEĞİŞİM ORANI(%)
BÜTÇE GİDERLERİ	121.184,088	151.262,912	24,8
Personel giderleri	16.488,611	17.714,301	7,4
Sos. Güv. Kur. Dev. Primi	2.629,276	2.848,798	8,3
Mal ve hizmet alım giderleri	48.700,978	58.728,840	20,6
Faiz giderleri	2.258,616	3.339,989	47,9
Cari transferler	3.775,310	4.411,964	16,9
Sermaye giderleri	41.778,167	59.625,810	42,7
Sermaye transferleri	1.272,617	1.176,447	-7,6
Borç verme	4.280,513	3.416,763	-20,2
BÜTÇE GELİRLERİ	109.374,491	133.766,501	22,3
Vergi gelirleri	12.243,842	13.237,799	8,1
Tüşebbüs ve mülkiyet gelirleri	23.658,446	27.858,152	17,8
Alınan bağış ve yardımlar ile Özel gelirler	8.176,215	10.381,904	27
Faziler, paylar ve cezalar	58.171,269	73.777,526	26,8
Sermaye gelirleri	6.357,191	8.071,629	27
Alacaklardan tahsilatlar	767.528	439.491	-42,7
BÜTÇE DENGESİ	-11.809,597	-17.496,411	

Kaynak. 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 79, www.muhasabat.gov.tr

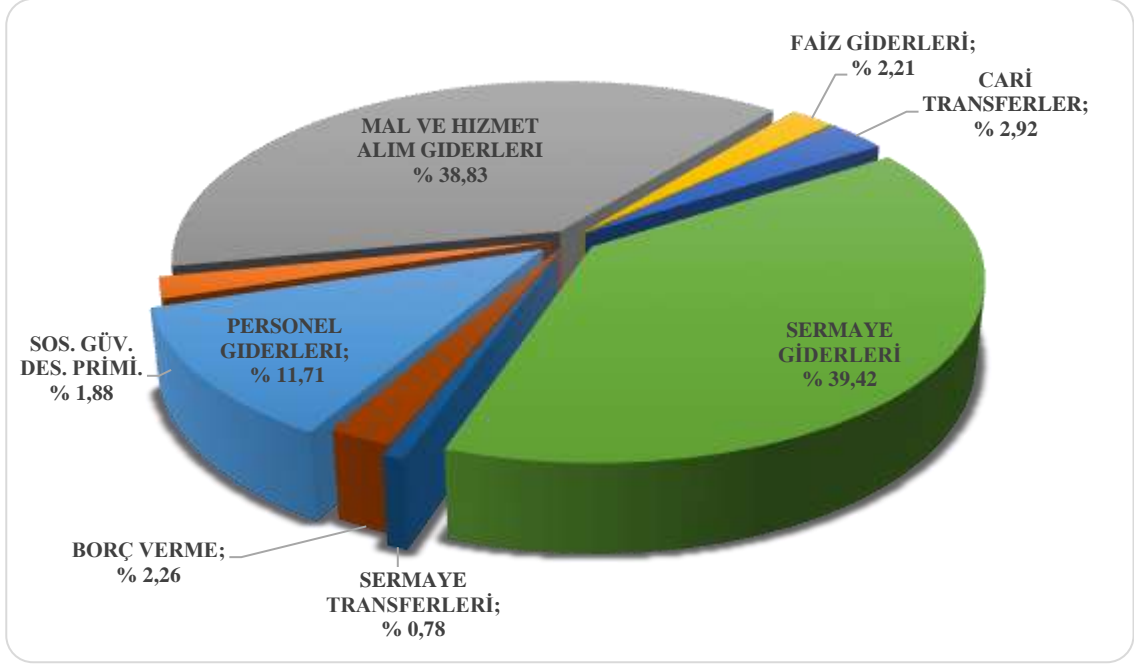
Tablo ile ilgili notlar.

1. Mahalli İdareler Bütçe Dengesi hesaplanırken 2017 Ocak-Mart döneminde Mahalli İdare birimleri arası transferlerden kaynaklanan 412.011 Bin TL bütçe geliri, 319.574 Bin TL bütçe gideri dâhil edilmemiştir.

2. Gelir ve giderden yapılan eleme tutarları arasındaki rakamsal fark, kayıt zamanının farklı olması ve sınıflandırma farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Tablo üzerinde yapılacak değerlendirmelerde bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

3. Mali istatistikler dış denetimi sonuçlandırılmamış bireysel mali tablolar konsolide edilerek hazırlanmıştır.

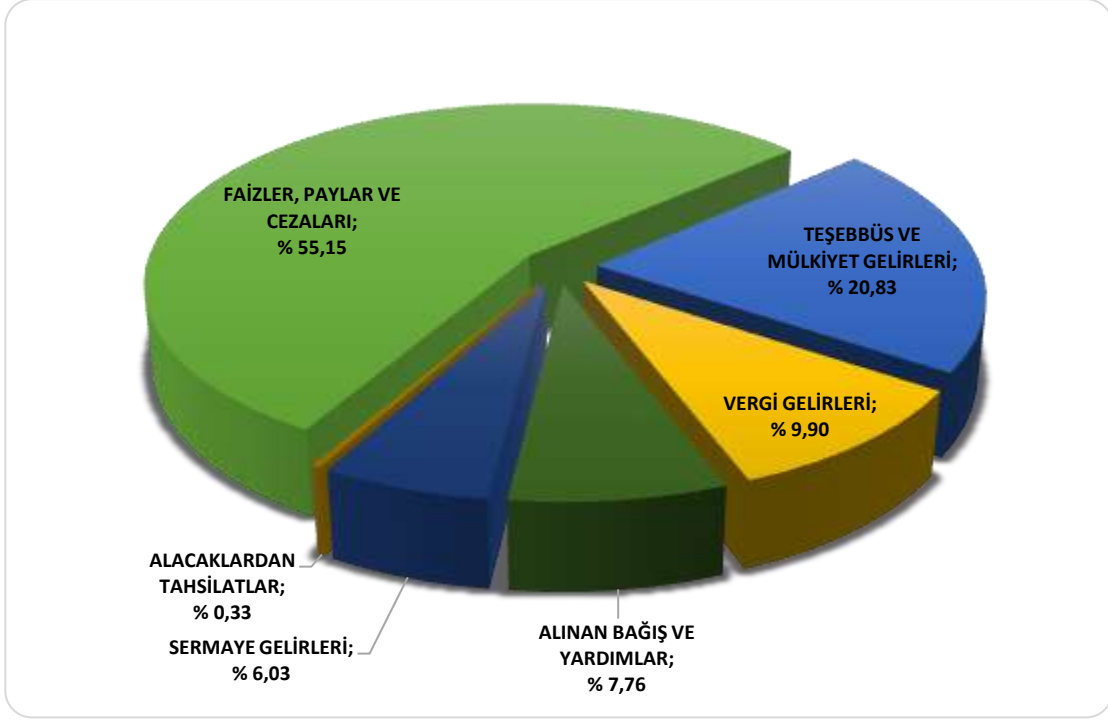
4. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları görev ve sorumluluk alanları itibariyle Mahalli İdareler kapsamında değerlendirildiğinden 2017 Yılı Mahalli İdareler tabloları Yatırım İzleme ve Koordinasyon” (2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 79)

Kaynak. 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018, <https://www.bumko.gov.tr/TR,8360/2017-yili-genel-faaliyet-raporu.html>, erişim tarihi. 09.02.2019)

Şekil 2.1. 2017 Yılı Yerel Yönetimlerin Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı

Yerel yönetimlerin bütçe giderlerine bakıldığında sermaye giderleri % 39,4 ile en büyük oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Onu mal ve hizmet alım giderleri % 38,8 izlemiştir. Personel giderleri ise % 11,7 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Sayılan giderler %89,9 ile çok yüksek bir orana sahiptir. Diğer oranların toplamı ise hemen hemen %10'luk kısmına denk gelir ki bu oran 5 adet gider kaleminden oluştuğu düşünülür ise düşük kalmaktadır. (2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 80)

Kaynak. 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018(<https://www.bumko.gov.tr/TR,8360/2017-yili-genel-faaliyet-raporu.html>, erişim tarihi. 09.02.2019))

Şekil 2.2. 2017 Yılı Yerel Yönetimlerin Bütçe Gelirlerinin Dağılımı

- Grafik incelendiğinde en büyük gelir unsurunun % 55,15 ile faizler, paylar ve cezalar olmuştur. Bu oranın yüksek çıkmasının açıklaması, merkezi yönetimden ayrılan payların bu dilimde yer almasıdır. %20,83 ile teşebbüs ve mülkiyet, % 9,90 ile de vergi gelirlerini görmekteyiz. Mahalli idarelerin gelirlerinin, 60 milyar 704 milyon TL’si merkezi yönetim bütçe gelirlerinden alınan paylardan oluşmaktadır (2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 80)

- Belediyelerin teşebbüs ve mülkiyet gelirlerini. şartname, basılı evrak, değerli kâğıt ve kitap gibi mal satışlarından, doğalgaz, su, otopark faaliyetlerinden doğan gelirler, tarımsal kültürel ve çevreye ilişkin kurum hasılatı, lojman, tesis ve kira gelirleri vb. gelirler oluşturur.” (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 91) Grafiğe göre yerel yönetimler geliri içindeki teşebbüs gelirlerinin oranı %20,83 olarak gerçekleşmiştir.

- Ayrıca 2017 yılında Bina arazi gibi taşınmazlar ile taşınır satışlarından oluşan sermaye gelirlerinin oranı %6,03 olarak görülmektedir. Faizler, paylar ve cezaların büyük bir oranı (%55,15) kapsamının nedeni merkezi yönetimden alınan payların da dâhil olmasıdır. Ayrıca yerel yönetimlerin verdikleri borçlardan alacak faizleri, gecikmiş

ödemelerin faizleri, vergi harçların gecikme faizleri ve yerel idarelerin kestiği para ve vergi cezaları bu dilimin içerisinde (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 96) Bu oranın yüksekliği bize ayrıca yerel yönetimlerin merkezi yönetime bağıllığının yüksek olduğunu da göstermektedir.

2.1. Yerel Yönetimlerin Çeşitlerine Göre Gelirleri

2.1.1. İl Özel İdarelerinin Gelirleri

22.02.2005 tarihli kanuna göre İl Özel İdareleri'nin gelirleri şunlardır.

- *Kanunlarla verilen vergi, resim, harç ve katılma payları,*
- *Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,*
- *Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,*
- *Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,*
- *İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,*
- *Faiz ve ceza gelirleri,*
- *Bağışlar,*
- *Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,*
- *Diğer gelirler (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Madde. 42)*

2.1.2. Belediyelerin Gelirleri

Şuan ki Belediye Gelirleri Kanunumuz bir önceki kanunda⁵ bulunan verimsiz olarak nitelendirilen vergiler çıkarılmıştır. Kaldırılan vergilerin oranlarında ve içeriğinde değişiklik yaparak etkinliği sağlama yoluna gidilmiştir. Yürürlükte olan 2464 Sayılı Kanunun 95 maddesi her 3 yılda bir gözden geçirilerek yenilenmek üzere belediyeler ilgili bakanlıkların görüşleri alınarak 5 gruba ayrılmışlardır (Akyar, 2008. 101)

Kısaca aşağıdaki gibidir.

---

⁵ 5237 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu

- “Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve ödenekler,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Bağışlar,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- Diğer gelirler.” (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde.59)

Büyükşehirler; İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi ve Yangın Sigorta Vergisi’ni tahsil etmekle yükümlüdür. İlçe belediyeleri Çevre Temizlik Vergisi’nden büyükşehir belediyelerine %20 oranında pay verirler. Ayrıca belirtilen Yangın Sigorta Vergisini, büyükşehirlerde itfaiye faaliyetlerini ilçe belediyeleri yapmadığı için bu vergiden yararlanamazlar. Tarifler alt ve üst sınırla sabit bir orandadır. Belediyeler belirleyemezler (Arıkboğa, 2016. 281-282)

2.2.1. Belediye Vergileri

2.2.1.1. Emlak Vergisi

Tarihin en eski vergilerinden biridir. Kendisini meydana getiren bina ve araziler üzerinden hesaplanır, aynı ve gayrisafi niteliktedir. Servet vergisi olarak kabul edilmiş ve bu sebeple de emlak vergisi tarihin her döneminde uygulanmıştır. Bina ve arazisinin kavranmasındaki kolaylık emlak vergisinin mazisinin bu kadar eskilere gitmesinin bir nedeni de oluşturur. Türkiye’de mahalli idarelerin tahsil ettiği Emlak Vergisi önemli bir oranı kapsamaktadır. Emlak Vergisi’nin toplam belediye gelirleri içindeki payı %5 ile %8 arasında değişmektedir (Akyar, 2008. 104)

29.07.1970 tarihli 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 1. ve 3. Maddelerine göre. “Türkiye sınırları içinde bulunan binaların bu Kanun hükümlerine göre bina vergisine

dâhildir. Bu kanundaki bina tabiri, yapıldığı madde ne olursa olsun, gerek karada gerek su üzerindeki sabit inşaatın hepsini kapsar. Bu kanunun uygulanmasında Vergi Usul Kanununda yazılı bina mütemmimleri de bina ile birlikte nazara alınır. Yüzer havuzlar, sair yüzer yapılar, çadırlar ve nakil vasıtalarına takılıp çekilebilen seyyar evler ve benzerleri bina sayılmaz. Bina Vergisini, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenler öder.”

Emlak vergisi, gerçek veya tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan bina ve araziden alınan özel nitelikte bir servet vergisidir. Bu vergi hesaplanırken, kişilerin özel durumlarıyla ayrıca taşınmazın borçları dikkate alınmaz bu da onu objektif nitelik kazandırır (Nadaroğlu'dan aktaran, Altıngöz, 2011. 8)

Ülkemizde bu vergiye uygulanan muafiyet ve istisnalar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Aslında bu durum, adalet ilkesini korumak amacıyla yapılsa da, birçok madde içermesi, belediyelerin gelir kaybına uğramasına neden olmaktadır. Uygulamada, çoğu mükellef ve belediye çalışanı bilgi sahibi olmadığı için bu sistem etkin işlememektedir (Çiftçi ve Organ, 2015. 135)

2.2.1.2. İlan ve Reklam Vergisi

Mükellefi, yurt dışından gönderilen ilan ve reklamlar dâhil olmak üzere, ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzel kişi olan verginin konusu; belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü ilandır (2464 Sayılı Belediye Kanunu, Madde. 12)

Aynı kanuna göre aşağıda sayılan ilan ve reklamlardan vergi alınmaz.

- *Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından yayınlanan ve yapılan ilan ve reklamlar,*
- *Her türlü gazete, dergi ve kitaplarda yapılan ilan ve reklamlar,*
- *Gerçek kişilerin ikametgâhlarının iç veya dış kapılarına konan ve kimliklerini gösteren levhalar,*
- *İşletmelerin iştigal veya imal konusu maddelerinin ambalajları üzerinde bulunan ve kendi işlerine ait ilan ve reklamları ile ambalaj muhtevassından olan tarife ve tarifnameler,*

• Genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idarelerinin, belediyelerin, köylerin ve bunların kuracakları birliklerin ve Posta - Telgraf - Telefon ve T.C. Devlet Demiryolları İşletmelerinin yapacakları her türlü ilan ve reklamlar,

• Siyasi Partiler Kanununa göre, siyasi partilerin siyasi faaliyet sınırları içinde yapacakları ilan ve reklamlar,

• Umumi mahallere reklam amacı ile konulacak sıra, bank ve benzeri gereçler üzerindeki ilan ve reklamlar,

• Sinema ve tiyatroların kendi programlarına ilişkin olarak gösterinin yapıldığı binanın içinde ve dış yüzünde yaptıkları ilan ve reklamlar (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 14)

2464 Sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilen tarifeler üzerinden vergilendirilmektedir. Aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.3. İlan ve Reklam Vergisi Tarifeleri

(Değişik Tarife. 30/12/2004-5281/16 md.) Verginin Tutarı (TL)		
	En az	En çok
1. Dükkân, ticarî ve sınaî müessese ve serbest meslek erbabınca çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi tüm sabit ilân ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak	20	100
2. Motorlu taşıt araçlarının içine veya dışına konulan ilân ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak.	8	40
3. Cadde, sokak ve yaya kaldırımları üzerine gerilen, binaların cephe ve yanlarına asılan bez veya sair maddeler vasıtasıyla yapılan geçici mahiyetteki ilân ve reklamların metrekaresinden haftalık olarak.	2	10
4. Işıklı veya projeksiyonlu ilân ve reklamlardan her metrekare için yıllık olarak	30	150
5. İlan ve reklam amacıyla dağıtılan broşür, katalog, duvar ve cep takvimleri, biblolar veya benzerlerinin her biri için	0,01	0,25
6. Mahiyeti ne olursa olsun yapıştırılacak çeşitli afişler ve benzerlerinin beherinin metrekaresinden.	0,02	0,5

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde 15.

2.2.1.3. Eğlence Vergisi

Kanunun 21 inci maddesinde belirtilen ve belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyetleri bu vergiye tabidir. Verginin mükellefi, eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzelkişilerdir. Aşağıda belirtilen eğlence faaliyetlerinden bu vergi alınmaz. (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Madde 19)

- *Ulusal bayramlar veya tarihi özellik taşıyan günler nedeniyle genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikleri tarafından düzenlenen ve kazanç amacı gütmeyen tören, şenlik, müsabaka ve gösterilerle balo, temsil ve benzeri faaliyetler,*

- *Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından kültürel, sosyal, turistik ve ekonomik amaçlarla düzenlenen kongre, konferans, fuar, festival, şenlik, sergi ve benzeri faaliyetler ile tertip edilen eğlenceler ve konserler.*

- *Eğitim ve öğretim kuruluşları ile okul dernekleri, kamu yararına çalışan dernekler, orduvevleri, askeri gazinolar ve askeri dinlenme tesislerinde tertiplenen eğlenceler.*

- *Bira, alkollü içki içilmeyen, satılmayan ve ruhsatnamelerde kahvehane, kıraathane, çayhane ve çay ocakları olduğu belirtilen yerler.*

Verginin matrahını ise (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Madde 21);

“biletle girilen yerlerde, Eğlence Vergisi hariç olmak üzere bilet bedeli olarak sağlanan gayri safi hasılat (bilet bedeli dışında bağış veya başka adlar altında alınan paralar dâhil). Müşterek bahislerde, iştirakçilerden tahsil edilen tutardan Katma Değer Vergisi düşüldükten sonra kalan tutar. Biletle girilmesi zorunlu olmayan bar, pavyon, gazino, gece kulübü, taverna, diskotek, kabare, dansing, bilardo ve masa futbolu salonları gibi eğlence yerlerinde işin mahiyetine göre çalışılan her gün için bu Kanunun 96. maddesine göre tespit edilen miktardır.”

Eğlence Vergisi aşağıdaki oranlar ile alınır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Madde 21)

Tablo 2.4. Eğlence Vergisi Tarifesi

	Verginin Nispeti (%)
I Biletle Girilen Yerlerde.	
1. Yerli film göstermelerinden	20
2. Yabancı film göstermelerinden	50
3. Tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla ve ortaoyunundan	5
4.Spor müsabakaları, at yarışları ve konserlerden	10
5. Sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve Benzerlerinden	20
II Müşterek Bahislerde.	5
III Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence Yerlerinden	5

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirler Kanunu Madde. 21

“Ödeme yapmayanlar hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Toplanan meblağın % 75’i Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlık hesabına, % 25’i ilgili belediyeye tahsilini takip eden ayın on beşinci günü akşamına kadar aktarılır. Maliye Bakanlığı yukarıdaki şartlara bağlı kalmadan, biletle girilen yerlere ilişkin eğlence vergisinin hesaplanması ve ödenmesine dair işlemlerin ödeme kaydedici cihaz kullanılarak yapılmasına ait usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Madde. 21)

2.2.1.4. Haberleşme Vergisi

“Mükellefi, telefon, teleks, faksimile ve data ücretlerini tahsil eden Posta Telgraf Telefon İdaresi olan verginin, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde Posta Telgraf Telefon işletmesi tarafından tahsil edilen telefon, teleks, faksimile ve data ücretleri (tesis, devir ve nakil ücretleri hariç) haberleşme vergisine tabidir. Verginin matrahı, tesis, devir ve nakil ücretleri hariç olmak üzere tahsil edilen ücret oluşturmaktadır. Buna gider vergileri dâhil edilmez. Haberleşme vergisinin nispeti %1’dir. Ancak genel ve katma bütçeli kurumlarla il özel idare ve belediyelere ve bunların kurdukları birliklere ait teleks, faksimile ve data ücretinden vergi alınmaz. Bir ay içinde tahsil edilen telefon, teleks, faksimile ve data ücretlerine isabet eden Haberleşme Vergisi, ilgili belediyeye tahsilatı takip eden ayın sonuna kadar bir beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde tediye edilir. Beyannamelerin şekil ve muhtevası Çevre ve Şehircilik ve Maliye Bakanlıklarınca tayin ve tespit olunur.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 29-33)

2.2.1.5. Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi.

Mükellefi Elektrik ve Havagazı tüketenlerdir. Belediye sınırları içinde.

“Elektrik ve havagazı tüketimi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisine tabidir. 20.02.2001 tarihli ve 4628 Sayılı Elektrik Piyasası Kanununa göre elektrik enerjisini tedarik eden ve havagazını dağıtan kuruluşlar, satış bedeli ile birlikte bu verginin de tahsilinden ve ilgili belediyeye yatırılmasından sorumludurlar. Organize sanayi bölgelerinde tüketilen elektrik enerjisinin vergisini organize sanayi bölgeleri tüzel kişiliklerine elektriği temin eden kuruluş öder.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 34-35)

Aşağıdaki yazılı yerlerde ve şekillerde tüketilen elektrik ve havagazı vergiden müstesnadır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 36)

- *Kazanç amacı gütmemek şartıyla işletilen; hastane, dispanser, klinik, sağlık ocağı ve merkezleri, rehabilitasyon, teşhis ve tedavi merkez ve kurumları, doğum ve çocuk bakımevleri, kreşler, sanatoryum, Prevantoryum gibi sağlık kuruluşları ile düşkünler evi, yetimhaneler, Çocuk Esirgeme Kurumu ve korunmaya muhtaç çocukları koruma birliklerine ait çocuk yurtları ve bunlara bağlı işyerleri gibi sosyal yardım kuruluşlarında,*

- *Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan cami, mescit, kilise ve havra gibi ibadethanelerde,*

- *Milletlerarası panayır, sergi ve fuarlarda, bunların giriş yerlerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarda,*

- *Doğrudan doğruya elektrik ve havagazı üreten dağıtım ve istihsal müesseseleri vergiden muaftır.*

“Verginin matrahı ise; elektriğin iletimi, dağıtımını ve perakende satış hizmetlerine ilişkin bedelleri hariç olmak üzere, elektrik enerjisi satış bedeli ile havagazının satış bedelidir. Matraha vergi, fon ve paylar dâhil edilmez.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 37)

“Elektrik enerjisini tedarik eden veya havagazını dağıtan kuruluşlar tahsil ettikleri vergiyi, tahsil tarihini takip eden ayın 20. günü akşamına kadar belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar. Elektrik ve havagazı işleri

bütçesi içinde yer alan belediyeler bu hükümden müstesnadır.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 39)

2.2.1.6. Yangın Sigortası Vergisi.

Kanununa göre mükellefi olan sigorta şirketler. *“Belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan yangın sigortaları dolayısıyla aldığı primleri; Yangın Sigortası Vergisine tabidir.”* Bu verginin matrahı, yapılan yangın sigorta muameleleri dolayısıyla alınan primlerin tutarıdır. Nispeti % 10 olarak belirlenmiştir.

“Mükellefler bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini ertesi ayın 20 nci günü akşamına kadar bağlı buldukları belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve hesaplanan vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar. Beyannamelerin şekil ve muhtevası Maliye ve Ticaret bakanlıklarının görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tayin ve tespit olunur” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 40-44)

2.2.1.7. Çevre Temizlik Vergisi

Kanunu’na göre, mükellefi. binaları kullanan gerçek veya tüzel kişilerdir. Belediye sınırları içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.

“Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların kuracakları birlikler, darülaceze ve benzeri kuruluşlar ve üniversiteler tarafından münhasıran hizmetlerinde kullanılan binalar, Kızılay Genel Merkezi ile şubeleri ve kampları, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtları, korumalı işyerleri ile umuma açık ibadet yerleri, karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametine mahsus olan binalar, milletlerarası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleri tarafından kullanılan binalar ile bunların müstemilatı vergiye tâbi değildir. Konutlara ait çevre temizlik vergisi, su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına büyükşehirlerde 15 Kuruş diğer yerlerde 12 Kuruş olarak hesaplanır.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Mükerrer Madde. 44)

“İşyerleri ve diğer şekilde kullanılan binalara ait Çevre Temizlik Vergisi, aşağıdaki tarifeye göre alınır ve büyükşehirlerde % 25 artırımlı uygulanır.”

Tablo 2.5. Çevre Temizlik Vergisi Tarifeleri

Yıllık Vergi Tutarı(TL)					
Bina Grupları	1. Derece	2. Derece	3. Derece	4. Derece	5. Derece
1. Grup	1400	1120	840	700	560
2. Grup	850	670	500	420	340
3. Grup	560	450	340	280	225
4. Grup	280	225	170	140	115
5. Grup	170	140	100	85	70
6. Grup	85	70	50	40	30
7. Grup	30	25	18	15	12

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Mükerrer Madde. 44

Su faturalarına yansıtılarak orada tüketiciye ayrıca gösterilmiş olduğundan tahakkuk etmiş sayılır. Büyükşehir belediyelerinde kurulacak idare (Su ve Kanalizasyon İdaresi) tarafından diğer belediyelerde ise belediyenin kendisi tarafından tahsil edilir. İş yeri ve diğer binalarda her yılın ocak ayında yıllık tutarı esasınca tahakkuk etmiş sayılır. Bu durumda belediye bir defaya mahsus olarak bir ay kadar belediyelerce ilan edilir, emlak vergisinin taksit sürelerince ödenir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Mükerrer Madde. 44)

2.2.2. Belediye Harçları

Vatandaş bir izin alması karşılığında belediyelere yaptığı ödemelerdir. Kanunda çok fazla harç belirtilmiş olsa da, belediyelerin gelirleri içerisinde önemli bir paya sahip değillerdir. Harçlar 2464 Sayılı Kanunda sabit bir oran olarak verilmiş, alt ve üst sınırları yine Bakanlar Kurulu'na belirlenmektedir (Arıkboğa, 2016. 282)

2.2.2.1. İşgal Harcı

Belediye sınırları içinde aşağıdaki yerlerden herhangi birinin satış yapmak veya başka amaçlarla yetkili yerlerden izin alınarak geçici suretle işgal edilmesi veya izinsiz kullanılması mükellefiyeti kaldırmaz. İşgal Harcına tabidir.

- Pazar yerleri, meydanları, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgal edilmesi,

- Yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi halka açık yerlerden bir kısmının herhangi bir maksat için işgal edilmesi

• Belediyelerce şehir merkezlerinde tesis edilen ve işletilen yerlerin çalışma saatleri içinde, taşıtlar tarafından işgali (Bisiklet ve motosikletler hariç)

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan eser, icra ve yapımların tespit edildiği kitap, kaset, CD vs. taşınan materyallerin adı geçen yerlerde satışına izin verilmez (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 52)

Harcın mükellefi, sayılan yerleri bunun gibi amaçlarla işgal edenlerdir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 53)

- Genel bütçeli idareler ve mahalli idarelere ait taşıtların işgalinden
- İlgili mevzuata gereğince bazı taşıtların beklemeleri için ayrılmış olan yerlerden bu vergi alınmaz (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 54)

İşgal Harcının matrahında yazılı, işgallerde işgal edilen yerlerin metrekare olarak alanı veya hayvan adedi yazılı işgallerde taşıt adedidir.

Tablo 2.6. İşgal Harcı Tarifeleri

	EN AZ (TL)	EN ÇOK (TL)
1. 52 nci maddenin (1) ve (2) numaralı bentlerinde yazılı işgallerde beher metrekare için günde.	0,5	2,5
2. 52 nci maddenin (1) numaralı bendinde yazılı hayvan satıcılarının işgallerinde;		
a) Satışı yapılan küçükbaş hayvan başına.	0,25	2,25
b) Satışı yapılan büyükbaş hayvan başına.	1	5
3. 52 nci maddenin (3) numaralı bendinde yazılı işgallerde;		
a) Her taşıttan beher saat için.	0,25	1,25
b) Parkmetre çalıştırılan yerlerde beher saat için.	0,5	2,5

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 56

2.2.2.2. Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı

Milli bayram günlerinde çalışmalarını belediyelerce izne bağlı işyerlerine ruhsat verilmesi, onları bu harca tabi olduğunu gösterir. Kim bu ruhsata sahip ise aynı mükellef olduğu da bilinmelidir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 58-59)

Harç işin mahiyetine göre yılda 20 TL'den az, 800 TL'den fazla olmayacak şekilde tespit edilir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 60)

Çalışma izninin kullanılacağı takvim yılı aynı zamanda mükellefiyet dönemidir. Makbuz karşılığında peşin olarak tahsil edilir. Bu harç alınmadığı takdir ruhsatlar geçerli olmaz (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 61)

2.2.2.3. Kaynak Suları Harcı

“Özel kaplara doldurulup satılacak olan kaynak sularının (işlenmiş sular dahil) belediyelerce denetlenerek hangi kaynaklara ait olduklarını gösterecek şekilde bu kaplara özel işaret konulması, Kaynak Suları Harcına tabidir. Kaynak Suları Harcını, kaynak sularını özel işaretli kaplara doldurup satanlar ödemekle mükelleftirler.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 63-64)

Harç, aşağıdaki şekilde alınır.

Tablo 2.7. Kaynak Suları Harcı

	En Az (TL)	En Çok (TL)
1 litreye kadar olan şişe ve benzeri kaplardan (kap başına)	0,01	0,03
1 litreden büyük şişe ve benzeri kaplardan (beher litre)	0,005	0,015

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 65

Suların kaplara soldurulmasından sonra özel işaret konulması sırasında belediyeye ödenir. Başka bir belediye sınırları dâhilinde yapılan işlemde tekrar bu harç alınmaz (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 66)

2.2.2.4. Tellallık Harcı

Belediye sınırları içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezat yerleri ve ilgilinin isteğine bağlı olarak belediye tellalı bulundurulmuş yerlerde, her ne şekilde olursa olsun, bütün menkul ve gayrimenkul mal ve mahsullerin satışı, bu harca tabidir. Bu mal ve mahsullerini satan gerçek veya tüzel kişiler ödemekle mükelleftirler. Gerçek veya tüzel kişiler yapacakları satışları, satış yapmadan önce belediye veya mahallindeki belediye ilgililerine haber vermekle ödevlidirler yoksa harç % 50 fazlasıyla tahsil olunur. Tellallık Harcının matrahı, harcın konusuna giren satışların gayri safi tutarıdır. Bu tutardan hiçbir

indirim yapılmaz. Nispeti, % 2'dir. 100 Yeni Türk Lirasını aşan satışlarda aşan kısım için nispet % 1'dir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 67-71)

2.2.2.5. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı

Belediye sınırları içinde ilgili makamlardan izin belirli tesislerde hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayenesi ile belediye sınırlarının dışında kesilmiş olup da sınırı içinde satışa arz edilecek etlerin sağlık bakımından muayene ve denetlenmesi, bu harca tabidir. 2678 sayılı kanuna göre kurulan resmi ve özel kombinalar bu harçtan muaftır. Harcı, hayvan veya et sahipleri ödemekle yükümlüdür (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 72-73)

Bu tarife kullanılarak hesaplanır.

Tablo 2.8. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı Tarifesi

Hayvanın cinsi.	En Az (TL)	En Çok (TL)
Küçükbaş	1	3
Büyükbaş	2,5	7,5

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 74

Harç, makbuz karşılığın peşin olacak şekilde ödenir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 75)

2.2.2.6. Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı

İlgili mevzuat hükümlerine göre belediyelerce damgalanan bu aletler harcın kapsamındadır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 76)

Tablo 2.9. Ölçü ve Tartı Muayene Harcı Tarifesi

	En Az (TL)	En Çok (TL)
Tartı ağırlıklarının her birinden	0,5	1,5
Uzunluk ölçülerinin her birinden	0,5	1,5
Akıcı ve kuru daneli maddelerin hacim ölçeklerinin her birinden	1	3
El terazilerinden	2	6
Normal masa terazilerinden	3	9
Otomatik (ibreli) terazilerden	4	12
Elektronik terazilerden	5	15
Kantar ve basküllerden	10	30

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 74

2.2.2.7. Bina İnşaat Harcı

Belediye sınırları dâhilinde yapılan her türlü bina inşaatı (ilave ve tadiller dâhil), bu arca tabidir. Konutun işyerine veya harca tabi olmayan işyerinin harca tabi işyerine dönüştürülmesi halinde de bu değişiklik tadilat sayılarak ek harca tabi tutulur. İnşaata ruhsatsız başlanması halinde de harç alacağı doğmuş sayılır. Bu hükümlerin yürürlüğe girmesinden önce inşa edilmiş olan binaların yüzölçümlerine ilave veya binada tadilat yapılması halinde harç, binanın toplam yüzölçümüne göre tabi olduğu tarife esas alınarak ve yalnız ilave edilen kısmın yüzölçümü üzerinden hesaplanır. Bu hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra inşa edilmiş olan binalarda tadil veya ilaveler yapılması halinde harç, binanın önceki yüzölçümü ile ilave kısmın yüzölçümü toplamı üzerinden hesaplanır. Ancak, daha önce aynı konut ve işyeri birimleri için ödenmiş bulunan bina inşaat harcı yeniden hesaplanan harçtan mahsup edilir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 1)

Aşağıdaki bina inşaatları bina inşaat harcından müstesnadır.

- *İnşaat giderleri genel bütçeli ve mahalli idarelerin bütçesinde karşılanan binalar,*
- *Hastane, prevantoryum, sanatoryum, dispanser ve benzeri sağlık kuruluşları,*
- *Her türlü fabrika, değirmen, sinai nitelikteki imalathaneler ve tersaneler, organize sanayi bölgelerinde yapılan her türlü bina inşaatı ile sera ve benzeri örtü altı tarım yapılan tesisler, ahır, samanlık, kümes, su ürünleri ve hayvan barınağı ile yemlik gibi yapı ve tesis inşaatı,*

- *Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında inşa edilen binalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatınca teşviki karara bağlanmış otel, motel ve benzeri turistik tesisler,*
- *Kooperatifler eliyle, ana sözleşmelerine uygun olarak, yapılan sanayi ve küçük sanat siteleri ile esnaf çarşıları,*
- *Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan ibadethaneler, bunların müstemilatı,*
- *Karşılık gözetmeksizin Devlete devrolunmak şartıyla inşa edilen okullar ve öğrenci yurtları,*
- *Deprem, su basması, yangın gibi tabii afetler sebebiyle binaları yanan, yıkılan ve kullanılmaz hale gelen kişiler tarafından, afetin vuku bulduğu tarihten itibaren en geç 5 yıl içinde, afetin vuku bulduğu yerlerde veya kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,*
- *Yangın, su basması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden zarar görmesi muhtemel yerlerdeki binaların sahipleri tarafından, afete maruz kalınacağına yetkili kuruluşlarca tebliğ tarihinden itibaren en geç 5 yıl içinde, kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,*
- *Bina inşaat harcı ödemek veya istisnadan yararlanmak suretiyle inşaat ruhsatı alınmış olup da İmar Kanununun 10 uncu maddesi gereğince, ruhsatları yenilenen binalar (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 2)*

Bu sayılan hallerde, hak sahiplerine teslim edilmek üzere inşa olunan binalar da bu istisnadan faydalandırılır. İstisnadan faydalanacak mükellefler, ilgili bakanlıkların yetkili gösterdikleri kurumlardan afete maruz kaldıklarına dair alacakları bir belgeyi sunmaları ile istisnadan faydalanırlar.

Ruhsatı alanlar bu harcı öder. İnşaata ruhsatsız başlanılmasından mükellef, inşaat ruhsatı almak mecburiyetinde olanlardır. Binanın kullanım amacı dışına çıktığı hallerde mükellef, binanın sahipleridir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 3)

“Bina İnşaat Harcının matrahı, her bir konut veya işyeri biriminin ayrı ayrı inşaat sahasının yüz ölçümleridir. Konut inşaatlarında inşaat alanının tespitinde, sığınak, merdiven sahanlığı, müşterek garaj, depo, kalorifer ve kapıcı dairesi gibi ortak yerlerden gelen paylar ile kömürlükler hariç tutulur, özel garaj ve özel depo gibi müstemilat dâhil edilir. İşyeri inşaatlarında, inşaat alanına müstemilat ve ortak yerlerden gelen hisselerin tümü dâhildir. Matrahın hesaplanmasında metrekare kesirleri atılır.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 4)

Harç makbuz karşılığında belediyeye ödenir. Bu ruhsattan önceki durumdur. İnşaatın yapımına göre durum değişir ise harta gerekli düzenlemeler ve iadeler yapılabilir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 5)

Tablo 2.10. Bina İnşaat Harcı

Konut İnşaatı.	m ² başına (TL)	
	En az	En çok
İnşaat Alanı		
a) 100 m ² ye kadar	0,50	1,5
b) 101-120 m ²	1	3
c) 121-150 m ²	1,5	4,5
d) 151-200 m ²	2	6
e) 200 m ² 'den yukarı	2,50	7,5
İşyeri İnşaatı.	m ² başına (TL)	
İnşaat alanı	En az	En çok
a) 25 m ² ye kadar	2	6
b) 26-50 m ²	3	9
c) 51-100 m ²	4	12
d) 100 m ² 'den yukarı	5	15

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Ek Madde. 6

2.2.2.8. Kayıt ve Suret harcı

Belediyeler ve ona bağlı kurumlardan talep edilen bilgi, belge kayıtlar, taşınmazlara ilişki harita plan ve krokiler, bu harç kapsamındadır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 79).

2.2.2.9. Altyapı Kazı İzni Harcı

“Belediye sınırları içinde ve halka açık alanlarında yapılacak kazı işlemleri için belediyece verilecek altyapı kazı izni, harca tabidir. İzin talebinde bulunanlar harcı yükümlüleridir. Altyapı kazı izni harcının matrahı, ilgili bakanlıklarca veya ilgili birimlerince yayımlanan birim fiyatlarının, bu idarelerde kazı alanı türü itibarıyla birim fiyatının olmaması halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yayımlanan birim fiyatlarının, kazı alanıyla çarpılması sonucu bulunan ve alan tahrip tutarı olarak tanımlanan tutardır. Altyapı kazı izni harcı, alan tahrip tutarı üzerinden binde 2 oranında alınır. Cumhurbaşkanı belediye grupları itibarıyla bu oranı yarisına kadar indirmeye, on katına kadar artırmaya yetkilidir. Altyapı kazı izni başvuruları on beş gün içerisinde sonuçlandırılır. Altyapı kazı alanı ile kazı sırasında diğer altyapı tesislerine zarar verilmesi halinde bu tesisler kazıyı yapan tarafından eski haline getirilir. Altyapı kazı alanı, alan tahrip tutarının peşin yatırılması veya alan tahrip tutarı kadar teminat verilmesi halinde belediyece de kapatılabilir. İzinsiz altyapı kazısı yapanlara veya altyapı kazı alanını usulüne uygun kapatmayanlara belediye encümenince alan tahrip tutarının beş katına kadar idari para cezası verilir. İdari para cezası, ilgisine tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir. Bu yerlerin alan tahrip tutarı, varsa teminatı düşülerek ayrıca tahsil edilir.” (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Mükerrer Madde. 79)

2.2.2.10. İmar ile İlgili Harçlar

İmar mevzuatı gereğince aşağıda belirtilen harçlar belediyece tahsil olunur. Bu harç farklı isimlerle tahsil edilebilir.

- Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde İmar Kanununa göre ilk kez yapılan veya istek üzerine gerçekleştirilen müteakip parselasyon işlemleri "Parselasyon Harcına"
- Verilecek ifraz ve tevhit kararları "İfraz ve Tevhit Harcına",
- Proje tasdik işlemleri "Plan ve Proje Tasdik Harcına",
- Zemin ve yol kanal açma izni verilmesi, yapım ve yıkım artığı malzeme ile toprak kazısının taşınması için belediyelerce yer gösterilmesi ve bu yerlerin tesviyesi "Zemin Açma İzni ve Toprak Hafriyatı Harcına",
- Yapı kullanma izni verilmesi işleri "Yapı Kullanma İzni Harcına" tabidir.

Organize Sanayi Bölgeleri ile Sanayi ve Küçük Sanat Sitelerinde yapılan Yapı ve Tesisler Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcından müstesnadır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 80)

2.2.2.11. İşyeri Açma İzni Harcı

Belediye sınırlarının dâhilinde iş yeri açmak isteyenler bu harcı ödeyerek izin almak zorundadırlar (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 81)

2.2.2.12. Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı

İlgili düzenlemelerin zorunlu kıldığı veya isteğe bağlı görülen; muayene ve sağlıkla veya fenni konularla ilgili durumlarda başka bir mevzuata dâhil edilmemiş yerler için belediyelerce ilgiliye bu harç yansıtılır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 82)

2.2.2.13. Sağlık Belgesi Harcı

Belediyelerden bu belgeyi kendi işleri (bir mevzuat gereği) için almak zorunda olan ilgililer bu harç kapsamındadır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 83).

2.2.2.14. Çeşitli Harçlar

Aşağıdaki tarife göre alınır.

Tablo 2.11. Çeşitli Harçların Tarifeleri

Harcın Tutarı (TL)	En az (%)	En çok (%)
1. Kayıt ve suret harçları.		
• Her sayfa başına	0,25	0,75
• Harita plân ve krokilerin beher metrekaresinden	4	12
2. İmarla ilgili harçlar (Ticaret ve konut bölgeleri için ayrı ayrı).		
• İlk parselasyon harcı (beher metrekare için)	0,05	0,15
• İfraz ve tevhid harcı (beher metrekare için)	0,05	0,15
• Plân ve proje tasdik harcı (beher inşaat metrekaresi için)	0,05	0,15
• Zemin açma izni ve toprak hafriyatı harcı		
a) Toprak (beher metreküp için)	0,15	0,45
b) Kanal (beher metrekare için)	0,50	0,15
• Yapı kullanma izni harcı (beher inşaat metrekaresi için)	0,05	0,15
3. İşyeri açma izni harcı. (beher metrekare için işin mahiyetine göre) (Ancak bu miktar hiçbir suretle 5000 metrekareye isabet edecek tutarı aşamaz.)	0,10	1
4. Muayene ruhsat ve rapor harcı	5	15
5. Sağlık belgesi harcı	1	3

Kaynak. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 84

Mükellefe yazılı şekilde teslim edilen harçlar bir makbuzla veya damga vurulmak suretiyle peşin olarak tahsil edilir. Harçların uygulanmasına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hazırladığı yönetmelik baz alınır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 85).

2.2.3. Harcamalara Katılma Payları

Mahalli idarelerin yaptığı bazı hizmetler için bu hizmetlerden yararlananlardan maliyetlere katılması şeklinde alınır. Bayındırlık faaliyetinde bulunduğu yerdeki bina ve arazinin değeri yükselebilir. Yol, su ve kanalizasyon düzenlemesi sonucunda orada ki gayrimenkullerin değeri artabilir (Öncel, 1998. 145)

2.2.3.1. Yol Harcamalarına Katılma Payı

Belediye sınırların içinde belediyenin yaptığı yol çalışmalarından fayda sağlayan taşınmaz sahipleri yapılan harcamalar katılım gösterirler (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 86)

- *Yeni yol açılması;*
- *Mevcut yolların yüzde 40'ı gibi oranla veya daha fazla genişletilmesi;*
- *Kaldırımsız ve bakımsız bulunan yolların, kaldırım veya parke kaldırım haline getirilmesi veya asfalt yapılması, kaldırım veya şose halindeki yolların da parke, beton veya asfalta çevrilmesi;*
- *Mevcut kaldırım veya parkelerin sökülüp yeniden düzenlenmesi,*

Yolların kaldırımıyla beraber 15 metreden fazla kısmına düşen giderler, belediyelere aittir. Birden fazla yol kenarında bulunan taşınmaz asıl cepheden tam diğer yerlerden yarım pay olacak şekilde hesaplanır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 86)

2.2.3.2. Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı.

Belediye sınırlarında yaşayan vatandaşların mahalline kanalizasyon hizmeti kapsamında bir tesis yapılıyorsa buna katılma payı alınır. Eğer bahsi geçen tesis yeni yapılıyor veya mevcut olan uygun şartlar dâhilinde düzenleniyorsa tesisten yararlanacak taşınmaz sahipleri bu paya katılım gösterirler. Taşınmaz iki yol kenarında da bulunuyorsa, kanalizasyona bağlanan taraf dikkate alınır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 87).

2.2.3.3. Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı

Belediye sınırlarında yaşayan vatandaşların mahalline su tesisleri yapılıyor ise, dağıtımın yapıldığı alanda ki taşınmaz sahiplerinden, yapılan harcamalara katılımı istenir. Eğer bahsi geçen tesis yeni yapılıyor ise veya mevcut olan düzenlenerek ıslah ediyor ise bir ödeme söz konusu olur. Taşınmaz iki yol kenarında da bulunuyorsa, şebeke suyuna bağlanan taraf dikkate alınır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Madde. 88)

2.2.4. Ücret Gelirleri

Kanununun 97. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre belediyeler, ilgililerin arzusuna bağlı olarak yerine getirilen bütün hizmet için ile ücret alırlar. Harçlar ve katılma payı dışında kalan hizmet olmalıdır. Bu ücretlerin hangi oran tarifeden alınacağı belediyelerin tasarrufundadır (Arıkboğa, 2016. 282)

2.2.5. Diğer Öz Gelir Kaynakları

Belediyeler ayrıca tariflerini ve koşullarını kendilerinin belirlediği menkul gayrimenkullerin satışları, kiralari diğer kaynak geliri olarak adlandırılabilir. Ayrıca belediyelere ait parkların işletme gelirleri ile müzelerin giriş ücretlerinden alınan paylar, belediyenin aldığı ceza ve faizlerin gelirleri ve alınan yardımlar belediyelerin diğer kaynaklarını oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2016. 282)

2.2.6. Transferler

İlgili kanun⁶ile belediyelere merkezi yönetimden pay verilmektedir. Yapılan bu transferler belediyenin bütçesinin en önemli kaynağıdır (Acar, Aydın,2013. 5) Ülkemizde bu transfer türü yaygın olarak kullanılmaktadır. Maliye bakanlığı koşulsuz olarak belediyelere yardım yapabilir (Arıkboğa, 2016. 282-283)

Merkezi bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere yapılan 2008 yılından itibaren kullanılan ayırma yöntemi ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının; %2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, % 2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine transfer edilmektedir (Acar, Aydın,2013. 5)

“Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %5'i ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların %30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaktadır.” (Acar, Aydın,2013. 5)

---

⁶ 5779 sayılı Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun

2.2.7. Borçlanma Gelirleri

Geçici kaynaklardır ve geri ödeneceğinden gelecek kuşakların üzerinde bir külfet oluşturmaktadır. Ülkemizde belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlenen kaidelere uygun olarak borçlanmaktadır. Kanun'un 68. Maddesi'ne göre belediyeler sadece yatırım programları için dış borçlanmaya gidebilir. Eğer borçlanma bütçe gelirlerinin %10'unu aşmaz ise belediye meclisi kararı yeterlidir. Fakat aşar ise burada Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın onayı gerekir (Arıkboğa, 2016. 285)

Borçlanma geçmiş ve şuanda olduğu gibi önümüzdeki dönemler de birçok belediye için kaçınılmaz bir kaynak olacağı öngörülmektedir. Bu yüzden bu kurumların finansman kaynaklarına ilişkin tedbirler hızla uygulamaya konulmalıdır. Getirisi yüksek olan ve ekonomik kapasiteyi yükselten kaynaklar ile gelir sağlama yönünden belediyelere esneklik getirecek düzenlemeler öncelikli yapılmak zorundadır (Kurtuluş, 2006. 137)

Yerel yönetimlerin borçlanması kendi başlarına hareket edebileceği bir alan değildir. Merkezi yönetime sıkıca bağlı olan mahalli idarelerin borçlanma konusunda da sınırlı olacağı açıktır. Bu durum sadece bizim ülkemizde geçerli olmamakla birlikte diğer ülkelerde farklılık gösterir. AB üyelerinde bu konuda tek bir kural yoktur (Uğur, 2009. 2)

2.1.3. Köy 'ün Gelirleri

Kendi kanununa göre belirlenen işleri yapmak üzere köy gelirleri, vardır. Köyün işlerini gören köyün aylıklı adamlarına aylık 20 TL'den fazla olmamak üzere öncelikle kişilerin durumuna göre köy ihtiyar meclisi karar ile köyde oturanlara ve köy ile maddi alakası bulunanlara salma salınır (442 Sayılı Köy Kanunu, Madde. 16)

Köy 'ün gelirleri ise ilgili kanunda belirtilmiş ve aşağıdaki şekildedir.

- *Kanuna göre alınacak ceza paraları;*
- *Köy namına yazılı emlak ve arazi geliri;*
- *Yol ile vakfedilen arazi ve emlak geliri;*
- *Avarız gelirleri (ağaç, arazi, emlak, para);*
- *Hediye ve bağışlanmış paralar ve mallar,*

- Köy namına ekilen tarla geliri;
- Köy tezgâh ve ambar ve dükkânları geliri;
- Mühürlenecek ilmühaberlerden alınacak para,
- Köy sınırı içindeki taş, kireç, tuğla, kiremit, çorak, kil gibi ocaklardan alınacak para
- Çay ve nehirler üzerindeki kayık ve sallardan alınacak para
- Köy sınırı içindeki otlaklardan ve meralardan fazlasının kira paraları;
- Köyde satılmak için kesilen hayvanlardan alınacak para, (zephyye resmi);
- Köy sınırı içinde satılan hayvanlardan alınacak ihtisap resmi;
- Köy sınırı içinde sahihsiz ağaçların ve yemişlerin geliri;
- Köy sınırı içindeki kaplıcalar, maden suları
- Geliri yetişmeyen köylerde muhtar, imam, katip, korucu, sığırtmaç, danacı gibi köy adamlarının aylıkları veya senelikleri için salınacak para veya mahsuller (442 Sayılı Köy Kanunu, Madde. 17)

2.1.4. Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri

2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu ve Büyükşehir Belediyesinin kendi Kanunlarında yer alan usullere göre.

- Genel bütçe transferleri (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 84)
- Büyükşehir belediyeleri, ilde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %6'sı ve ildeki büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın %40'ını almaktadır (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 84)
- Büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %4,5'ini almaktadır. Büyükşehir ilçeler için ayrılan payın %90'luk kısmı ilçelerin nüfusuna , %10'luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 84)

• 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dâhil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan %50'si,

• Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlar,

• Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yollara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,

• Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde tespit edilen araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si,

• Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,

• Kira, faiz ve ceza gelirleri,

• Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,

• Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler,

• Büyükşehir belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hâsulatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler,

• Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,

• Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,

• Şartlı ve şartsız bağışlar,

• Diğer gelirler (5216 Sayılı Büyükşehir belediye Kanunu, Madde. 23)

2.2. Yerel Yönetimlerde Bütçeleme ve Denetim

Yerel Yönetimlerin bütçelerinin kendilerine has durumları vardır. Kedilerine ait vergisel yetkilerden mahrum olması ve finansman sıkıntısı çeken belediyeler, bütçelerinde ilk önce gelirlerin tahmini yapılır. Yani merkezi bütçeden farklı olarak önce gelirler belirlenmektedir. Sonrasında gelirlere uygun olarak giderler belirlenir. Gelir tahmini mahalli idarelerin bütçelemede ilk ve en önemli evresidir. Doğru ve reel bir şekilde yapılan gelir tahminleri belediyeleri faaliyetleri konusunda rahatlatır ve uygun hizmet sunmasını sağlar. İleride düşeceği sıkıntılı bir kaynak bulma sürecine hazırlar veya engel olur. (Arıkboğa, 2015. 10)

“2017 yılında belediyelerin bütçe giderleri 2016 yılına göre yüzde 22,8 oranında artarak 112 milyar 48 milyon TL olarak gerçekleşmişken, bütçe gelirleri yüzde 19,9 oranında artarak 97 milyar 149 milyon TL olmuştur. Böylece bütçe 14 milyar 899 milyon TL açık vermiştir.” (2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2018. 82).

Tablo 2.12. 2017 Yılı Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

Bin (TL)	2016	2017	2017 / 2016 DEĞİŞİM ORANI (%)
Bütçe Giderleri	91.269.961,00	12.048.078,00	22,8
Personel Giderleri	12.290.220,00	12.917.332,00	5,1
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	1.970.590,00	2.076.175,00	5,4
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	38.479.212,00	46.216.373,00	20,1
Faiz Giderleri	1.949.798,00	2.896.520,00	48,6
Cari Transferler	3.721.403,00	4.249.003,00	14,2
Sermaye Giderleri	29.635.313,00	40.858.656,00	37,9
Sermaye Transferleri	933.785,00	1.121.681,00	20,1
Borç Verme	2.289.640,00	1.712.338,00	-25,2
Bütçe Gelirleri	80.994.408	97.148,98	19,9
Vergi Gelirleri	12.225.548	13.217.357,00	8,1
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.426.757	11.585.675,00	37,5
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.621.091	1.981.842,00	22,3
Faizler, Paylar ve Cezalar	52.173.000	62.144.191,00	19,1
Sermaye Gelirleri	5.838.798	7.879.786,00	35,0
Alacaklardan Tahsilatlar	709.214	340.130,00	-52,0
Bütçe Dengesi	-10.275.553	-14.899.097,00	

Kaynak. (2017 Genel Faaliyet Raporu, 2018. 83)⁷

⁷ Kaynak: www.muhasibat.gov.tr

Tablo ile ilgili notlar.

1. *“Mali istatistikler dış denetimi sonuçlandırılmamış bireysel mali tablolar konsolide edilerek “hazırlanmıştır.”*

2. *“Mali istatistikler arasında yapılan aktarmalardan kaynaklanan tutarlar gelir ve giderden revize edilerek hazırlanmıştır.”* (2017 Genel Faaliyet Raporu, 2018. 83)

Yerel hizmetlerin ifasında ve gördüğümüz bütçe gerçekleştirmeleriyle büyük rol alan teşkilat olan yerel yönetimlerin denetimleri de merak konusudur. Son zamanlarda mahalli idarelerin üstlendiği rol gittikçe artmaktadır. Buna bağlı olarak bu kurumların personel sayısı ve mali yapısı değerlendirildiğinde oldukça şaşırtıcı sonuçlar çıkmaktadır. Merkezi yönetim kurumlarından daha fazla büyüklüğe gelmiş bazı büyükşehir belediyeleri mevcuttur. Bütün bunlar göz önüne alındığında kuramların denetimi oldukça önem kazanmaktadır (Türkyılmaz, 2014. 19)

Denetimin olmadığı yerde, yönetiminin sağlıklı ve işlevsel olmayacağı açıktır. Türk kamu yönetiminde hesap verebilirliğin düzgün bir şekilde işlemesi için, etkin bir denetim sisteminin oluşması oldukça önemli bir yere sahiptir (Kara ve Karakılçık, 2016. 728)

Yerel yönetimlerde yapılacak denetimin genel içeriği Anayasanın 127’nci maddesinde kendi kanunlarında ve ilgili diğer kanunlarda düzenlenmiştir.⁸ Yerel yönetimlere iç denetim, dış denetim ve İçişleri Bakanlığı denetim uygulanmaktadır. İç denetim; personeline, değer kazandırmak, belediyenin kaynaklarını etkin ve verimli şekilde idare edilmesinin izlenmesi gerektiğinde yol gösterilmesi faaliyetleridir. Dış denetimi, Sayıştay harcamalar sonrası yapar. Yapılan işlemleri kanunlara uygunluğu yönünden inceler ve sonuçları TBMM’ye rapor halinde verir (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 108-110) Belediyelerin kurum içinde bir denetimi de mevcuttur. Ayrıca büyükşehir belediyelerine bağlı olan belediyeler üzerinde gerçekleştirdi denetim türü bir dış denetim olarak adlandırılabilir (Kendirli, Başaran ve Turan 2014. 29) İçişleri Bakanlığı denetiminde ise mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemleri hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından yapmasıdır. Gerek il özel idareleri gerekse belediyeler kendi kanunlarında yer alan maddeler ile malî işlemler dışında kalan diğer tüm işlemler bağlı

---

⁸ 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

bulunduğu İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır (2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, 2018. 108-110)

“Denetlenen mahalli idareler bütçe/ bilanço büyüklüğü; 2015 yılında 494 milyar iken 2016 yılında %15 artışla 566 Milyar TL’ye, 2017 yılında ise %11 atışla 627 Milyar TL’ye yükselmiştir” (Sayıştay 2018 yılı İdari Faaliyet Raporu, 2019. 49)

Tablo 2.13. Kamu İdarelerinin Bütçe/Bilanço Büyüklükleri İtibarıyla Denetlenme Oranı

	Kamu İdaresi Sayısı	Bütçe Giderleri	Denetlenen İdare Sayısı	Denetlenen İdare Bütçe Gideri	Bütçe Giderine Göre Denetlenme Oranı
İl Özel İdaresi	51	20.293.334.823,00	27	11.782.401.384,00	58,1
Büyükşehir Belediyesi	30	232.682.865.604,00	30	232.682.865,60	100
Büyükşehir Belediyesi’ne Bağlı İdareler	33	94.369.875.072,00	22	82.840.143,71	87,8
İl Belediyesi	51	21.881.702.071,00	24	8.466.275,27	38,7

Kaynak. Sayıştay 2018 yılı İdari Faaliyet Raporu, 2019. 47

Tablo incelendiğinde 2018 yılında İl Özel İdarelerinin %58,1’i, Büyükşehir belediyelerinin tamamı, İl Belediyelerinin ise %38,7’si, bütçe giderlerine göre denetimden geçtiği anlaşılmaktadır.

3. BÖLÜM

3. EFELER BELEDİYESİ VE EFELER BELEDİYESİNDE YAŞAYAN VATANDAŞIN VERGİ ALGISI

3.1. Efeler Belediyesi Hakkında

Aydın doğası, bünyesinde barındırdığı tarım ürünleri, doğal güzellikleri, tarihi ve turizmiyle sanat ile iç içe kültür dokusuyla Ege Bölgesi'nin önemli bir kentidir. Gelişen ve büyüyen nüfusunun akabinde 2012 yılında kabul edilen yasa⁹ kapsamına girmiş ve Aydın Büyükşehir ve Efeler Belediyesi kurulmuştur.

“01.04.2014 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlayan Aydın'ın tek merkez ilçe belediyesi olan Efeler Belediyesi; 5 belde, 56 köy ve merkez mahallelerin bağlanmasıyla 83 mahalleden meydana gelmektedir. Efeler ilçesi idare olarak, mülki idare amirlik makamı olan Kaymakamlık, Belediye ve Mahalle Muhtarları tarafından yönetilmektedir.”¹⁰

İlçede yaşayan nüfus sayısı 289.248 kişidir. Bu rakam Efeler'i Aydın'ın en kalabalık ilçesi yapmaktadır. Yıllık nüfus artış hızı %6'dır.¹¹ Aydın ilinin büyükşehir belediyesi olmasından sonra eski merkez ilçe olan Efeler Belediyesi 2 yerel seçim geçirmiştir. Son yapılan 2019 Mart yerel seçimi nihayetinde kurulan belediye teşkilatı tarafından hizmet verilmektedir.

---

⁹ 6360 Sayılı 06.12.2012 tarihli On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişik Yapılmasına Dair Kanun.

¹⁰ Efeler tarihçesi, (<https://efeler.bel.tr/efeler/tarihcemiz>) erişim tarihi: 20.07.2019

¹¹ İl ve ilçelere göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve yıllık nüfus artış hızı, 2018, (http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305) erişim tarihi: 20.07.2019

3.1.1. Efeler Belediyesi'nin 2017-2018 Yılı Gelir Gider Durumu

Tablo 3.1. Efeler Belediyesi 2017-2018 Yılları Faaliyet Sonuçları Tablosu

GELİRİN TÜRÜ	2017	2018
Vergi Gelirleri	31.836.881,920	35.743.909,030
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.839.917,420	31.090.447,850
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	179.106,400	781.158,810
Diğer Gelirler	68.203.435,190	79.221.546,060
Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	3.706.728,240	1.182.119,660
Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan	0,000	0,000

Kaynak. Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu.96

2018 yılında Değer ve Miktar Değişim Gelirleri dışında Efeler Belediyesi'nin gelirleri artmıştır.

Tablo 3.2. Efeler Belediyesi 2017-2018 Yılları Gelir- Gider Durumu

GİDERİN TÜRÜ	2017	2018
Personel Giderleri	35.888.721,58	40.032.310,74
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.057.803,58	6.674.335,02
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	52.333.799,27	82.570.340,17
Faiz Giderleri	241.103,90	245.365,47
Cari Transferler	1.407.423,74	2.574.022,58
Sermaye Transferleri	113.238,75	145.665,12
Gelirlerin Red ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	814.385,33	1.245.887,92
Amortisman Giderleri	5.705.835,22	4.654.418,97
İlk Madde ve Malzeme Giderleri	5.072.453,43	5.547.430,35
Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	6.339.593,28	1.860.470,98
Diğer Giderler	938.870,75	1.480,96

Kaynak. Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu.96

2018 Mali Yılı içinde;

- Personel Giderleri için tahsis edilen ödeneğin %85' i harcanmıştır.
- SGK Devlet Primi Giderleri için tahsis edilen ödeneğin %85' i harcanmıştır.
- Mal ve Hizmet Alımları Giderleri için tahsis edilen ödeneğin %83' ü harcanmıştır.

- Faiz Giderleri için tahsis edilen ödeneğin %62' si harcanmıştır.
- Cari Transferler için tahsis edilen ödeneğin %99' u harcanmıştır.
- Sermaye Giderleri için tahsis edilen ödeneğin %70' i harcanmıştır.
- Sermaye Transferleri için tahsis edilen ödeneğin %100' ü harcanmıştır (Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu. 193)

Tablo 3.3. Efeler Belediyesi 01.01.2018-31.12.2018 Yılı Vergi Tahsilatları

Vergi Türü	TOPLAM TAHSİLAT(TL)
Bina Vergisi	14.421.920,94
Arsa Vergisi	3.037.856,69
Arazi Vergisi	133.944,17
Çevre Temizlik Vergisi	888.134,43
Elektrik Hava Gazı Tüketim Vergisi	1.476.154,50
Eğlence Vergisi	147.350,66
İlan Reklam Vergisi	326.801,96

Kaynak. Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu. 182

Tabloyu incelediğimizde 2018 yılı içerisinde Efeler Belediye'sinin Emlak Vergisi tahsilatı 17.937.721,1 TL ile en yüksek paya sahiptir.

Tablo 3.4. Efeler Belediyesi 01.01.2018-31.12.2018 Yılı Harç Tahsilatları

Harç Türü	TOPLAM TAHSİLAT(TL)
Bina İnşaat Harcı	1.000.535,80
Hayvan Kesimi, Muayene Ve Denetleme Harcı	4.730,32
İşgal Harcı	2.014.149,38
İşyeri Açma Ve İzni Harcı	107.821,84
Ölçü Ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	6.551,42
Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	2.385,48
Tellallık Harcı	325.726,31
Yapı Kullanma İzni Harcı	682.019,60
Diğer Harçlar	307.241,24

Kaynak. Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu. 182

Harç tahsilatları tablosunu incelediğimizde ise 2018 yılında Efeler Belediye'sinin en yüksek tahsilat sağladığı harç türü İşgal Harcı olduğu görülmektedir.

Mali Denetim Sonuçları

“Efeler Belediyesi'nin 2016 yılı harcamalarına ilişkin dış denetimi 2017 yılında Sayıştay Başkanlığı tarafından yapılmıştır. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörlüğüne Belediyemizin idari iş ve işlemlerinin, 5216 Sayılı Kanunu'nun 28. ve 5393 Sayılı Kanununun 54- 55. maddelerine istinaden gerçekleştirilen ve 26.10.2017 tarihinde neticelenen denetim sonucunda düzenlenen 97 maddelik raporda cevap istenen bulgulara cevap verilmiştir.”(Efeler Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu. 97)

3.2. Efeler Belediyesi'nde Yaşayan Vatandaşlarının Yerel Vergi Bilinci ve Algısı

3.2.1. Anket Verilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 3.5. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş, Eğitim, Medeni Durumlarına Göre Durumları

		Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	222	55,4
	Erkek	179	44,6
	Toplam	401	100
Yaş	20-30	104	25,9
	31-40	114	28,4
	41-50	91	22,7
	51-60	54	13,5
	60 ve üstü	38	9,5
	Toplam	401	100
Eğitim durumu	İlköğretim	44	11,0
	Lise	77	19,2
	Ön lisans	89	22,2
	Lisans ve üstü (yüksek lisans, doktora)	191	47,6
	Toplam	401	100
Medeni durum	Evli	248	61,8
	Bekâr	153	38,2
	Toplam	401	100

Tablo'ya bakıldığında anlaşılacağı üzere değerlendirilmeye alınan 401 kişi bulunmaktadır. Sağlıklı sonuçlara varabilmek için araştırma dâhiline giren kişilerin cinsiyet açısından da yakın sayılar olmasına özen gösterilmiştir. Katılanların %55,4 'ü kadın, %44,6'sı erkeklerden oluşmaktadır. Kadın katılımcıların fazla olması vergi mükellefi olarak bakış açıları çalışma kapsamında önem taşımaktadır.

31-40 yaş arası kişiler %28'lik oranla anketi cevaplayanlar içinde çoğunluk durumundadır. Ülkemizde de aktif çalışma hayatında olan bulunan bu yaş aralığının vergisel anlamda bir fikir oluşturduğu için mükellef bilinciyle özellikle gelir ve kültür seviyesine göre vergiye bakış açısı önemlidir.

Katılımcıların yaş özellikleri incelendiğinde, katılımcıların %25,9' u "25- 30 yaş", %28,4'ü "31-40 yaş", %22,7'si "41-50 yaş" ve %9,5'si ise "60 yaş ve üzeri aralığında olduğu görülmektedir. Bu değerler bize ülkemizdeki nüfus dağılımıyla doğru ilişkili olduğunu gösteren niteliktedir. Türkiye'nin nüfus dağılımına bakıldığında genç nüfusun fazla olduğu ve orta yaş grubunun onu takip ettiği görülmektedir. Bu sonuçlar, araştırmada yaş grubu dağılımının doğru seçildiği ve sonuçların da bu bağlamda güvenilir olabileceğini göstermektedir.

Kişilerin mezuniyet durumlarına bakıldığında ise üniversite (lisans-ön lisans) mezunlarında katılım oranı yaklaşık olarak %70 olup, eğitim seviyesi yüksek kişilerdir. Mezuniyet durumu düştükçe katılımcı sayısında azalma görülmüştür. Eğitim seviyesi ile yerel idarelerin gelir kapasitesine, mali politikalarına ve denetim-tahsilat alanlarında bulunan personelin uzman olarak yeterli görüp görmediği gibi konularda verilen cevaplar önem taşımaktadır.

Kişilerin veri algıları diğer sosyal normlar gibi, eğitimiyle önemli ölçüde değer belirten bir kavramdır. Aslında kişilerin eğitim düzeyleri arttığında, vergiyi anlama ve algılama düzeylerinde bir artış gösterirken, diğer yönden kanunlarda ki ilgili boşluklardan yararlanma ve vergiden kaçma gibi eğilimleri de beraberinde getirmektedir (Demir ve Ciğerci, 2016. 128)

Evli kişilerin kendi ailelerini kurması ve ev sorumluluğunun artması ile yerel yönetim birimi olan belediyenin mali külfetlerine bekâr olanlardan daha fazla muhatap olmaları %61,8'lik oranla bekâr bireylerden daha fazla öne çıkarmıştır.

Tablo 3.6. Emlak Vergisi Ödüyor Musunuz?

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Evet	252	62,8	62,8
Hayır	149	37,2	37,2
Toplam	401	100	100

Katılımcıların 252'si emlak vergisi öderken 149 emlak vergisi ödemediğini belirtmiştir. %62,8'lik oranla, katılımcıların belediyeye vergisel anlamda daha fazla bir pay ödediği görülmektedir.

Tablo 3.7. Fiili Olarak Belediyeye Başka Bir Vergi Ödüyor Musunuz?

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Evet	235	58,6	58,6
Hayır	166	41,4	41,4
Toplam	401	100	100

235 kişi belediyeye fiili olarak başka vergi ödediğini belirtmiş katılımcıların %58,6'sını oluşturmuşlardır. Geriye kalan %41,4'lük kısım olan 166 kişinin belediyeye başka bir vergi ödemediği görülmektedir. Burada katılımcıların mükellefiyet durumu, vergiler konusunda ne kadar bilgi sahibi olması önemlidir.

Tablo 3.8. Belediyeye Ait Vergilerinizi Düzenli Ödüyor Musunuz?

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Evet	299	74,6	74,6
Hayır	102	25,4	25,4
Toplam	401	100	100

Ankete katılanların %74,6'sını oluşturan 299 kişinin belediyeye vergilerini düzenli ödediğini belirtmesi ile toplam katılımcıların neredeyse 2/3'lük kısmına denk gelmektedir. Bu sonuçtan katılımcıların vergiye gönüllü uyumlarının yüksek olduğu gözlemlenebilir.

Genel olarak bireylerin vergiye bakış açısı

Tablo 3.9. Vergi, bir vatandaşlık ödevidir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle Katılmıyorum	20	5	5
Katılmıyorum	27	6,7	6,7
Kararsızım	24	6	6
Katılıyorum	202	50,4	50,4
Kesinlikle Katılıyorum	128	31,9	31,9
Toplam	401	100	100

Verginin bir vatandaşlık ödevi olduğunu düşünen katılımcıların cevapları (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) oran olarak %82,3 olmuştur. %11,7 lik kısım ise (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) bu ölçüğe katılmadığını belirtmiş olup genel katılım içinde düşük bir oran olarak görülmektedir.

Tablo 3.10. Vergi, ahlaki bir ödevdir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,2	6,2
Katılmıyorum	35	8,7	8,7
Kararsızım	33	8,2	8,2
Katılıyorum	188	46,9	46,9
Kesinlikle katılıyorum	120	29,9	29,9
Toplam	401	100	100

Verginin ahlaki bir ödev olduğunu düşünen katılımcılar (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %76,8 gibi bir orandadırlar. Bir önceki tablo olan verginin vatandaşlık ödevi olarak görenlerle bibeine yakın bir seyir izlemiştir. %14,9'luk kısım (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) vergiyi ahlaki ödev olarak görme ölçüğine katılmadığını belirtmiş olup, %8,2'lik orandaki katılımcılar ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Tablo 3.11. Vergi, kamu hizmetlerinin karşılığıdır..

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	18	4,5	4,5
Katılmıyorum	32	8	8
Kararsızım	32	8	8
Katılıyorum	199	49,6	49,6
Kesinlikle katılıyorum	120	29,9	29,9
Toplam	401	100	100

Ölçeğe göre vergiyi kamu hizmetlerin bir karşılığı olarak görenlerin sayısı (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) 319 kişi olup %79,5'le verginin ahlaki ödev olduğunu düşünenler ile yakın oran olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 3.12. Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	24	6	6
Katılmıyorum	38	9,5	9,5
Kararsızım	23	5,7	5,7
Katılıyorum	201	50,1	50,1
Kesinlikle katılıyorum	115	28,7	28,7
Toplam	401	100	100

Kişilerin vergi ödemediğinde kamu hizmetlerinin aksamayacağı yönünde düşünenlerin sayısı (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) 52'dir. Aksi yönünde düşünenler sayısı (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %78,8 ile 316 kişi olduğu görülmektedir. Yanıt olarak kararsız kalanlar ise katılımcıların en düşük kısmını oluşturmuş olup 23 kişidir.

Tablolar incelendiğinde aynı katılımcılar aynı cevapları tercih etmese cevap oranlarının birbirine yakın çıkması katılımcıların vergi vatandaşlık ödevi, ahlaki bir ödev ve ödenmediği takdirde kamu hizmetlerinin aksayacağı düşünmeleriyle bu kavramların yakınlığı arasında hemen hemen aynı düşünceler de olduğu düşünülebilir.

Tablo 3.13. Bireylerin gelir seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	59	14,7	14,7
Katılmıyorum	59	14,7	14,7
Kararsızım	40	10	10
Katılıyorum	144	35,9	35,9
Kesinlikle katılıyorum	99	24,7	24,7
Toplam	401	100	100

Bireylerin gelir seviyeleri arttığında vergi bilincinin de aratacağını düşünen katılımcıların sayısına baktığımızda 99 kişi kesinlikle katılıyorum, 144 kişi katılıyorum, diyerek ve 40 kişi kararsız olduğunu belirtmiştir. 118 kişi bu konuda (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) olumsuz yönde düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 3.14. Bireylerin kültür seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	31	7,7	7,7
Katılmıyorum	34	8,5	8,5
Kararsızım	34	8,5	8,5
Katılıyorum	185	46,1	46,1
Kesinlikle katılıyorum	117	29,2	29,2
Toplam	401	100	100

Bireylerin kültür seviyesi ile vergi bilinci arasında bağ kuranların sayısı ise 302 kişi olup katılımcıların %75,3 ile çoğunluğunu oluşturmuştur. Katılmayanlar ve kararsız kalanların sayısı 34 kişi ile aynı sayıda kalmış 31 kişi ise bu düşünceye kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Kültürel sevinin artması bireylerde vergi bilincini; gelir seviyesinin yükselmesinden daha fazla etkilediği bir üst tablo ile kıyaslayarak anlayabiliriz.

Tablo 3.15. Ödenen vergilerin nereye harcandığının vatandaşlara açıklanması vergi bilincini artırır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	11	2,7	2,7
Katılmıyorum	12	3	3
Kararsızım	15	3,7	3,7
Katılıyorum	164	40,9	40,9
Kesinlikle katılıyorum	199	49,6	49,6
Toplam	401	100	100

Ödenen vergilerin nereye harcandığının açıklanması vergi bilincini arttıracığı yönünde düşünenler içinde sadece “kesinlikle katılıyorum” cevabını verenler tek başına katılımcıların neredeyse yarısına yakın bir oran olarak (%49,6) karşımıza çıkmıştır. “Katılıyorum” cevabı ise %40,9 olarak ikinci yüksek orandadır. Genel olarak katılmayanlar %5,7 ile düşük bir oranda görülmüş olup, kararsız kalan ise %3,7’te kalmışlardır.

Tablo 3.16. Ülkemizde belediyelerin topladığı vergilerin oranları yüksektir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	9	2,2	2,2
Katılmıyorum	31	7,7	7,7
Kararsızım	41	10,2	10,2
Katılıyorum	184	45,9	45,9
Kesinlikle katılıyorum	136	33,9	33,9
Toplam	401	100	100

Ülkemizde belediyelerin vergi oranlarını yüksek gören katılımcılar %45,9 ile bu ölçüğe “katılıyorum” cevabını vermiştir. “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını 136 kişi vermiş olup belediyelerin vergi oranlarını yüksek olduğunu düşünmektedir. “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” diyenler ise %9,9 ile belediye vergilerini yüksek olmadığını belirtmişlerdir. % 10,2’si ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir.

Tablo 3.17. Belediyelerin gelir kaynakları yeterlidir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,2	6,2
Katılmıyorum	91	22,7	22,7
Kararsızım	100	24,9	24,9
Katılıyorum	123	30,7	30,7
Kesinlikle katılıyorum	62	15,5	15,5
Toplam	401	100	100

Belediyelerin gelir kaynaklarını yeterli görenler “katılıyorum” cevabı verenler (123 kişi) “kesinlikle katılıyorum” yanıtı verenlerden (62 kişi) %15,2 fazladır. Diğer yandan 100 kişi “kararsızım” yanıtı vermiş, 116 kişi belediyenin gelir kaynaklarını yeterli görmediğini (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) belirtmiştir. Katılımcıların hemen hemen yarısına denk gelen %46,2’lik kısmı belediyenin kaynaklarını yeterli görmüşlerdir.

Tablo 3.18. Ülkemizde belediyelerin gelir ve harcamaları vatandaşlara hesap verebilecek kadar şeffaftır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	151	37,7	37,7
Katılmıyorum	148	36,9	36,9
Kararsızım	40	10	10
Katılıyorum	42	10,5	10,5
Kesinlikle katılıyorum	20	5	5
Toplam	401	100	100

Ülkemizde belediyelerin vatandaşa hesap verebilecek kadar şeffaf olduğunu düşünene katılımcılar (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %20,5 oranındadır. Kararsız kalanlar %10, %36,9 katılmadığını , %37,7 ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. %74,6’lık bir oran ile belediyelerin şeffaf olmadığını düşünenlerin bu denli yüksek olması yerel yönetim birimi olan belediyeler açısından düşündürücü bir tablo oluşturmaktadır. Vatandaş belediye arasındaki ilişkileri zayıflatacağını öngörmek yersiz bir olamamaktadır. Belediyelerin vatandaşının bu olumsuz algısını değiştirmek için politikalarını ve gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Tablo 3.19. Ülkemizde belediyelerin harcamalarında savurganlık ve israf vardır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	6	1,5	1,5
Katılmıyorum	13	3,2	3,2
Kararsızım	49	12,2	12,2
Katılıyorum	167	41,6	41,6
Kesinlikle katılıyorum	166	41,4	41,4
Toplam	401	100	100

%40,1'lik katılımcının kararına göre ülkemizde belediyelerin harcamalarında savurganlık ve israf söz konusudur (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında. % 83) Bu oranın bu denli yüksek çıkması bir üst tablonun sonuçları ile ilişkili olma ihtimali vardır. Daha önceki tablolarda belediyelerin vergi oranlarının yüksek olduğu kabul edildiğine bakarak karşılaştırılma yaparsak katılımcıların belediyelerin harcamalarında savurgan ve israf davrandığının düşünmeleri ilgili kurumlar açısından olumsuz bir algı oluşturabilir ve onların güvenilirliğine olumsuz bir etki yapabilir.

Tablo 3.20. Belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyaçları vardır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	30	7,5	7,5
Katılmıyorum	46	11,5	11,5
Kararsızım	49	12,2	12,2
Katılıyorum	191	47,6	47,6
Kesinlikle katılıyorum	85	21,2	21,2
Toplam	401	100	100

Belediyelerin merkezi idarenin mali desteğine ihtiyacı olduğunun düşünenlerin (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) katılımcılar içindeki oranı %68,8'dir. Ayrıca %12,2'si bu konu hakkında kararsız kalırken, %19' u (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) belediyelerin merkezin mali desteğine ihtiyacı olmadığı yönünde karar verdiği görülmektedir.

Tablo 3.21. Belediyelere ödenen vergiler, mükellefin bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	18	4,5	4,5
Katılmıyorum	44	11	11
Kararsızım	64	16	16
Katılıyorum	175	43,6	43,6
Kesinlikle katılıyorum	100	24,9	24,9
Toplam	401	100	100

Tabloya baktığımızda katılımcıların yarıdan fazlası (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında), %68,5'inin bütçesinde belediyeye ödenen vergiler önemli bir gider kalemi olduğunu belirtmiştir. %16'sı bu konuda kararsız kalmıştır. Katılımcıların çok azı (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında. 62 kişi) belediyeye ödediği vergilerin bütçesinde önemli gider kalemi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.22. Belediyelerin gerçekleştireceği büyük projeler için merkezi yönetimin mali kaynaklarını kullanması gerekir

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	13	3,2	3,2
Katılmıyorum	38	9,5	9,5
Kararsızım	38	9,5	9,5
Katılıyorum	188	46,9	46,9
Kesinlikle katılıyorum	124	30,9	30,9
Toplam	401	100	100

Katılımcıların belediyelerin büyük projeleri gerçekleştirirken merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyacı olduğunu düşünenlerin oranı (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %77,8'lik büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu orana bakıldığında bireyler belediyeleri büyük projeleri gerçekleştirirken mali olarak yetersiz görmektedir. Önceki tablolarda baktığımızda belediyelerin mali merkezi yönetimin mali, desteğine ihtiyacı olduğunu düşünenlerin oranı da %68,8 olduğunu görmüştük. Bu iki önerenin birbiriyle bağlantılı olduğu görmektediriz. Tablodaki diğer yanıtlara baktığımızda ise katılımcıların %12,7'si bu genel olarak katılmamış, %9,5 i se kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 3.23. Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların arttırılması gerekir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	21	5,2	5,2
Katılmıyorum	59	14,7	14,7
Kararsızım	57	14,2	14,2
Katılıyorum	173	43,1	43,1
Kesinlikle katılıyorum	91	22,7	22,7
Toplam	401	100	100

Genel bütçeden belediyelere ayrılan payların artmasını isteyenlerin sayısı 264 kişi olup katılım içindeki oranı (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %65,8 olmuştur. Bu oran daha önceki yer verdiğimiz belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyacı olduğunu düşünenlerin oranını da %68,8 ile desteklemiş olduğunu görmekteyiz.

Buraya kadar genel olarak katılımcılar %79,8 ile belediyelerin vergi oranlarını yüksek görmüş, belediyelerin gelir kaynaklarını %46,2 oranında yeterli bulmuş, %83'lük genel katılım oranıyla belediye harcamalarında israf ve savurganlık olduğu cevaplarını vermişlerdir. Ayrıca %74,6'sı ile belediyelerin hesap verebilecek kadar şeffaf olmadığı genel görüşündedir. Belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğini (%68,8 ile) almasını, %77,8 ile de gerçekleştireceği büyük projelerde merkezi yönetimin mali desteğini alması gerektiğini belirtmiştir. Vergiler vatandaşlık görevi ve bir ahlaki ödev olarak görülmüş, ödenemediğinde kamu hizmetlerinin aksayacağı yönünde düşünceler genel katılım oranları yüksek çıkmıştır. Fakat bireyler belediyelerin hizmetleri yerinen getirirken mali olarak doğrudan kendisine başvurmasını istememektedir.

Tablo 3.24. Belediyelerin gelir ve tahsilat biriminde çalışan personelinin kendi alanında uzman kişilerden oluşmaktadır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	61	15,2	15,2
Katılmıyorum	97	24,2	24,2
Kararsızım	116	28,9	28,9
Katılıyorum	83	20,7	20,7
Kesinlikle katılıyorum	44	11	11
Toplam	401	100	100

Tablodaki genel katılım oranlarına bakıldığında (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %39,4'ü belediyelerin gelir ve tahsilat birimlerinde çalışan personelini uzman kişilerden oluşmadığını, %31,7'si ise (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) tam tersi yönünde cevap yanıt vermişlerdir. Kararsız kalanların tek başına oranı ise %28,9'luk bir paya sahiptir. Cevaplar oran olarak birbirine yakın olduğu için bu konuda kesin bir yargıya ulaşmak sağlıklı olacaktır.

Tablo 3.25. Belediyelerin denetim biriminde çalışan personellerinin kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmaktadır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	64	16	16
Katılmıyorum	94	23,4	23,4
Kararsızım	115	28,7	28,7
Katılıyorum	85	21,2	21,2
Kesinlikle katılıyorum	43	10,7	10,7
Toplam	401	100	100

Belediyelerin denetim birimlerini idari yapısına bakıldığında fen işleri, sağlık işleri, ruhsat ve denetim işleri, zabıta işleri vs. oluşturulduğu bilinmektedir. Sayılan birimlerde çalışan personelin uzman kişilerden oluşmadığını düşünenlerin katılımcıların içinde (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %39,4 oran olarak görülmektedir. Genel olarak katılanların sayısı ise %31,9'dur. Bu konuda kararsız %21,2 olmuştur. Sayılan birimler belediyelerin ana teşkilat yapısı düşünüldüğünde oldukça önemlidir. Çalışan kişilerin uzman kişilerden oluşması ise elzemdir. Karşımıza çıkan oranlar birbirine yakın olduğu için bu konuda bir önceki tabloda dediğimiz gibi kesin bir yargıya ulaşmak sağlıklı olacaktır.

Tablo 3.26. Belediyelerin vergi denetimleri veya kesilen cezalar, vergi tahsilatına olumlu etki eder.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	31	7,7	7,7
Katılmıyorum	66	16,5	16,5
Kararsızım	102	25,4	25,4
Katılıyorum	147	36,7	36,7
Kesinlikle katılıyorum	55	13,7	13,7
Toplam	401	100	100

Belediyelerin vergi denetimleri ve kestiği cezaların vergi tahsilatlarına olumlu etkilediğini düşünen katılımcıların %50,4 ile yarısına denk gelmektedir. Kararsız olanların oranı verilen cevaplar içindeki 2. büyük oran olan %25,4 olmuştur. Denetim ve cezaların caydırıcı yapısı olduğunu düşünmeyenlerin oranı ise (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %24,2'sini oluşturmaktadır.

Ülkemizde çıkarılan vergi afları; ya vergi cezalarını kısmen ortadan kaldırmış ya da tamamen ödemede farklı olanaklar tanıyan veya bunları daha az külfetlerle değiştirilme imkânı veren politikalar olarak gerçekleşmiştir (Çetin, 2007.178)

Tablo 3.27. Seçim zamanlarında belediyelerin vergi denetiminde mükellef lehine esnek davranmaktadır..

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,2	6,2
Katılmıyorum	27	6,7	6,7
Kararsızım	112	27,9	27,9
Katılıyorum	163	40,6	40,6
Kesinlikle katılıyorum	74	18,5	18,5
Toplam	401	100	100

Seçim zamanında belediyelerin mükellefler lehine esnek davranmadığınız düşünenlerin katılımcılar içindeki oranı (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %12,9 olmuştur. Kararsız kalanların oranı ise 112 kişiyle %27,9 olmuştur.237 kişi ise %59,1'le (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) seçim zamanlarında beledilerin bu konuda esnek davrandığı yönünde karar vermiştir.

Tablo 3.28. Seçim zamanlarında belediyelerin vergi tahsilatlarında mükellef lehine esnek davranmaktadır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	25	6,2	6,2
Katılmıyorum	28	7	7
Kararsızım	117	29,2	29,2
Katılıyorum	159	39,7	39,7
Kesinlikle katılıyorum	72	18	18
Toplam	401	100	100

Seçim zamanlarında belediyelerin vergi tahsilatlarında esnek olduğunu düşünenler bir önceki tabloya benzerlik göstermektedir. Genel olarak katılanlar (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %57,7 oranındadır. Kararsızlar %29,2, katılmayanlar ise (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) ise %13,2 oranında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.29. İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	18	4,5	4,5
Katılmıyorum	21	5,2	5,2
Kararsızım	43	10,7	10,7
Katılıyorum	115	28,7	28,7
Kesinlikle katılıyorum	204	50,9	50,9
Total	401	100,0	100,0

Tabloya baktığımızda katılımcılar genel olarak iktidar partisinin kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunduğunu düşünmüşlerdir. “Kesinlikle katılıyorum” yanıtı verenler %50,9 ile katılımcıların yarısını oluşturmaktadır. “Katılıyorum” ise %28,7 oran ile ikinci sıradadır. Ölçeğe katılmayanlar ise (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %9,7 oranında olmuştur. %10,7’lik oranda katılımcı ise kararsız kalmıştır.

Tablo 3.30. Belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilgim var.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	61	15,2	15,2
Katılmıyorum	106	26,4	26,4
Kararsızım	128	31,9	31,9
Katılıyorum	67	16,7	16,7
Kesinlikle katılıyorum	39	9,7	9,7
Toplam	401	100	100

Katılımcıların belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilgi sahibi olması konusunda % 31,9'la kararsız kaldığı görülmektedir. %41,6'lık oranla (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) bu konuda tam bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Bireyler kendilerinin mükellefi olduğu vergileri bilmesi ve tamamı hakkında bilgi sahibi olmamaları şaşırtıcı değildir. Herkesin vergi mevzuatına hakim olmasının beklenilmesi hatalı bir düşünce olacağı açıktır.

Tablo 3.31. Çevre temizlik vergisinden elde edilen gelirler, çevre temizlik hizmetleri için yeterlidir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	61	15,2	15,2
Katılmıyorum	67	16,7	16,7
Kararsızım	76	19	19
Katılıyorum	140	34,9	34,9
Kesinlikle katılıyorum	57	14,2	14,2
Toplam	401	100	100

Çevre temizliği denilince akla belediyeler gelir. Bireylerin belediye hizmetlerini ve beklentilerini değerlendirmede en etkili sorunlardan biridir. Genel olarak Çevre Temizlik Vergisi mesken ve iş yerlerinde su faturalarına yansiyarak mükellefe bildirilir. Bireyler bu yüzden bu vergi türü ile her ay karşılaşmaktadır. Tabloyu incelediğimizde katılımcıların neredeyse yarısı %49,1 oranla (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) çevre temizlik vergisinden elde edilen gelirin bu konudaki hizmetler için yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 3.32. Belediye sınırları içinde ikamet eden kişilerin taşıtlarına ait motorlu taşıtlar vergisi ilgili belediyelerce alınmalıdır.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	51	12,7	12,7
Katılmıyorum	58	14,5	14,5
Kararsızım	92	22,9	22,9
Katılıyorum	150	37,4	37,4
Kesinlikle katılıyorum	50	12,5	12,5
Toplam	401	100	100

Bu ölçüğe “kesinlikle katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevaplarının oranları birbirine yakın olduğu görülmektedir. Diğer cevaplara bakıldığında ise 150 kişi ile %37,4’ü katılımcıların en fazla oran ile katılıyorum yanıtını vermiştir. Motorlu taşıtlar vergisinin ilgili belediyelerce tahsil edilmesi vatandaşlar açısından vergiyi ödedikleri kurumun değişmesi anlamını taşımaktadır. Bir servet üzerinden alınan vergi olarak bu verginin belediyelerce alınması ile gelirlerinin önemli bir artış göstereceği açıktır.

Tablo 3.33. Belediyelere KDV oranlarını belirleme ve toplama yetkisi verilmelidir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	93	23,2	23,2
Katılmıyorum	106	26,4	26,4
Kararsızım	98	24,4	24,4
Katılıyorum	85	21,2	21,2
Kesinlikle katılıyorum	19	4,7	4,7
Toplam	401	100	100

Bir dolaylı vergi olan Katma Değer Vergisi, günlük hayatta en çok karşılaştığımız vergilerin başında gelmektedir. Belediyeler için genel bütçe içinde bulunan bu vergiyi tahsil etme gibi bir durum söz konusu olmayacağını düşünsek de hemen hemen herkesin -yasal olarak olmasa da- KDV konusunda bir bilgisi bulunmaktadır. Genel bütçede yer alan bir verginin belediyelerin tahsil etmesi ile bireylerin ne düşündüğünü öğrenmek istediğimiz için anketimizde yer almıştır.

KDV’nin yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılması durumunda vergi kaybını durdurmak uygulanan politikalar merkezi idarenin kontrolünden çıkıp vergilemede çeşitli sorunlara neden olabilir (Egeli ve Diril,2012. 33)

Tablo incelendiğinde oranlar “kesinlikle katılıyorum” hariç birbirine yakın değerdedir. Ancak genel olarak bakıldığında (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %49,6’lık bir neredeyse katılımcıların yarısına tekabül eden oran ile KDV’nin toplama yetkisini belediyelerin toplamasını uygun görmemektedir. Kararsız kalanlar %24,4 olup genel katılma oranı ise %25,9 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.34. Emlak vergisi oranlarını belediyeler tespit etmelidir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	57	14,2	14,2
Katılmıyorum	64	16	16
Kararsızım	100	24,9	24,9
Katılıyorum	136	33,9	33,9
Kesinlikle katılıyorum	44	11	11
Toplam	401	100	100

Tahsilat birimi ilgili belediyeler olmasına rağmen yerel yönetimlerin oranlarını belirleyemediği emlak vergisinin belediyelerce tahsil tespit edilmesi konusunda katılımcıların verdiği cevaplara baktığımızda %33,9’la “katılıyorum” cevabı en fazla oranla karşımıza çıkmaktadır. “Kesinlikle katılıyorum” yanıtı ise en düşük oran olan %11 olmuştur. Bireyler emlak vergisi oranını belirleme yetkisinin belediyelerin olmasına kesinlikle katılıyorum cevabından kaçınmışlardır. Katılımcılar %24,9’la emlak vergisinin oranının tespitini belediyelerin yapması yönünde kararsız kalmış, genel katılım içinde bu konuya katılmayanların oranı ise (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum beraber bakıldığında) %30,2 olmuştur.

Tablo 3.35. Belediye meclislerinin TBMM gibi vergi oran ve tarifelerini belirlemesi gerekir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	66	16,5	16,5
Katılmıyorum	77	19,2	19,2
Kararsızım	104	25,9	25,9
Katılıyorum	116	28,9	28,9
Kesinlikle katılıyorum	38	9,5	9,5
Toplam	401	100	100

Belediye meclislerinin kendisinin tahsil ettiği vergilerin oranlarını belirleme yetkisi yok denecek kadar azdır. Bu yetkinin belediye meclisinde olması gerektiği konusunda kararsız kalanlar %25,9'dur. Genel katılım (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) ise %38,4'lük bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Geriye kalan %35,7'lik kısım ise belediyelerin bu konuda yetkilendirilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu iki oranın birbirine yakın çıkması ise bu konuda kabul edilebilir tek bir sonuç çıkarmak için yetersiz kalacağı açıktır.

Tablo 3.36. Belediyelerin merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturabilme kapasitesi olması gerekir.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	50	12,5	12,5
Katılmıyorum	43	10,7	10,7
Kararsızım	62	15,5	15,5
Katılıyorum	165	41,1	41,1
Kesinlikle katılıyorum	81	20,2	20,2
Toplam	401	100	100

Yerele kamu hizmetlerinin götürülmesinde mahalli idarelere mühim görevler verilmektedir. Toplumsal faaliyetlerde yetki ve görev bölüşümü hakkında çıkan münakaşaların odak noktası merkez-yerel farkıdır. Yerel yönetimlerin yeterli finansman kaynağı bulması bu konuda çok önemlidir (Sezer ve Vural, 2010. 217)

Katılımcıların belediyelerin ayrı bir gelir oluşturma gerektiğini düşünenler (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %61,3 oranındadır. Bu oranı daha önceki tablolarda yer alan belediye vergilerinin oranlarını yüksek bulmaları (%79,8) ile bağlantılı olduğu düşünülebilir. Tablodan anlaşılacağı üzere “kesinlikle katılmıyorum”(%12,5), “katılmıyorum” (%10,7), “kararsızım” (%15,5) birbirlerine yakın olarak çıkmıştır.

Tablo 3.37. Belediyelere mali özerklik verilmelidir..

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli yüzde (%)
Kesinlikle katılmıyorum	92	22,9	22,9
Katılmıyorum	107	26,7	26,7
Kararsızım	82	20,4	20,4
Katılıyorum	78	19,5	19,5
Kesinlikle katılıyorum	42	10,5	10,5
Toplam	401	100	100

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında genel olarak katılanların toplamı (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında) %30 olarak kendisine yer bulmuştur. Diğer yanıtlara bakıldığında ise “kesinlikle katılmıyorum”(22,9), “katılmıyorum” (26,7), “kararsızım” (20,4) birbirlerine yakın olarak çıkmıştır. Katılımcılar belediyelerin merkezi yönetimden ayrı bir gelir oluşturma kapasitesinin olmasını gerektiğini düşünseler de (Tablo 3.36’da %61,3); mali özerklik konusunda aynı kararda olmamışlar ve bu konuda genel toplamda katılma oranları %30’da kalmıştır. Mali özerklik yerel yönetimler için farklı açılardan incelenmesi gereken bir konudur.

Tablo 3.38. Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Vergi Algısı

			Eğitim durumunuz					
			İlköğretim	Lise	Ön lisans	Lisans ve üstü (yüksek lisans, doktora)	Toplam	
Vergi, bir vatandaşlık ödevidir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	1	2	5	12	20	
		Yüzde (%)	2,3	2,6	5,6	6,3	5,0	
	Katılmıyorum	Sayı	3	4	8	12	27	
		Yüzde (%)	6,8	5,2	9,0	6,3	6,7	
	Kararsızım	Sayı	4	5	6	9	24	
		Yüzde (%)	9,1	6,5	6,7	4,7	6,0	
	Katılıyorum	Sayı	29	44	45	84	202	
		Yüzde (%)	65,9	57,1	50,6	44,0	50,4	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	7	22	25	74	128	
		Yüzde (%)	15,9	28,6	28,1	38,7	31,9	
	Toplam		Sayı	44	77	89	191	401
			Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vergi, ahlaki bir ödevdir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	2	1	8	14	25	
		Yüzde (%)	4,5	1,3	9,0	7,3	6,2	
	Katılmıyorum	Sayı	6	6	10	13	35	
		Yüzde (%)	13,6	7,8	11,2	6,8	8,7	
	Kararsızım	Sayı	3	8	7	15	33	
		Yüzde (%)	6,8	10,4	7,9	7,9	8,2	
	Katılıyorum	Sayı	26	44	42	76	188	
		Yüzde (%)	59,1	57,1	47,2	39,8	46,9	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	7	18	22	73	120	
		Yüzde (%)	15,9	23,4	24,7	38,2	29,9	
	Toplam		Sayı	44	77	89	191	401
			Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre vergiyi bir vatandaşlık ödevi olarak görenlerin genel olarak katılım sayıları ilköğretim mezunlarında 36 olarak görülürken, lise mezunlarında 66, ön lisans mezunlarında 70, lisans ve üstü mezunlarda ise 158 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran kendi grupları içinde yüksek bir seyir izlemektedir (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum beraber bakıldığında).

Vergiyi ahlaki bir ödev olarak görenlerin genel olarak katılım durumları ise ilköğretim mezunlarında 33 olarak görülürken, lise mezunlarında 62, ön lisans mezunlarında 64, lisans ve üstü mezunlarda ise 149 olduğu görülmektedir. Her iki ölçüğe katılım durumlarına bakıldığında eğitim durumları fark etmeksizin en fazla tercih edilen cevap “katılıyorum” olmuştur. Kararsız kalanlar ise toplam katılım içinde %6 ve %8,2 olduğu görülmektedir.

Devlete biçtikleri vazife veya idealist bakış açıları sonucu, ona vergi ödemenin ne kadar gerekli olduğu yönünde bir düşünce oluştururlar. Eğer kötü idare edildiğini, aldığı vergiyi israf ettiğinin düşünüyorsa, yükümlü vergi vermekten kaçınacaktır (Çataloluk, 2008. 219)

Katılımcıların vergiye bakış açılarına (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) milli şuur bakış açısıyla değerlendirdiği ve vergi bilincinin yüksek olduğu kanısına varabiliriz. Devlete bağlılık kişilerin/mükelleflerin devlet ile düşünceleri vergiye karşı bir algısal tutum oluşturmaktadır.

Tablo 3.39. Kişilerin Eğitim Durumlarına Göre Vergiyi Gelir Ve Kültür Seviyesi Üzerinden Değerlendirmesi

			Eğitim durumunuz					
			İlköğretim	Lise	Ön lisans	Lisans ve üstü (yüksek lisans, doktora)	Toplam	
Bireylerin gelir seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	5	8	11	35	59	
		Yüzde (%)	11,4	10,4	12,4	18,3	14,7	
	Katılmıyorum	Sayı	9	11	8	31	59	
		Yüzde (%)	20,5	14,3	9,0	16,2	14,7	
	Kararsızım	Sayı	3	5	12	20	40	
		Yüzde (%)	6,8	6,5	13,5	10,5	10,0	
	Katılıyorum	Sayı	20	38	40	46	144	
		Yüzde (%)	45,5	49,4	44,9	24,1	35,9	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	7	15	18	59	99	
		Yüzde (%)	15,9	19,5	20,2	30,9	24,7	
	Toplam		Sayı	44	77	89	191	401
			Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bireylerin kültür seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	3	4	8	16	31	
		Yüzde (%)	6,8	5,2	9,0	8,4	7,7	
	Katılmıyorum	Sayı	6	9	5	14	34	
		Yüzde (%)	13,6	11,7	5,6	7,3	8,5	
	Kararsızım	Sayı	4	6	8	16	34	
		Yüzde (%)	9,1	7,8	9,0	8,4	8,5	
	Katılıyorum	Sayı	25	40	47	73	185	
		Yüzde (%)	56,8	51,9	52,8	38,2	46,1	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	6	18	21	72	117	
		Yüzde (%)	13,6	23,4	23,6	37,7	29,2	
	Toplam		Sayı	44	77	89	191	401
			Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo incelendiğinde kişilerin gelir seviyesi arttığında vergi bilincinin artacağı düşünce eğitim durumlarına bakıldığında dengeli bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Lisans ve üstü mezun grubunda ölçeğe en yüksek katılım %30,9 ile “kesinlikle katılıyorum” yanıtı olurken diğer mezun gruplarında “katılıyorum” olmuştur. Toplam katılım oranlarına bakıldığında ise (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) katılımcıların %60,6’sı gelir seviyesi artınca vergi bilinci arttığı yönünde düşünmüşlerdir.

Diğer yandan bireylerin kültür seviyesi arttığında oran olarak en yüksek yani en fazla kabul gören cevap “katılıyorum olmuştur. Genel toplamda ise 31 kişi ölçeğe kesinlikle katılmadığını, 34 kişi katılmadığını belirtmiş; 34 kişi ise kararsız kalmıştır.

Kişilerin kültür ve gelirleri arttığında vergi bilinci arttığı konusunda katılımcılar genel olarak mutabık olmuş fakat verilen ayrıntılarına bakıldığında farklı bakış açıları olduğu gözlemlenmiştir. Bu konuda ayrıntılı inceleme olması gerekmektedir.

Tablo 3.40. Kişilerin Eğitim Durumu ve Belediye Vergileri Bilgisi

			Eğitim durumunuz				
			İlköğretim	Lise	Ön lisans	Lisans ve üstü (yüksek lisans, doktora)	Toplam
Belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilginiz var.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	7	15	12	27	61
		Yüzde (%)	15,9	19,5	13,5	14,1	15,2
	Katılmıyorum	Sayı	16	17	21	52	106
		Yüzde (%)	36,4	22,1	23,6	27,2	26,4
	Kararsızım	Sayı	13	22	36	57	128
		Yüzde (%)	29,5	28,6	40,4	29,8	31,9
	Katılıyorum	Sayı	6	17	10	34	67
		Yüzde (%)	13,6	22,1	11,2	17,8	16,7
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	2	6	10	21	39
		Yüzde (%)	4,5	7,8	11,2	11,0	9,7
	Toplam	Sayı	44	77	89	191	401
		Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabloya bakıldığında ilköğretim mezunları en yüksek katılımı “katılmıyorum” cevabında vermiştir. Diğer mezun grupları ise belediye vergilerinin tamamı hakkında bilgisi olması konusunda kararsız kalmıştır. Belediyelerin aldığı vergiler sınırlı olması onları herkesin bilgisi dâhiline girdiği anlamına gelmediği açıktır. Mezuniyet durumları arttığında katılımcıların belediye vergilerinde tam olarak bilgi sahibi olma sayıları azalış göstermiş, buna bağlı olarak en az yanıt “kesinlikle katılıyorum” olmuştur. Bireyler belediyelere yasal olarak tanınan vergileri tam olarak bilmiyor ve ne kadarının harçlar, diğer ücretlerle karıştırdığı konusu bu ölçekte merak uyandırır da; eğitim seviyesi yüksek kişilerin yerel vergiler konusunda bilgi sahibi olamaması düşündürücü bir değerdedir.

Tablo 3.41. Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Belediye Vergilerinin Bütçelerinde ki Payı

			Medeni durumunuz			
			Evli	Bekâr	Toplam	
Belediyelere ödenen vergiler, mükellefin bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	10	8	18	
		Yüzde (%)	4,0	5,2	4,5	
	Katılmıyorum	Sayı	31	13	44	
		Yüzde (%)	12,5	8,5	11,0	
	Kararsızım	Sayı	35	29	64	
		Yüzde (%)	14,1	19,0	16,0	
	Katılıyorum	Sayı	110	65	175	
		Yüzde (%)	44,4	42,5	43,6	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	62	38	100	
		Yüzde (%)	25,0	24,8	24,9	
	Toplam		Sayı	248	153	401
			Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0

Kişilerin medeni durumu vergisel durumlarda dikkat çekici bir boyutta olup olmadığına bakıldığında evli katılımcıların (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) %69,4'ü; bekâr katılımcıların ise %67,3'ü belediyelere ödenen vergileri bütçelerinde önemli bir gider kalemi olduğunu belirtmiştir. 401 kişi içinde sadece 41 evli, 21 bekâr katılımcı (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında) belediye vergilerini bütçeleri içinde önemli bir gider olarak görmemiştir. Bireylerin medeni durumu bütçeleri içinde önemli bir paya sahip olduğu konusunda fark göstermemiştir.

Tablo 3.42. Kişilerin Emlak Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergi Oranlarına Bakışı

			Emlak vergisi ödüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Toplam	
Ülkemizde belediyelerin topladığı vergilerin oranları yüksektir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	6	3	9	
		Yüzde(%)	2,4	2,0	2,2	
	Katılmıyorum	Sayı	19	12	31	
		Yüzde(%)	7,5	8,1	7,7	
	Kararsızım	Sayı	20	21	41	
		Yüzde(%)	7,9	14,1	10,2	
	Katılıyorum	Sayı	116	68	184	
		Yüzde(%)	46,0	45,6	45,9	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	91	45	136	
		Yüzde(%)	36,1	30,2	33,9	
	Toplam		Sayı	252	149	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Ülkemizde ki belediyelerin vergi oranlarını, katılımcıların emlak vergisi ödeyip ödemediğine göre incelediğimiz de pek bir fark yoktur. Emlak vergisi ilgili mevzuat incelendiğinde; Mart, Nisan, Mayıs ayları ilk taksit, Kasım ayı ikinci taksit olarak ödenme imkânı bulunmaktadır. Katılımcılar için önceki tablodan öğrendiğimize göre ülkemizde belediye vergi oranlarını yüksektir ve emlak vergisi mükellefi olup olmaması bu durumu değiştirmemiştir.

Tablo 3.43. Kişilerin Emlak Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Emlak Vergisi Oranlarını Belirlemesine Bakışı

		Emlak vergisi ödüyor musunuz?			
		Evet	Hayır	Toplam	
Emlak vergisi oranlarını belediyeler tespit etmelidir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	39	18	57
		Yüzde(%)	15,5	12,1	14,2
	Katılmıyorum	Sayı	41	23	64
		Yüzde(%)	16,3	15,4	16,0
	Kararsızım	Sayı	53	47	100
		Yüzde(%)	21,0	31,5	24,9
	Katılıyorum	Sayı	85	51	136
		Yüzde(%)	33,7	34,2	33,9
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	34	10	44
		Yüzde(%)	13,5	6,7	11,0
	Toplam	Sayı	252	149	401
		Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Emlak vergisi ödeyenler bu verginin ilgili belediyelerce oranlarının belirlenmesinde (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) %47,2 oranında genel olarak ölçüye katıldıklarını belirtmişlerdir. Emlak vergisinin beyan ve tahsil muhatabı belediyeler olmasına rağmen merkezi yönetim tarafından belirlenen oranlar üzerinde mükelleflerine uygulanmaktadır. Tabloda emlak vergisi mükellefi olmayıp bu oranın belediyelerce belirlenmesi gerektiğinin düşünler ise (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) %40,9 ile katılımcıların önemli bir bölümü oluşturmaktadır.

Tablo3.44. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergilerine Bakışı

		Belediyeye ait vergilerinizi düzenli ödüyor musunuz?				
		Evet	Hayır	Toplam		
Belediyelere ödenen vergiler, mükellefin bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	17	1	18	
		Yüzde(%)	5,7	1,0	4,5	
	Katılmıyorum	Sayı	31	13	44	
		Yüzde(%)	10,4	12,7	11,0	
	Kararsızım	Sayı	45	19	64	
		Yüzde(%)	15,1	18,6	16,0	
	Katılıyorum	Sayı	135	40	175	
		Yüzde(%)	45,2	39,2	43,6	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	71	29	100	
		Yüzde(%)	23,7	28,4	24,9	
	Toplam		Sayı	299	102	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0
Ülkemizde belediyelerin topladığı vergilerin oranları yüksektir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	7	2	9	
		Yüzde(%)	2,3	2,0	2,2	
	Katılmıyorum	Sayı	24	7	31	
		Yüzde(%)	8,0	6,9	7,7	
	Kararsızım	Sayı	27	14	41	
		Yüzde(%)	9,0	13,7	10,2	
	Katılıyorum	Sayı	136	48	184	
		Yüzde(%)	45,5	47,1	45,9	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	105	31	136	
		Yüzde(%)	35,1	30,4	33,9	
	Toplam		Sayı	299	102	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

İki ayrı ölçekten faydalanılan tabloyu beraber incelemek istediğimizde belediyelere ait vergilerini düzenli ödeyen katılımcıların (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) %68,9'u belediye vergilerinin bütçelerinde önemli bir gider kalemi olduğunu belirtmişlerdir. Belediye vergilerini düzenli ödemediğini belirten katılımcılarda da aynı durum %67,6 ile çok yakın çıkmaktadır.

Belediyelerin topladığı vergilerin oranlarını yüksek bulmaları açısından bakıldığında ise (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) vergilerini düzenli ödeyenler %80,7'lik orana sahiptir. Belediye vergilerini düzenli ödemediğini belirten ise (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) %77,5'lik cevapla sahip olan katılımcılar da bu oranın yüksek olduğunu belirtmiş olup çok yakın bir seyir izlemişlerdir.

Bu iki farklı alt başlıklarda, değişkenlerle (kişilerin gelir durumu belediyeye düzenli ödeme yapmasını etkilemesi gibi) incelenmesi daha doğru sonuçlar verebilir. Kişilerin gelir durumu belediyeye ödediği vergileri düzenli ödemesini durumunu değiştirebilir.

Tablo 3.45. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Vergiyi Kamu Hizmeti Olarak Değerlendirmesi

			Belediyeye ait vergilerinizi düzenli ödüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Toplam	
Vergi, kamu hizmetlerinin karşılığıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	16	2	18	
		Yüzde(%)	5,4	2,0	4,5	
	Katılmıyorum	Sayı	18	14	32	
		Yüzde(%)	6,0	13,7	8,0	
	Kararsızım	Sayı	21	11	32	
		Yüzde(%)	7,0	10,8	8,0	
	Katılıyorum	Sayı	154	45	199	
		Yüzde(%)	51,5	44,1	49,6	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	90	30	120	
		Yüzde(%)	30,1	29,4	29,9	
	Toplam		Sayı	299	102	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Tabloya baktığımızda belediyelere ait vergilerini düzenli ödeyenlerin aynı zamanda vergilerin kamu hizmetlerinin karşılığı olduğunu düşünenlerin oranı %51,5 ile “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Vergilerini düzenli ödemeyenlerin oranı ise (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında) %15,7’de kalmış, %10,8’i karasız kalmışlar, “katılıyorum” cevabını verenler ise %44.1 olmuştur. Bu durum düşündürücüdür. Fakat bilindiği üzere bireylerin vergilerini düzenli ödemesi sadece ekonomik nedenlere bağlı olmayıp sosyal, kültürel, dini etkenlerde belirleyici role sahiptir. Bu etkenlere siyasi ve idari yönetimlere bakış açısı da dâhil edilebilir (Aktan,2006. 20)

Tablo 3.46. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediye Vergileri Bilgisi

			Fiili olarak belediyeye başka bir vergi ödüyor musunuz?		
			Evet	Hayır	Toplam
Belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilgim var.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	35	26	61
		Yüzde(%)	14,9	15,7	15,2
	Katılmıyorum	Sayı	59	47	106
		Yüzde(%)	25,1	28,3	26,4
	Kararsızım	Sayı	68	60	128
		Yüzde(%)	28,9	36,1	31,9
	Katılıyorum	Sayı	45	22	67
		Yüzde(%)	19,1	13,3	16,7
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	28	11	39
		Yüzde(%)	11,9	6,6	9,7
	Toplam	Sayı	235	166	401
		Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Belediyelere olan vergi ödemelerini düzenli yapanlar ile düzenli yapmayan katılımcılar belediye ye ödedikleri vergi türlerinin tamamı hakkında bilgisi olması konusunda %31,9 ile kararsız kalmışlardır. Vergi ödemelerini düzenli yapanların (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) % 31,1'i belediyenin vergi türleri hakkında bilgileri olduğu konusunda katılıyorum yönünde cevap vermişler, %40 ise (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında) bu ölçüğe katılmadığını belirtmişlerdir. Vatandaşların sadece mükellefi olduğu vergilerini ödemesi buradaki katılım oranını etkileyeceği açıktır. Fakat genel itibariyle katılımcılar belediyelerin tahsil ettiği vergiler hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını düşünmektedir.

Tablo 3.47. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Hesap Verebilecek Kadar Şeffaflık Olduğunu Değerlendirmesi

			Fiili olarak belediyeye başka bir vergi ödüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Toplam	
Ülkemizde belediyelerin gelir ve harcamaları vatandaşlara hesap verebilecek kadar şeffaftır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	83	68	151	
		Yüzde(%)	35,3	41,0	37,7	
	Katılmıyorum	Sayı	94	54	148	
		Yüzde(%)	40,0	32,5	36,9	
	Kararsızım	Sayı	18	22	40	
		Yüzde(%)	7,7	13,3	10,0	
	Katılıyorum	Sayı	28	14	42	
		Yüzde(%)	11,9	8,4	10,5	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	12	8	20	
		Yüzde(%)	5,1	4,8	5,0	
	Toplam		Sayı	235	166	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Katılımcıların fiili olarak başka vergi türleri ödeyip ödemediğine baktığımızda her iki grup içinde belediyelerin gelir ve harcamalarında yeterince şeffaf olduğunu düşünme oranları genel olarak oldukça düşük görünmektedir.

%75,3 ile başka vergi ödeyenler ile %73,5 ile belediyelere başka ödeme yapmayanlar (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında) birbirlerine oldukça yakındır. Belediyelerin şeffaflık ve hesap verebilirlik konusunda yetersiz bulan katılımcılar için durum oldukça önemlidir. Vatandaşın gözünde yeterince şeffaf olamayan ve hesap verme konusunda eksiklikleri bulunan belediyelerin düzenli vergi tahsilatı yapmaları ne derece mümkün olduğunu başka çalışmaların konusu olsa da vergisini düzenli ödeyen mükellefler için kuruma olan saygınlığı ve güveni düşürebileceği açıktır.

Tablo 3.48. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Belediyelerin Denetim / Tahsilat Çalışanlarını Değerlendirmesi

			Belediyeye ait vergilerinizi düzenli ödüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Toplam	
Belediyelerin gelir ve tahsilat biriminde çalışan personelinin kendi alanında uzman kişilerden oluşmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	46	15	61	
		Yüzde(%)	15,4	14,7	15,2	
	Katılmıyorum	Sayı	72	25	97	
		Yüzde(%)	24,1	24,5	24,2	
	Kararsızım	Sayı	84	32	116	
		Yüzde(%)	28,1	31,4	28,9	
	Katılıyorum	Sayı	63	20	83	
		Yüzde(%)	21,1	19,6	20,7	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	34	10	44	
		Yüzde(%)	11,4	9,8	11,0	
	Toplam		Sayı	299	102	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0
Belediyelerin denetim biriminde çalışan personellerinin kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	49	15	64	
		Yüzde(%)	16,4	14,7	16,0	
	Katılmıyorum	Sayı	69	25	94	
		Yüzde(%)	23,1	24,5	23,4	
	Kararsızım	Sayı	87	28	115	
		Yüzde(%)	29,1	27,5	28,7	
	Katılıyorum	Sayı	56	29	85	
		Yüzde(%)	18,7	28,4	21,2	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	38	5	43	
		Yüzde(%)	12,7	4,9	10,7	
	Toplam		Sayı	299	102	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Belediyelerin ilgili birimlerinde çalışan personelin uzman kişilerden oluşması oldukça önemlidir. İki tablo beraber incelendiğinde katılımcıların belediyelere ait vergilerini düzenli ödeyip ödemediğine bakarak belediyelerin tahsilat, denetim gibi birimlerinde çalışan personellerin uzman olduğu yargıları arasında pek bir farklılık göstermemektedir. Her iki ölçekte de tablo incelendiğinde “kararsızım” oranları yüksek çıkmıştır. Ardından en yüksek oranlar ise “katılmıyorum” cevabındadır.

Tablo 3.49. Bireylerin Yaş Grubuna Göre Belediyelerin Merkezi Yönetimden Ayrı Gelir Oluşturmasını Değerlendirmesi

			Yaşınız					
			20-30	31-40	41-50	51-60	60 ve üstü	Toplam
Belediyelerin merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturabilme kapasitesi olması gerekir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	12	18	14	5	1	50
		Yüzde(%)	11,5	15,8	15,4	9,3	2,6	12,5
	Katılmıyorum	Sayı	15	9	12	4	3	43
		Yüzde(%)	14,4	7,9	13,2	7,4	7,9	10,7
	Kararsızım	Sayı	17	12	13	12	8	62
		Yüzde(%)	16,3	10,5	14,3	22,2	21,1	15,5
	Katılıyorum	Sayı	43	49	35	21	17	165
		Yüzde(%)	41,3	43,0	38,5	38,9	44,7	41,1
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	17	26	17	12	9	81
		Yüzde(%)	16,3	22,8	18,7	22,2	23,7	20,2
	Toplam	Sayı	104	114	91	54	38	401
		Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabloyu incelediğimizde katılımcılar belediyelerin merkezi yönetimden ayrı bir gelir oluşturabilme kapasitesinin olması gerektiğini yönünde “katılıyorum” yanıtını %41,1 ile diğer yanıtlardan daha fazla tercih etmişleridir. Belediyelerin kaynak bulma konusunda merkezi yönetimden biraz daha özgür olması gerektiğini düşünülmüş olması daha önceki tablolarda yer verdiğimiz katılımcıların vergi oranlarını yüksek bulması ile ilgili olabileceği göz önüne alınabilir.

Tablo 3.50. Kişilerin Belediye Vergilerini Düzenli Ödeme Durumlarına Göre Çevre Temizlik Vergisi’ni Değerlendirmesi

		Belediyeye ait vergilerinizi düzenli ödüyor musunuz?			
		Evet	Hayır	Toplam	
Çevre temizlik vergisinden elde edilen gelirler, çevre temizlik hizmetleri için yeterlidir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	47	14	61
		Yüzde(%)	15,7	13,7	15,2
	Katılmıyorum	Sayı	47	20	67
		Yüzde(%)	15,7	19,6	16,7
	Kararsızım	Sayı	63	13	76
		Yüzde(%)	21,1	12,7	19,0
	Katılıyorum	Sayı	94	46	140
		Yüzde(%)	31,4	45,1	34,9
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	48	9	57
		Yüzde(%)	16,1	8,8	14,2
	Toplam	Sayı	299	102	401
		Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Belediyeye olan vergilerini düzenli ödediğini söyleyen 299 katılımcının Çevre Temizlik Vergisi’nden elde edilen gelirin çevre temizliğine yeterli olmadığını belirtenlerin sayısı (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında) 94 olmuştur ki bu sayı sadece “katılıyorum” cevabını verenler ile aynıdır. Belediyeye düzenli ödeme yapmayanlar da aynı değerlendirme sonucunda 34 olarak görülmektedir. Düzenli ödeme yapan 142 katılımcı ise (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) ise bu verginin ilgili konuda yeterli bulmuştur. Katılımcıların genel kararı ile çevre temizliği için alınan verginin çevrenin temizliği konusunda yeterli olduğu yönündedir.

Tablo 3.51. Kişilerin Belediyelere Başka Vergi Ödeme Durumlarına Göre Motorlu Taşıtlar Vergisi'nin İlgili Belediyelerce Alınması Yönünde ki Değerlendirmesi

			Fiili olarak belediyeye başka bir vergi ödüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Toplam	
Belediye sınırları içinde ikamet eden kişilerin taşıtlarına ait motorlu taşıtlar vergisi ilgili belediyelerce alınmalıdır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	37	14	51	
		Yüzde(%)	15,7	8,4	12,7	
	Katılmıyorum	Sayı	34	24	58	
		Yüzde(%)	14,5	14,5	14,5	
	Kararsızım	Sayı	45	47	92	
		Yüzde(%)	19,1	28,3	22,9	
	Katılıyorum	Sayı	85	65	150	
		Yüzde(%)	36,2	39,2	37,4	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	34	16	50	
		Yüzde(%)	14,5	9,6	12,5	
	Toplam		Sayı	235	166	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0

Motorlu Taşıtlar Vergisi'ni ilgili belediye sınırların içinde ikamet edenlerden alınması yönündeki ölçüğe bakıldığında, 401 toplam katılımcının içinden (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında) 200 kişi katılıyorum yönünde yanıt vermiştir. 92 katılımcı kararsız kalmış, geriye kalan 109 kişi ise genel olarak katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.52. Kişilerin Belediye Vergileri Hakkındaki Bilgileri İle Belediye Meclislerinin Vergi oran Ve Tariflerini Belirleme Arasındaki Düşünceleri

			Belediyelere ödenen vergi türlerinin tamamı hakkında bilgim var.						
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam	
Belediye meclislerinin TBMM gibi vergi oran ve tarifelerini belirlemesi gerekir.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	29	9	11	10	7	66	
		Yüzde(%)	47,5	8,5	8,6	14,9	17,9	16,5	
	Katılmıyorum	Sayı	8	36	12	14	7	77	
		Yüzde(%)	13,1	34,0	9,4	20,9	17,9	19,2	
	Kararsızım	Sayı	15	24	55	4	6	104	
		Yüzde(%)	24,6	22,6	43,0	6,0	15,4	25,9	
	Katılıyorum	Sayı	7	30	39	30	10	116	
		Yüzde(%)	11,5	28,3	30,5	44,8	25,6	28,9	
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	2	7	11	9	9	38	
		Yüzde(%)	3,3	6,6	8,6	13,4	23,1	9,5	
	Toplam		Sayı	61	106	128	67	39	401
			Yüzde(%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Katılımcıların belediyeye ödenen vergiler hakkında bilgi sahibi olmasına göre belediyelerin vergi oran ve tarifeleri belirleme konusunda ki düşünceleri karşılaştığında her iki ölçek için “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” yanıtı veren 9’ar kişi olmuştur. Belediyelerin TBMM gibi vergi oran ve tarifelerini belirlemesini düşünmeyen 29 katılımcı aynı zamanda belediyelere ait vergi türlerinin tamamı hakkında tam bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Her iki ölçek hakkında kararsız kalanların sayısı ise 55 kişi olmuştur.

Tablo 3.53. Belediyelerin Merkezi Yönetimin Mali Desteğine İhtiyacı Vardır. ile İktidar Partisinin Kendine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır'ın Karşılaştırılması

			İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.					
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
Belediyelerin merkezi yönetimin mali	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	3	3	2	3	19	30
		Yüzde (%)	16,7	14,3	4,7	2,6	9,3	7,5
	Katılmıyorum	Sayı	6	2	13	12	13	46
		Yüzde (%)	33,3	9,5	30,2	10,4	6,4	11,5
	Kararsızım	Sayı	3	5	8	14	19	49
		Yüzde (%)	16,7	23,8	18,6	12,2	9,3	12,2
	Katılıyorum	Sayı	3	10	15	75	88	191
		Yüzde (%)	16,7	47,6	34,9	65,2	43,1	47,6
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	3	1	5	11	65	85
		Yüzde (%)	16,7	4,8	11,6	9,6	31,9	21,2
	Toplam	Sayı	18	21	43	115	204	401
		Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Yargılara ayrı ayrı bakıldığında; katılımcılar belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyacının olduğunu ve iktidar partisinin kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunduğunu düşünmüşlerdir. Her iki yargıya da aynı cevabı veren; (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında); 239'dur. Bu sayı her iki ölçekte benzer düşüncelerin hakim olduğunu göstermektedir.

Yerel seçimler neticesinde oluşturulan belediyelerin yasama ve yürütme organları; yerel hizmetlerin yapılması esnasında uygulanacak olan politikaları belirlemede sıkıntı yaşamaktadırlar. Belediye meclislerinde çoğunluğu oluşturan siyasi parti grupları farklı görüşlerin oluşmasını, kimi zaman belediye de yürütmenin başı olan başkan ile siyasi görüşlerin çakışmasına neden olmaktadır. Muhalefetin veya farklı görüşlerin olmadığı yerlerde demokrasiden söz edemeyeceğimiz gibi bu durumun oluşmasının demokrasinin bir gereği olarak düşünmekteyiz. Fakat asıl amaç yerel hizmetlerin görülmesi olsa da siyasi polemiklerin gölgesinde karar alınması ve uygulanması gecikmektedir. İktidar partisinin güçlü olduğu belediyelerde alınan kararlar merkezi bütçeden gelecek yardımlar ile mali

destek açısından daha az sıkıntıyla çözüleceği düşüncesini doğurmaktadır. İç İşleri Bakanlığı denetiminde de geçen belediyeler, bu konuda merkezi hükümeti oluşturan iktidar partisinin artıları veya eksilerinden payına düşeni almaktadır.

Tablo 3.54. İktidar Partisinin Kendilerine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır ile Belediyelerin Merkezi Yönetimden Ayrı Bir Gelir Kaynağı Oluşturmalıdır'ın Karşılaştırılması

			Belediyelerin merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturabilme kapasitesi olması gerekir.					
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam
İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	5	6	3	3	1	18
		Yüzde (%)	10,0	14,0	4,8	1,8	1,2	4,5
	Katılmıyorum	Sayı	5	4	3	6	3	21
		Yüzde (%)	10,0	9,3	4,8	3,6	3,7	5,2
	Kararsızım	Sayı	5	7	15	11	5	43
		Yüzde (%)	10,0	16,3	24,2	6,7	6,2	10,7
	Katılıyorum	Sayı	8	16	21	59	11	115
		Yüzde (%)	16,0	37,2	33,9	35,8	13,6	28,7
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	27	10	20	86	61	204
		Yüzde (%)	54,0	23,3	32,3	52,1	75,3	50,9
	Toplam	Sayı	50	43	62	165	81	401
		Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabloyu incelediğimizde her iki ölçeğe de aynı cevabı veren kişiler yani iktidar partisinin kendilerine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır ve belediyeler merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturmalıdır diye düşünen katılımcılar (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında); 217'dir. Bu durum yerel hizmetlerin görülmesinde siyasetin etkisini; vatandaşın gözünde ne gibi bir algı oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum her ne kadar merkezi-yerel yönetim arasında bir sorun olsa da her ikisini de oylarıyla seçen vatandaş için; siyasi ideolojisinin dışında bir kararla yerel seçimde oy verirken nasıl yönlendireceği de ayrı bir merak konusudur.

Tablo 3.55. İktidar Partisinin Kendilerine Ait Belediyelere Daha Fazla Mali Destekte Bulunmaktadır ile Belediyeleri Mali Özerklik Verilmedi' in Karşılaştırılması

			Belediyelere mali özerklik verilmelidir.					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Sayı	6	6	4	1	1	18
		Yüzde (%)	6,5	5,6	4,9	1,3	2,4	4,5
	Katılmıyorum	Sayı	4	7	5	4	1	21
		Yüzde (%)	4,3	6,5	6,1	5,1	2,4	5,2
	Kararsızım	Sayı	10	13	15	2	3	43
		Yüzde (%)	10,9	12,1	18,3	2,6	7,1	10,7
	Katılıyorum	Sayı	13	38	21	39	4	115
		Yüzde (%)	14,1	35,5	25,6	50,0	9,5	28,7
	Kesinlikle katılıyorum	Sayı	59	43	37	32	33	204
		Yüzde (%)	64,1	40,2	45,1	41,0	78,6	50,9
	Toplam	Sayı	92	107	82	78	42	401
		Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Mali özerklik konusu siyasi aktörlerin ve yerel mekanizmaların tartışma konusu olmuştur. Özellikle seçim zamanları çokça dile getirilen kendisine destekte bulunan kesimin yanında belki daha fazla karşıt bir görüş oluşturarak ve bu konuyu oldukça eleştirilen kesimler de vardır. Elbette ki mali özerklik konusu ülkemizde bütün çevrelerince hassas bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Kendi tahsil ettiği vergilerin oranlarını belirleme konusunda tabiri caizse elleri kolları bağlı olan belediyelerin mali özerklik konusuna oldukça uzakta olduğu bellidir.

Tablo 3.37'de belediyelere mali özerklik verilmesi konusunda katılımcıların %49,6'sı katılmadığını belirttiğini hatırlayarak yukarıda ki tabloyu incelediğimizde ise her iki yargıya aynı cevabı verenler iktidar partisinin kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunduğunu düşünen (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum beraber bakıldığında); 153 kişi, belediyelere mali özerklik verilmesine yargısına katılmadığını (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum beraber bakıldığında); belirtmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin mevcut yapıları gelir kaynakları ve halkın bu kurumlara bakışı sonucunda oluşturduğu yerel vergiler hakkındaki algısal görüşleri değerlendirilmiştir. Ulaştığımız sonuçlar ele alındığında;

- Vatandaşın yerel yönetimlere bakışı onlara duyduğu güven yerel vergi bilinci oluşturma konusunda önemli olmaktadır. Mahalli idareler yerel olarak Türkiye'de birçok alanda faaliyette bulunsalar bile mali ve ekonomik olarak merkezi yönetime muhtaçtırlar. Vatandaşların bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturan yerel yönetim vergileri onları, belediye hizmetleri konusunda daha çok beklenti içerisine sokmuştur. Bu konuda vatandaşlar belediyeleri büyük hizmetlerin yerine getirilmesinde merkezi idareden mali destek alması gerektiğini düşünmüşlerdir.

- Vatandaşın; cinsiyetine, yaşına, eğitim durumuna bağlı olarak vergi ahlakı birinci olduğu görülse bile belediyelerin gelir kaynaklarına ve vergilerine bakış açısından tam bir bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Vergilerini düzenli ödeyen vatandaş ile düzenli ödeme yapmayanlar arasında belirgin bir ayırım ise görülmemiştir.

- Vatandaş vergisel konularda eğitim düzeyleri artsa bile yeterli bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmamızı yaparken karşılaştığımız sorunlardan biri olarak neyin vergi neyin harç, katılma payı vs. olduğu konusunda maalesef katılımcılar eğitim, yaş gibi durumları fark etmeksizin bilgiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Bu alanda ileriye dönük olarak yapılacak çalışmalar konusunda bizi fikir sahibi yapabilir. Bu durumla ilgili olarak vergisel konularda eğitimin küçük yaşlarda ve okullarda başlaması, bu bilincin aşılması kişilerde sorgulayıcı bir bakış açısı oluşturulması gibi adımlar ile verginin soyut bir kavram olmaktan kurtulacağı düşünülebilir.

- Mahalli halka karşı birinci derecede sorumlu olan belediyeler yeterli gelir oluşturabilme yeteneğinde mahrumdurlar. Ellerindeki imkânları kendi gereksinim ve şartlarına uygun olarak kullanamamaktadır. Diğer yandan ise yerel vergi oranlarının yüksek bulan vatandaşlar; belediyelerin gelir kaynaklarını ise yeterli gördüklerini belirtmektedirler.

- Seçim zamanlarında belediyelerin vergi denetimi ve tahsilatı konusunda esnek davrandığı düşüncesine katılım sayısının fazla olduğu görülmektedir. Bu görüş; vergi afları konusunda vatandaşların benzer düşünce oluşturması ile de ülkemizde kendine sıkça yer

bulmaktadır. Bu durum ise siyasi aktörlerin oy rantı uğruna kamusal gelir kaynağı olan vergilerin tahsilatından politik kaygı ile bir süre için vazgeçerek nihayetinde vatandaşlarda vergisel bilincin zedelenmesine neden olmaktadır. Aslında yanlış olan bu algı incelendiği üzere yerel vergiler de kendisine yer bulmuştur.

- Katılımcılar belediyelerin denetim, gelir ve tahsilat biriminde çalışan personellerinin uzman kişilerden oluşmadığını belirtmişlerdir. Son zamanlarda sıkça duyulan, belediyelere liyakata dayanmayan personel alımları ile ilgili çıkan haberler vatandaşın bu görüşünde desteklemektedir.

- Belediyelerin açık şeffaf ve hesap verebilir olduğunda, alınan vergilerin nereye harcandığının açıklandığı takdirde vatandaşın belediyeye olan güveni ve vergilerini bilincini arttıracaklarını belirten katılımcılar aynı zamanda vatandaşın kültür ve gelir düzeyi arttığında vergi bilincini olumlu yönde etkileyeceğini düşünmüşlerdir.

- Verginin bir ahlaki ve vatandaşlık ödevi olarak gören katılımcılar vergilerin ödenmediğini kamu hizmetinin aksayacağını düşünmüşler fakat belediyelerin harcamalarına israf ve savurgan davrandığını da belirtmişlerdir.

- Belediyelerin vergileri kendi meclislerinde oran ve tarifelerini belirlemesi yönündeki düşünceye katılım ortaya çıkan sonuç gereği katılımcıların algılarında kesin bir yargı oluşturulması sağlıklı olacaktır. Belediyelerin bu yetki ile donatılması konusunda bir bilinç karmaşası vardır.

- Emlak vergisinin oranlarını ilgili belediyelerce tespit edilmesi yargısına vatandaşların katılımı, belediyelerin aynı TBMM gibi vergisel söz sahibi olması katılımdan daha fazla olmuştur. Bu farkın belediyelerin hali hazırda tahsil ettiği vergiler arasında, mükellefin en çok bildiği yerel vergilerden olan Emlak Vergisi'nin olması düşünülebilir. Vatandaşlar vergilerin oranları belirlenmesi belediyelere tam yetki verme konusunda yeterli görememektedir.

- Çevre ve Temizlik Vergisi'nden tahsil edilen gelirlerin çevre temizliğine yettiğini yargısı; çalışmamızın evreni olan Efeler Belediyesi'nde yaşayan katılımcıların neredeyse yarısına yakını tarafından desteklendiği görülmüştür.

• Belediyelerce yapılan denetimlerde kesilen cezaların vergi tahsilatını olumlu etkileyeceğini düşünen katılımcıların sayısı hemen hemen yarısına denk gelmektedir. Yani Vergisel suçları caydırıcı niteliğinin cezalarla olacağı düşünmüşlerdir. Sıkça çıkarılan af kanunları vergisini düzenli ödeyen bireylerin vergiye ahlaki ve vicdani bakış açısını sorgulamasına neden olmaktadır.

• Katılımcılar belediyelerin merkezi yönetimlerden ayrılan payların arttırılmasını ayrıca belediyelerin yapacağı büyük proje ve yatırımlarda merkezi yönetimden destek alması gerektiğini düşünmüşlerdir.

• Belediyelerin ayrıca merkezi yönetimden farklı bir gelir oluşturma kapasitesine sahip olma, yargısı; katılımcılar arasında kabul görmüştür. Aslında bu durum belediyelerin gelir kaynağı yetersizliği konusunda direkt olmasa da gizli bir kabul beyanı niteliği taşımaktadır. Buradan varılan sonuç ise vatandaşların belediyelerin hizmetlerini yürütürken direkt kendisine vergisel ve mali olarak başvurmasını istemediği yönünde bir varsayım olabilir.

• Mali özerkliğin belediyelere verilmesi konusunda %30'larda katılım göstererek bu yargıya uzak durmuşlardır.

Mahalli idarelerin karar alma süreci içerisinde kendi gelir kaynaklarını oluşturma görüşü ilk anda demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşım gibi gözükse de akabinde gelen mali özerklik kavramı oluşan bu anlayışı tam tersi bir olguya dönüştürebilir. Yerel yönetimler mali özgürlüklerini tesis edebilmek için izleyeceği politikalar; idarelerini zenginleştirmek, rant aramak, bölgesel eşitsizliklere ve gelir dağılımında oluşabilecek adaletsizliklere yol açabilir (Önder, 2011. 242).

Üniter devlet yapısına sahip olan ülkelerde eyalet sistemini benimseyen ülkelerden farklı olarak vergiler bölgeler arasında bir ayırım olmadan uygulandığı için verginin oluşturduğu etki merkezi yönetim vergileri ile aynı derecede olmaktadır (Hotunluoğlu ve Yavan, 2015.71)

Yerel vergiler katılımcılar için aslında diğer vergilerden farklı bir algı oluşturmamıştır. Vergi kamusal hizmetlerin karşılığı olan ahlaki bir vatandaşlık görevi olarak görülse bile yerel yönetimler hakkında gerek yasalar ile gerekse merkezi yönetimin sıkı mali denetimi ensesinde olan belediyelere kalan vergisel haklar vatandaşı gözünde farklı

bir konumda değildir.

- Ankette yer alan Motorlu Taşıtlar Vergisi'nin ilgili belediyeler tarafından tahsil edilmesi yargısı katılımcıların yarısına yakın bir kısmı tarafından desteklenmiştir. Diğer yandan Katma Değer Vergisinin belediyelere toplama yetkisinin verilmesi ise kendisine yeterli bir destek bulamamıştır.

Mahalli idarelerin sorunları akademik ve politik çevrelerde birbirinden çok farklı olarak ele alınmaktadır. Karşılaşılan bu sorunlar toplum ve yerel idarelerin yararına çözüm çabasından uzak olarak değerlendirilmektedir. Şehirlerde artan nüfusu beraberinde getirdiği hizmetlerin aksaması belediyelerin mali verimliliğini etkilerken diğer yandan ciddi sosyal sorunlar yarattığı da bilinmektedir. Bütün bunların sonunda yerel yönetimlerde önemli mali kaynak sorunu ortaya çıkmaktadır. Eğer mali olarak bu kurumlar güçlendirilir ise kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlara az da olsa çözüm üretilebilir. Emlak vergisi gibi başka biri servet veya harcama vergisi de yerel idarelere kanalize edilebilirse ilgili kurumların kaynak sıkıntısı bir nebze de olsa çözülebilir.(Önder, 2011.233-235)

Sonuç olarak; verginin tanımından bahsedildiğinde; kamu harcamalarını karşılamak amacıyla devlet otoritesiyle, yasal teamüllere uygun olarak, cebren, kişiler veya kurumlardan karşılıksız olarak alınan nakdi ödemelerdir. Anayasamızda herkesin ödeme gücüne göre vergi vermek zorunda olduğu belirtilse bile yerel vergilerin de zorunlu olarak alınması onu mükellefler için sadece bir görev değil aynı zamanda bir yük yapmaktan ileri gidememiştir.

5. KAYNAKLAR

- 2017 Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, T.C. İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2018, Ankara.
- 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, T.C. Maliye Bakanlığı, 2018, Ankara
- 2018 Efeler Belediyesi Genel Faaliyet Raporu, T.C. Efeler Belediyesi, 2019, Aydın.
- 2018 Sayıştay Raporu, 2019, Ankara.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 10.07.2004, Sayı. 25531.
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete Tarihi 06.12.2012, Sayı. 28489.
- Acar, F., ve Aydın, F (2013). Tüm Yönleri ile Belediye Gelirleri. Türkiye Belediyeler Birliği, ss. 5-25.
- Aktan, C. C (2006). Coşkun Can Aktan., “Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı”, *Çimento İşveren Dergisi*, Ocak 2012, ss. 1-11.
- Akyar, F., K., (2008) “*Kamu Hizmetlerinin Desantralizasyonu Sürecinde Türkiye’de Belediye Hizmetleri Ve Gelirleri*”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Altıngöz, S., (2011), “*Emlak Vergisi Ve Belediye Gelirleri İçindeki Payı*” Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Arıkboğa, E., (2008), Yerel Yönetimler Ve Organları. Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi, *Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Y. S. S. S. B., ve Katkısı, T. A. B. B, Nobel Yayınları, ss. 157–20.
- Arıkboğa, Ü (2015). Türkiye’de Yerel Yergi Yönetimi. *Maliye Dergisi*, 168, 1-19.
- Arıkboğa, Ü., (2016), Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı. Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.13, s.33, ss. 276-297.
- Ayvenli, O., (2008). “*Yerel Yönetim Vergileri, Türkiye’de Yerel Yönetim Vergi Çeşitleri Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Bağotur, M., (2018), Vergi Yüğü. “*Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri ve Türkiye Örneği*”. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Bakır, V (2007). *Mahalli İdare Birlikleri*, Yüksek lisans tezi. Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Berksoy, T., ve Demir, İ (2004). Politik Vergi Çevrimleri. Türkiye’de Vergi Yüğü Üzerinde Politik Etkiler. 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, ss. 513-532.
- Beşel, F., (2017) Türkiye’de Vergi Yüğü. İller Bazında ve Bölgesel Düzeye Analiz, Savaş Yayınevi. Akara
- Çataloluk, C (2008). Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum Ve Davranışları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 213-228.
- Çelikay, F (2017). Milli Gelirin Vergi Yüğü Üzerindeki Etkileri. ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ile Türkiye Üzerine Bir İnceleme (1924-2014). *Sosyoekonomi*, c. 25, s. 2, ss. 169-188.
- Çetin, G (2007). Vergi Aflarının Vergi Mükelleflerinin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi, *Yönetim ve Ekonomi*, c.14, s. 2, ss.171-187.
- Çetin, Z. Ö., (2015)Türkiye’de İl Özel İdaresi Sisteminin Dönüşümü Ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri, “*Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Fakültesi Dergisi*”, c. 20, s. 2, s. 247-266
- Çiçek, Y., (2014) “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c.11,s.1, ss. 53-64.
- Çiftçi, T. ve E., KILIÇER, E., & Peker, İ. Vergi Yüğüünün Düşürülmesine İmkân Yaratılması Bağlamında Alternatif Gelir Kaynakları. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, c. 4,s. 2, ss. 81-90.
- Çiftçi, T., ve Organ, İ (2015). Türkiye’de Emlak Vergisi Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.8, s.4, ss.127-147
- Demir, İ , Ciğerci, İ (2016). Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü. İlköğretim Öğrencileriyle Amprik Bir Çalışma. Yönetim ve Ekonomi, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.23, s. 1, ss. 127-143.

- Durgun, A., (2018), 6360 Sayılı Kanun Kapsamında Büyükşehir Belediyelerinin Mali Açıdan Analizi. Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Egeli, H., ve Diril, F (2012). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi. *Sayıştay Dergisi*, s. 84, ss. 26-44.
- Erençin, A (2006). Belediye Görevleri Üzerine Bir İnceleme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, c. 15, s. 1, ss. 17-29.
- Erkin, G (2013). Türk Hukuku'nda Vergilendirme Yetkisi. *Journal of Yasar University*, s.8, ss. 1111-1153.
- Ersoy, M., (1989), Tarihsel Perspektif İçinde Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkisi, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, c.9, s.1, ss.45-66 .
- Ertan, B (2002). Yerel yönetim kavramı, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, c. 11, s. 1, ss. 22-30.
- Ertaş, H., (2016), Türkiye’de Yerel Yönetim Birimlerinin Görev Ve Sorumlulukları İle İlgili Mevzuat Ve Karşılaştırmalı Analiz, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, s. 11, ss. 87-113
- Gençoğlu, M (2011). “1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma” *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 2, s.1, ss. 29-5.
- Hakan, A. Y., ve Haydanlı, M. L (2017). Vergi Yükü Ekseninde Toplumsal Yapının Gelir Dağılımı ve Yoksullukla İlişkisi, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 4, s. 3 ss.136-153.
- Hotunluoğlu, H. Ve Yavan, S., Yerel Vergiler Teorisi ve Analizi, (Nobel Yayınları, Ankara) ss.49-71.
- İlhan, G., (2007) Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler, *Akademik Bakış*, s. 12, ss. 1-13.
- İnaltong, C., (2012), Vergi Yükü. Türkiye ve OECD Ülkeleri Karşılaştırması, Vergi Dünyası, s. 369, ss. 16-30.
- Kalender, M., (2013), “Vergi Yükünün Gayrimenkul Yatırımlarına Etkisi ve Türkiye Uygulaması” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Kalko, Ü (2010). “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinin Yerel Yönetimlere Yansıması”, Yüksek lisans tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kara, H., ve Karakılçık, Y (2016). 5018 Sayılı Kanun Kapsamında Yerel Yönetimlerin Denetimi. Getirdiği Yenilikler, Uygulamalar ve Karşılaşılan Eksiklikler. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, c.6, s.3, ss.727-738.
- Kendirli, S., Başaran, M. Ş., ve Turan, H (2014). Belediye İşletme ve Şirketlerinin Dış Denetimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c. 16, s. 1, ss. 27-37.
- Kılıçaslan, H. ve Yavan, S., (2017), Türkiye’de Vergi Yükünün Değerlendirilmesi. OECD Ülkeleri İle karşılaştırma, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 13, s. 2, ss.33-51.
- Korlu, R. K., Gerçek, A. ve Çetinkaya, Ö (2016). Mükelleflerin Yerel Vergi Algıları Üzerine Bir Analiz. Bursa Örneği, *Yönetim ve Ekonomi*, c. 23, s. 3, ss. 711-732.
- Kurtuluş, B (2006). Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı Ve Harcamalarının Finansmanı. Devlet Planlama Teşkilatı. 2692.
- Öncel, Y., (1998), Mahalli İdareler Maliyesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Önder, İ., (2011), *Bölgesel Dengesizlik Ortamında Yerel İdarelerin Mali Muhtariyeti Problemi*, İktisat Üzerine Düşünceler, Yordam Kitap, Ankara, ss. 233-259.
- Öztürk, İ., ve Ozansoy, A (2011). Ücret Gelirleri Üzerindeki Vergi Yükünün Analizi, *Maliye Dergisi*, s. 161, ss. 197-214.
- Sağdıç, E. N., (2015), Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi. Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Savaşan, F., ve Odabaş, H., (2005). Türkiye’de Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Nedenleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, c. 5, s. 10, ss. 1-28.
- Sezer, Ö. ve Vural, T., (2010), Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı, *Maliye Dergisi*, s. 159, ss. 203-219.

- Tavşancı, A., (2005), Türkiye’de Yerel İdarelerin Vergilendirme Yetkisi ve 1982 Anayasası. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 6, s. 1, ss. 1-14.
- Tekbaş, A. ve Dökmen, G (2007). Türkiye’de Vergi Yükünün Bölgesel Dağılımı. *Maliye Dergisi*, s. 153, ss. 195-214.
- Tekeli, R., (2015), “*Yerel Yönetimler Üzerine*”, Nobel Yayınları. Ankara.
- Türkyılmaz, A (2014). Belediyelerde Denetim. *Denetim Dergisi*, s15, ss.16-33.
- Tüzgen, C., (1990), Türkiye’de Yerel Vergi Yükünü Gelir Vergisi Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uğur, A (2009), Avrupa Birliği Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Borçlanma ve Mali Disiplin Sorunu. *Türk İdare Dergisi*, s.465, 177-201.
- Üste, R. B (2005), Yerel yönetimlerde demokratikleşme. *Türk İdare Dergisi*, s. 448, ss. 49-60.
- Yazıcı, D., A., (2018), “*Büyükşehir Belediyelerinin Alternatif Gelir Potansiyelleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Üzerine Bir İnceleme*”. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yılmaz, Y (2019). Osmanlı Devleti’nde Vergi Sistemi ve Vergi Denetimi, *Vergi Raporu*, s. 232, ss. 11-22.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 22.02.2005, Sayı. 25745.
- 442 Sayılı Köy Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 07.04.1924, Sayı. 68.
- 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 11.08.1970, Sayı. 13576.
- 1982 T.C. Anayasası, Resmi Gazete Tarihi 09.11.1982, Sayı. 17863
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 03.07.2005, Sayı. 25874.
- 2462 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 29.05.1981, Sayı. 17354

6. EKLER

EK1. Anket Soruları¹²

1. CİNSİYETİNİZ

Kadın ( ) Erkek ( )

2. YAŞINIZ

20-30 ( ) 31-40 ( ) 41-50 ( ) 51-60 ( ) 61 ve üstü ( )

3. EĞİTİM DÜZEYİNİZ

İlköğretim ( ) Lise ( ) Ön Lisans ( ) Üniversite ve üstü ( )

4. MEDENİ DURUMUNUZ

Evli ( ) Bekar ( )

5. EMLAK VERGİSİ ÖDÜYOR MUSUNUZ?

Evet ( ) Hayır ( )

6. FİİLİ OLARAK BELEDİYEYE BAŞKA BİR VERGİ ÖDÜYOR MUSUNUZ?

Evet ( ) Hayır ( )

7. BELEDİYEYE AİT VERGİLERİNİZİ DÜZENİ ÖDÜYOR MUSUNUZ?

Evet ( ) Hayır ( )

---

¹² Mükelleflerin Vergi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bir Araştırma Doç. Dr. Metin Sağlam, Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisi, Dr. Fazilet Kömürcüler 'in Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisi: Türkiye Ve Seçilmiş Ülkeler Karşılaştırması, (2014) anket sorularından yararlanılmıştır.

SIRA NO		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1	Vergi, bir vatandaşlık ödevidir.	1	2	3	4	5
2	Vergi, ahlaki bir ödevidir.	1	2	3	4	5
3	Vergi, kamu hizmetlerinin karşılığıdır.	1	2	3	4	5
4	Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.	1	2	3	4	5
5	Bireylerin gelir seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.	1	2	3	4	5
6	Bireylerin kültür seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar.	1	2	3	4	5
7	Ödenen vergilerin nereye harcandığının vatandaşlara açıklanması vergi bilincini artırır.	1	2	3	4	5
8	Ülkemizde belediyelerin topladığı vergilerin oranları yüksektir.	1	2	3	4	5
9	Belediyelerin vergi denetimleri ve cezaları vergi ödenmesini kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
10	Ülkemizde belediyelerin harcamalarında savurganlık ve israf vardır.	1	2	3	4	5
11	Belediyelerin gelir ve harcamalarının vatandaşlara hesap verebilecek yeterlilikte ve şeffaftır.	1	2	3	4	5
12	Belediyelerin gelir kaynakları yeterlidir.	1	2	3	4	5
13	Belediyelerin merkezi yönetimin mali desteğine ihtiyaçları vardır.	1	2	3	4	5
14	Belediyelere ödenen vergiler, mükellefin bütçesinde önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
15	Belediyelerin gerçekleştireceği büyük projeler için merkezi yönetimin mali kaynaklarını kullanması gerekir.	1	2	3	4	5
16	Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların arttırılması gerekir.	1	2	3	4	5
17	Belediyelerin gelir ve tahsilat biriminde çalışan personelinin kendi alanında uzman kişilerden oluşmaktadır.	1	2	3	4	5

18	Belediyelerin denetim biriminde çalışan personellerinin kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmaktadır.	1	2	3	4	5
19	Seçim zamanlarında belediyelerin vergi denetiminde mükellef lehine esnek davranmaktadır.	1	2	3	4	5
20	Seçim zamanlarında belediyelerin vergi tahsilatlarında mükellef lehine esnek davranmaktadır.	1	2	3	4	5
21	İktidar partisi kendine ait belediyelere daha fazla mali destekte bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
22	Belediyelerin topladığı vergi türlerinin tamamı hakkında bilgim var.	1	2	3	4	5
23	Belediyelerin vatandaştan tahsil ettiği vergileri, hangi alanda kullandığı hakkında yeterli bilgim var.	1	2	3	4	5
24	Çevre temizlik vergisinden elde edilen gelirler, çevre temizlik hizmetleri için yeterlidir.	1	2	3	4	5
25	Belediye sınırları içinde ikamet eden kişilerin taşıtlarına ait motorlu taşıtlar vergisi ilgili belediyelerce alınmalıdır.	1	2	3	4	5
26	Belediyelere KDV oranlarını belirleme ve toplama yetkisi verilmelidir.	1	2	3	4	5
27	Emlak vergisi oranlarını belediyeler tespit etmelidir.	1	2	3	4	5
28	Belediye meclislerinin TBMM gibi vergi oran ve tarifelerini belirlemesi gerekir.	1	2	3	4	5
29	Belediyelerin merkezi yönetimden ayrı gelir kaynağı oluşturabilme kapasitesi olması gerekir.	1	2	3	4	5
30	Belediyelere mali özerklik verilmelidir.	1	2	3	4	5

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Fatma Gül ERBİL

Doğum Yeri ve Tarihi: Ceyhan / 10.10.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi / İktisadi
Bilimler Fakültesi / Kamu Yönetimi

Lisansüstü Öğrenimi: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü
/ Maliye ABD / Maliye Yüksek Lisans

İş Deneyimi

SMMM Stajı (2019 Ocak- Devam Etmekte)

İletişim

e-posta Adresi: fatmaglerbil@gmail.com

Tarih: 16.08.2019